

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Justino Drakšo,

V kurso, privatinės: civilinės ir verslo teisės

studijų šakos studento

Magistro darbas

Interneto tarpininkų atsakomybės transformacijos autorių teisėje

Transformation of Internet intermediaries' liability in copyright law

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras

Recenzentas: prof. dr. Ramūnas Birštonas

Vilnius

2021

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama interneto tarpininkų civilinė atsakomybė bei interneto tarpininkams galimi taikyti specialieji teisių gynimo būdai, jų raida bei pritaikymo problemos autorių teisėje. Darbo autorius vertina dabartinio Europos Sąjungoje nustatyto interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio bei nacionaliniu mastu įtvirtintų interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų keliamas rizikas bei siūlo šiuo metu nustatyto reguliavimo alternatyvas bei galimas tolimesnes autorių teisės reformas.

Pagrindiniai žodžiai: interneto tarpininkai, civilinė atsakomybė, autorių teisė, svetainių blokavimas, interneto tarpininkams taikomi draudimai bei kiti specialieji teisių gynimo būdai.

In this thesis the author analyzes the civil liability of Internet intermediaries and special remedies applied to Internet intermediaries, their development and application problems in copyright law. The author assesses the risks posed by the current model of civil liability of Internet intermediaries in the European Union and the possibly applied injunctions to Internet intermediaries at the national level, and suggests alternatives to the current regulation and possible further copyright reforms.

Keywords: internet intermediaries, civil liability, copyright, website blocking, internet intermediary injunctions other special remedies.

TURINYS

ĮVADAS	2
1. INTERNETO TARPININKAI IR JŲ SVARBA AUTORIŲ TEISĖS ATŽVILGIU	6
1.1. Interneto tarpininkų samprata ir kategorijos	6
1.2. Istorinės interneto tarpininkų atsakomybės reguliavimo prielaidos	10
1.3. Interneto tarpininkų atsakomybės reguliacinis kontekstas – skirtingų interesų grupių teisių pusiausvyros paieška	12
2. INTERNETO TARPININKŲ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ AUTORIŲ TEISIŲ PAŽEIDIMUS	15
2.1. Interneto tarpininkų civilinės atsakomybės reglamentavimas Europos Sąjungoje bei Lietuvoje	15
2.1.1. Saugūs uostai („safe harbours“)	15
2.1.2. Kūrinio prieigos suteikimas kaip viešas paskelbimas	19
2.1.3. Tiesioginė bei antrinė interneto tarpininkų civilinė atsakomybė	22
2.1.4. Turinio post-filtravimo pareiga - rizikos ir tolimesnio reguliavimo būtinybė	25
2.2. Interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio Europos Sąjungoje alternatyvos ir galimos reformos	29
2.2.1. Alternatyvaus kompensacinio mechanizmo įtvirtinimo poreikis	29
2.2.2. Netiesioginės atsakomybės už trečiųjų asmenų atliktus autorių teisių pažeidimus modelio harmonizavimas	31
2.2.3. Autorių teisių išimčių bei apribojimų plėtimas	34
2.2.3.1. Amerikietiškas <i>Fair use</i> ir jo pritaikymo galimybė Europos Sąjungoje	35
2.2.3.2. Hibridinis <i>droit d’auteur</i> ir <i>Copyright</i> modelis	37
2.2.3.3. Išvestinio kūrinio sukūrimo išimtis	39
3. INTERNETO TARPININKAMS TAIKYTINI DRAUDIMAI IR KITI SPECIALIEJI TEISIŲ GYNIMO BŪDAI	44
3.1. Neteisėtos informacijos pašalinimas ir jos perdavimo sustabdymas	44
3.2. Prieigos prie neteisėtos informacijos blokavimas	47
3.2.1. Taikymo sąlygos bei pobūdis	47
3.2.2. Problematika žmogaus teisių kontekste	50
3.2.3. Atsakomybės naštos perkėlimas tiesioginiams pažeidėjams	54
3.3. Įpareigojimas pateikti pažeidimo informaciją	57
IŠVADOS	60
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	62
SANTRAUKA	71
SUMMARY	72

IVADAS

Temos aktualumas. Paskutinių trijų dešimtmečių skaitmenizacija atveria duris kaip niekada anksčiau neregėtai informacijos sklaidos spartai, kuri, vienu metu skatindama kūrybiškumą bei inovacijų plėtrą, kartu sudaro ir naujus iššūkius veiksmingai autorių teisių apsaugai. Masiniai autorių teisių pažeidimai internete bei galimybės taikyti atsakomybę kiekvienam pavieniui pažeidėjui neefektyvumas šiuo atžvilgiu skatina įstatymų leidėją ieškoti naujų sprendimo būdų, galinčių padėti užkirsti kelią neteisėtam kūrybinių bei kitų objektų naudojimui. Interneto tarpininkams esant minėtų informacijos mainų epicentre, bei savo teikiamomis paslaugomis sudarant sąlygas jų paslaugų naudotojų atliekamiems autorių teisių pažeidimams, jie įstatymo leidėjo yra vis dažniau pasirenkami kaip galimas internete prieinamos neteisėtos informacijos kontrolės išeities taškas.

Geriausias to pavyzdys yra naujoji 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendroje skaitmeninėje rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 96/9/EB ir 2001/29/EB (toliau – BSR direktyva), kuria įtvirtintas didelę interneto tarpininkų dalį sudarančios kategorijos – turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjų – atsakomybės už trečiųjų asmenų, šių tarpininkų svetainėse neteisėtai patalpintus autorių teisių saugomus kūrybinius ar kitus objektus, mechanizmas. Dar savo koncepcinėje stadijoje šis 17 minėtosios BSR direktyvos (13 BSR direktyvos pasiūlymo) straipsnyje įtvirtintas interneto tarpininkų atsakomybės modelis buvo ypač prieštaringai sutiktas doktrinos bei plačiosios visuomenės atstovų, kaip per plačią turinio internete kontrolę nustatantis reguliavimas, kuris netinkamai paskirsto atsakomybės už autorių teisių pažeidimus našą tarp skirtingų turinio dalijimosi internete subjektų. Ypač kritikuota turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjams nustatyta turinio post-filtravimo pareiga, pagal kurią minėtos kategorijos tarpininkai privalo užtikrinti, jog pagal teisių turėtojo prašymą panaikinus prieigą prie neteisėtai paskelbtų kūrybinių ar kitų objektų, jie nebūtų platinami šių tarpininkų svetainėse ir ateityje. Toks modelis iš anksto sutiktas su didele kontroversija ir kvietimais dar kartą peržiūrėti interneto tarpininkų atsakomybės reguliacines nuostatas.

Nepaisant to, panašiu metu panašios iniciatyvos galėjo būti sutiktos ir nacionaliniu lygiu, 2018 m. lapkričio 8 d. priėmus Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (Valstybės žinios, 1999) (toliau – ATGTĮ) pakeitimus, kuriais praplėstas interneto tarpininkams galinčių reikalauti taikyti draudimus subjektų ratas bei nustatyta papildoma – neteisminė – procedūra, kurios metu tarpininkams privalomuosius nurodymus dėl prieigos prie autorių ar gretutines teises pažeidžiančio turinio panaikinimo galintis suteikti ir viešojo

administravimo subjektas – Lietuvos radijo ir televizijos komisija. Šios iniciatyvos aiškiai parodė įstatymų leidėjų valią palengvinti interneto tarpininkų atsakomybės taikymo galimybę bei norą persikirstyti kuo didesnę autorių teisių pažeidimų atsakomybės našta būtent šiems subjektams.

Šiame darbe bus analizuojama, ar toks atsakomybės naštos paskirstymas gali būti tinkama išeitis autorių teisių apsaugai internetinės aplinkos kontekste, kartu neprarandant jos bei informacijos sklaidos ir saviraiškos laisvės balanso, bei galimai neproporcingai nesuvaržius ir pačių interneto tarpininkų teisių bei interesų.

Tyrimo tikslas. Nustatyti, ar yra reikalingas tolimesnis interneto tarpininkų civilinės atsakomybės bei interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų bei kitų specialiųjų gynimo būdų reguliavimo tobulinimas, bei pateikti galimus jam pasiūlymus.

Tyrimo uždaviniai. Rašto darbe yra keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti interneto tarpininkų sampratą, kategorijas bei įvertinti šių subjektų svarbą autorių teisės atžvilgiu;
2. Išanalizuoti interneto tarpininkų atsakomybės klausimų ypatumus Europos Sąjungos ir Lietuvos teisėje bei pateikti BSR direktyvos autorių teisės reformos vertinimą šių klausimų kontekste;
3. Įvardyti interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio Europos Sąjungoje alternatyvas ir galimas reformas, kurios galimai padėtų pasiekti didesnę balansą tarp autorių teisių apsaugos bei informacijos sklaidos ir saviraiškos laisvės internete;
4. Nustatyti interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų ir kitų specialiųjų teisių gynimo būdų problematiką autorių teisės kontekste, įvertinti šių priemonių proporcingumą žmogaus teisių atžvilgiu bei pasiūlyti galinčių šiuo požiūriu iškilti rizikų sprendimo būdus.

Tyrimo objektas. Šio rašto darbo tyrimo objektas yra interneto tarpininkų atsakomybės už autorių teisių pažeidimus – reikalavimų atlyginti žalą bei interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų ir kitų specialiųjų teisių gynimo būdų – reguliavimo raida bei taikymo problemos. Kaip Lietuvai aktualus darbe yra vertinamas Europos Sąjungoje įtvirtintas civilinės atsakomybės už autorių teisių pažeidimus modelis bei yra pasiūlomos galimos tolimesnės jo alternatyvos ir reformos – alternatyvus kompensavimo mechanizmas teisių turėtojams, netiesioginės civilinės atsakomybės harmonizavimas bei autorių teisių išimčių bei apribojimų išplėtimas. Siekiant sudaryti pilną interneto tarpininkų atsakomybės vaizdą

(įsivaizdavimą), darbe taip pat yra apžvelgiami Lietuvoje įtvirtinti interneto tarpininkams galimi taikyti draudimai bei kiti specialieji teisių gynimo būdai, apsiribojant vien tik tarpininkams ypatumų galinčių turėti priemonių analize bei nenagrinėjant galimų baudžiamosios ar administracinės atsakomybės tarpininkams taikymo ypatumų.

Tyrimo metodai. Rašo darbo tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti naudojami lyginamasis, sisteminis, teleologinis ir lingvistinis tyrimo metodai.

1. **Lyginimasis** metodas naudojamas lyginant Lietuvoje bei Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje, kaip alternatyvius priegos prie autorių teises pažeidžiančio turinio mechanizmus turinčių valstybių, įtvirtintus priegos prie neteisėtos informacijos blokavimo įpareigojimų modelius, taip pat europietiškoje *droit d'auteur* bei JAV *copyright* sistemose įtvirtintų autorių teisių išimčių ir apribojimų principus, pastarųjų pritaikymą kontinentinės teisės tradicijų valstybių autorių teisėje svarstant kaip vieną iš galimų tolimesnės autorių teisės reformos priemonių.
2. **Sisteminis** metodas pasitelktas analizuojant interneto tarpininkų atsakomybės reguliavimo raidos klausimus, atskirus su atsakomybės taikymu susijusius institutus vertinant bendrajame reguliaciniame bei teismų praktikos kontekste. Šiuo metodu taip pat siekiama nustatyti minėtų institutų, o ypač BSR direktyva įtvirtintos post-filtravimo pareigos, galima prieštarumą ankstesnėms Europos Sąjungos autorių teisės nuostatoms bei principams.
3. **Teleologinis** metodas naudojamas siekiant įvardyti įstatymų leidėjo motyvus numatant BSR direktyvos 17 straipsnio reikalavimus interneto tarpininkams bei šios straipsnio priėmimą nulėmusias aplinkybes. Šio metodo pagalba taip pat identifikuojami 2018 m. ATGTĮ pakeitimų draudimų interneto tarpininkams atžvilgiu tikslai bei priežastys.
4. **Lingvistinis** metodas naudotas siekiant atskleisti atskirų interneto tarpininkų kategorijas, jų sąvokų turinį bei tarpusavio ryšius. Šis metodas taip pat pasitelktas aiškinant interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų, kaip antai, priegos prie autorių bei gretutines teises pažeidžiančio turinio panaikinimo įpareigojimo, sąlygas bei taikymo galimybes.

Darbo originalumas. Nors užsienio doktrina nagrinėjama klausimais yra ganėtinai gausi, Lietuvoje po BSR priėmimo galima pasigesti išsamios būtent interneto tarpininkų atsakomybei skirtos doktrininės analizės, kuri apimtų tiek šių tarpininkų civilinės atsakomybės, tiek tarpininkams galimų taikyti draudimų ar kitų specialiųjų teisių gynimo

būdų klausimus. Šios analizės poreikis ypač sustiprėja turint omenyje ir nacionaliniu mastu atliekamus bei interneto tarpininkų atsakomybei reglamentuoti skirtus įstatymų pakeitimus, kaip interneto svetainių blokavimo įpareigojimų pritaikymo galimybių plėtimą, kurio vertinimas užsienio doktrinoje savaime nėra atliekamas.

Svarbiausi šaltiniai. Pagrindiniai darbo šaltiniai yra BSR direktyva bei kiti interneto tarpininkų atsakomybės klausimus reglamentuojantys ES teisės aktai, kaip 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (toliau – Elektroninės komercijos direktyva), 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (toliau – Informacinės visuomenės direktyva), taip pat Lietuvos Respublikos teisės aktai – ATGTĮ, Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas (valstybės žinios, 2006) (toliau – IVPI). Darbe taip pat analizuojama aktualius minėtų teisės aktų nuostatų išaiškinimus pateikianti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktika bei tokių teisės mokslininkų, kaip V. Mizaro, C. Angelopoulos, J. P. Quintais, M. Sentfleben, J. Riordan, G. Spindler, M. Burri, Z. Zihlmann ir kt. darbai bei publikacijos.

1. INTERNETO TARPININKAI IR JŲ SVARBA AUTORIŲ TEISĖS ATŽVILGIU

1.1. Interneto tarpininkų samprata ir kategorijos

Interneto tarpininkų teisių ir pareigų, bei jų padėties bendrojoje interneto vartotojų, internetinių paslaugų teikėjų bei autorių teisių turėtojų sąveikos internete klausimai susilaukia vis didesnio reguliacinio dėmesio Lietuvos, Europos Sąjungos ir net tarptautiniu lygmeniu¹. Nepaisant to, tiek akademinėje erdvėje, tiek praktikoje neretai vis dar susiduriama su iššūkiais siekiant nustatyti, būtent kurie subjektai galėtų būti priskirti šiai kategorijai, o dar svarbiau – kurie į ją neturėtų patekti. Kaip pabrėžia tyrėjas dr. Jaani Riordan, ši problema kyla dėl to, jog „interneto tarpininkų“ sąvoka yra naudojama apibūdinti daugybei subjektų, kurie iš pirmo žvilgsnio gali tarpusavyje neturėti nieko bendro, galbūt išskyrus tai, kad tam tikra jų veikla yra susijusi su internetiniais kompiuterių tinklais (Riordan, 2016, p. 29). Tai gali būti tiek bevielio interneto (Wi-Fi) prieigos administratoriai, tiek audiovizualinius kūrinius bei kitą panašų turinį talpinančios bei komerciniais tikslais platinančios interneto svetainės (YouTube), socialiniai tinklai (Facebook), internetinės prekyvietės (eBay), paieškos varikliai (Google), tiek įvairūs kiti subjektai, kurie savo veiklą sieja su internetu. Atsižvelgiant į tai, nenuostabu, kad įstatymuose ar kituose teisės aktuose dažnai vengiama pateikti interneto tarpininkų apibrėžimą, nors į šią teisinę kategoriją dažnai ir sudaromos tam tikros nuorodos. Kaip antai, Informacinės visuomenės direktyvos 8 str. 3 d. numatyta, kad valstybės narės privalo užtikrinti, kad teisių turėtojai turėtų galimybes prašyti teismo draudimo tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojami autorių teisėms ar gretutinėms teisėms pažeisti, nors atitinkamas tarpininkų apibrėžimas šioje direktyvoje ir nėra pateikiamas². Tokio tikslaus apibrėžtumo trūkumas sukelia ir teisinius ginčus, įvairiems subjektams bandant įrodyti, kad jiems neturėtų būti taikomos specialiosios interneto tarpininkams skirtos taisyklės ir jie į šią subjektų kategoriją apskritai nepatenka (pvz. žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) sprendimą byloje *Tobias McFadden v Sony Music*, C-484/14; LAT 2016 m. kovo 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-378/2016).

---

¹ Kaip pvz. žr. 2017 m. Europos Sąjungos ir Kanados išsamiojo ekonomikos ir prekybos susitarimo (angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement), 20.11 str., skirtą interneto tarpininkų atsakomybės klausimams.

² Šiame kontekste būtina pažymėti, jog minėtosios direktyvos 59 konstatuojamosios dalies p. yra įtvirtinta, jog nesumenkinant kitų esamų nuobaudų ir teisių gynimo būdų, teisių turėtojai turėtų turėti galimybę prašyti teismo uždraudimo tarpininkams, perduodantiems trečiųjų asmenų daromus saugomu kūrinių ar kitų objektų pažeidimus tinkle. Remiantis šia nuostata, galima būtų pateikti netiesioginį direktyvos 8 str. 3 d. numatytų tarpininkų apibrėžimą, kaip apimančią visus subjektus, perduodančius trečiojo asmens daromą saugomo kūrinių ar kito objekto pažeidimus tinkle. Tačiau tiesioginė tarpininkų sąvoka direktyvoje nėra įtvirtinta.

Nepaisant to, būtina pabrėžti, kad Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktuose galima rasti įtvirtintų ir alternatyvių teisinių kategorijų interneto tarpininkams apibūdinti, kaip „informacinės visuomenės paslaugų teikėjai“, „internetu paslaugų teikėjai“ ar „turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai“, tačiau manytina, kad šios sąvokos nėra tapačios su „internetu tarpininkais“, nors dalis subjektų tarp šių skirtingų kategorijų ir gali persidengti. Plačiausia iš minėtų kategorijų laikytina „informacinės visuomenės paslaugų teikėjų“ sąvoka, naudojama apibūdinti bet kuriems fiziniams ar juridiniams asmenims, teikiantiems informacinės visuomenės paslaugas (Elektroninės komercijos direktyvos 2 str. b p.). Minėto Elektroninės komercijos direktyvos straipsnio kontekste paslauga turėtų būti suprasta kaip bet kuri informacinės visuomenės paslauga, t. y. paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškai paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga (2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka, 1 str. 1 d. b p.). Nors minėtas apibrėžimas neabejotinai apima daugelį tradiciškai doktrinoje interneto tarpininkais vadinamų subjektų, tačiau dalis iš jų galimai po šiuo apibrėžimu nepatenka. Kaip pavyzdžiui, iki šiol nėra aišku, ar „informacinės visuomenės paslaugų teikėjais“ būtų laikomi subjektai, kurie veiklą vykdo nemokamai (pvz. Wikipedia), taip pat subjektai, kurie pajamas iš savo veiklos gauna ne tiesiogiai iš jų teikiamos paslaugos naudotojų, tačiau iš interneto puslapyje pateikiamos reklamos (Madiega, 2020, 4 p.). Nepaisant to, ši sąvoka doktrinoje dažnai yra sulyginama su „internetu tarpininkų“ kategorija, tarp šių skirtingų sąvokų nedarant jokios didesnės atskirties (Mizaras, 2009, 459 p.).

Atitinkamos Elektroninės komercijos direktyvos nuostatos yra perkeltos ir į Lietuvos nacionalinę teisę bei iš esmės yra pakartotos IVPĮ 2 str. 10 ir 15 d. bei ATGTĮ 78 str. 1 d., pastarosios atžvilgiu įtvirtintą tarpininkų apibrėžimą tai pat papildant atskiromis elektroninių paslaugų kategorijomis – a.) informacijos perdavimu elektroninių ryšių tinklais, b.) galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklais suteikimu ir c.) informacijos saugojimu. Tokios pat kategorijos iš esmės yra įtvirtintos ir IVPĮ 12 – 14 str., kuriais yra reguliuojami informacinės visuomenės paslaugų teikėjų atsakomybės klausimai. Šios nuostatos yra tiesiogiai perkeltos iš Elektroninės komercijos direktyvos 12 – 15 str., kuriais taip pat yra išskirtos atskiros informacinės visuomenės paslaugų teikėjų kategorijos, į kurias patenkantiems subjektams, jiems išpildžius tam šiose nuostatose nustatytas sąlygas, negali būti taikoma civilinė atsakomybė.

Galima paminėti, kad iš esmės analogiškos elektroninių paslaugų kategorijos siūlomos įtvirtinti ir 2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos pasiūlymu COM(2020) 825

final dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies ketinama pakeisti Direktyva 2000/31/EB (toliau – Skaitmeninių paslaugų aktas). Šiuo metu pateiktame 2020 m. gruodžio 15 d. Skaitmeninio paslaugų akto projekte tarpininkavimo paslaugos yra išskiriamos į tris jau minėtas kategorijas – a.) paprasto perdavimo paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas ryšių tinkle arba prieigos prie ryšių tinklo suteikimas; b.) podėliavimo (angl. *caching*) paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas ryšio tinkle, užtikrinant tos informacijos automatinį, tarpinį ir laikiną saugojimą vien tam, kad kitiems paslaugos gavėjams, jų prašymu, informacija būtų toliau perduodama veiksmingiau; c.) prieglobos (angl. *hosting*) paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimas jo prašymu (Skaitmeninių paslaugų akto 2 str. f p.). Atitinkamai pagal pateiktą tarpininkavimo paslaugų skirstymą galima būtų išskirti ir atskirų interneto tarpininkų kategorijas, apibūdinant jiems priklausančius subjektus pagal jų atitinkamai teikiamas paslaugas. Remiantis šiuo skirstymu interneto tarpininkai galėtų būti išskirti į: a.) tarpininkus, teikiančius paprasto perdavimo paslaugą; b.) tarpininkus podėlininkus; c.) tarpininkus – prieglobos teikėjus. Toks interneto tarpininkų kategorijų išskyrimas yra svarbus, kadangi, kaip buvo minėta anksčiau, nuo atitinkamos interneto tarpininkų kategorijos priklauso ir jiems galimai taikomos išimtys iš teisinės atsakomybės taikymo.

Galiausiai, būtina pabrėžti, kad priėmus naująją 2019 m. balandžio 17 d. BSR direktyvą, atsirado dar viena, naujoji interneto tarpininkų kategorija, vadinama turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjais. Ši kategorija nėra tapati informacinės visuomenės paslaugų teikėjų sąvokai bei apima siauresnę, tačiau labai svarbią subjektų, priskiriamų interneto tarpininkams, dalį. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai pirmiausia pasižymi tuo, jog jų pagrindinis arba vienas iš pagrindinių tikslų yra saugoti didelį kiekį autorių teisių saugomų kūrinių ar kitų saugomų objektų ir suteikti prieigą prie jų visuomenei (BSR direktyvos 2 str. 6 d.). Šie kūriniai (ar kiti saugomi objektai) privalo į šių tarpininkų valdomas svetaines būti įkelti ne pačių paslaugų teikėjų, bet minėtų paslaugų naudotojų, kurie, kaip galima numanyti, dažnu atveju gali ir nebūti platinamų kūrinių autoriai ar kiti teisių į šiuos kūrinius turėtojai. Antra, pažymėtina, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai kūrinius bei kitus objektus turi tvarkyti ir reklamuoti pelno tikslais. Tokių paslaugų, kaip ne pelno internetinės enciklopedijos, ne pelno švietimo ir mokslinių duomenų saugyklos, atvirojo kodo programinės įrangos kūrimo ir dalijimosi platformos, elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, tai pat elektroninės prekyvietės ir verslo įmonių viena kitoms teikiamos debesijos paslaugos ir debesijos paslaugos, kuriomis

naudotojams suteikiama galimybė įkelti savo turinį savoms reikmėms, teikėjai šios direktyvos prasme nėra laikomi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjais (BSR direktyvos 2 str. 6 d.). BSR direktyvoje pateiktas turinio dalijimosi internete teikėjų apibrėžimas taip pat patikslinamas konstatuojamosios dalies 62 ir 63 p., kuriais, be kita ko, nurodoma, kad vertinimas, ar interneto turinio dalijimosi paslaugų teikėjas saugo didelį autorių teisių saugomo turinio kiekį ir suteikia galimybę juo naudotis, turėtų būti atliekamas atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį. Nepaisant to, kaip galima matyti, direktyvoje pateiktas interneto turinio dalijimosi paslaugų teikėjų apibrėžimas yra ganėtinai aptakus. Tai, ar konkretus subjektas galėtų būti pripažintas minėto pobūdžio paslaugų teikėju, priklauso nuo daug vertinamojo pobūdžio kriterijų (kaip antai, didelio kūrinų ar kitų autorių teisių saugomų objektų kiekio, taip pat tikslų, kuriuos turi konkretus subjektas tvarkydamas ir reklamuodamas šiuos kūrinius). Dalies doktrinos atstovų, kaip dr. S. Schwemer teigimu, šis neapibrėžtumas kelia daug abejonių dėl efektyvaus direktyvos nuostatų įgyvendinimo ir galėtų būti vertinamas kaip ydingos teisėkūros pavyzdys (Schwemer, 2020, p. 10). Tačiau bet kokių atveju, tikrasis šių direktyvos nuostatų pritaikomumas paaiškės tik inkorporavus jas nacionaliniu lygmeniu, kas tokiose valstybėse kaip Lietuva, šio darbo rengimo metu dar nėra pasiekta.

Skirtingų interneto tarpininkų kategorijų bei sąvokų įtvirtinimas Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktuose padeda išskirti bendrus šių skirtingų subjektų sąlyčio taškus, tačiau kartu ir pabrėžia jų atskirtį tarpusavyje. Vienas iš šių sąlyčio taškų, pirmiausia, gali būti tai, jog į visas aukščiau nurodytas interneto tarpininkų kategorijas patenkantys subjektai savo vykdoma veikla sudaro sąlygas veikti interneto naudotojams ir vartotojams, bei sukuria bendrą „gyvąją“ turinio dalijimosi internete sistemą, kurios pagalba vartotojai gali pasiekti naudotojų pateiktą turinį, neatsižvelgiant į tai, kokias paslaugas šie tarpininkai teikia. Nors ir gan akivaizdu, tačiau būtina paminėti ir tai, jog visų šių subjektų teikiamos paslaugos yra vienu ar kitu aspektu susijusios būtent su interneto tinklais, kas lengvai padeda į minėtas kategorijas patenkančius subjektus atriboti nuo kitų paslaugų teikėjų. Galiausiai, taip pat svarbu, jog be į šias kategorijas patenkančių subjektų teikiamų paslaugų spartus kūrinų dalijimasis internete dažnai apskritai nebūtų įmanomas, taip užtvirtinant jų išskirtinę padėtį skaitmeninės turinio dalijimosi aplinkoje. Tačiau net ir atsižvelgus į šiuos bendrus interneto tarpininkų kategorijų sąlyčio taškus, manytina, kad juos apimančios sąvokos įtvirtinimas atitinkamuose teisės aktuose gali būti ir netikslingas. Kaip pabrėžia prof. Graeme Dinwoodie, tinkamiausia šiuo atveju gali būti apskritai palikti „internetu tarpininkus“ kaip įmanomą platesnę kategoriją, kuri būtų atvira naujas, teisės aktų priėmimo metu dar nenumatytas paslaugas teikiantiems subjektams (Dinwoodie, 2020, p. 56). Vis

dėlto, sutiktina, kad interneto tarpininkų sąvoka taip pat neturėtų būti palikta ir per daug neapibrėžta, tokiu būdu panaikinant bet kokią efektyvaus šių subjektų veiklos reguliavimo galimybę. Kaip optimalus variantas galėtų būti atskirų, atsakomybės klausimams labiausiai aktualių interneto tarpininkų kategorijų pagal jų teikiamų paslaugų pobūdį išskyrimas, šiuo metu iš esmės ir numatytas atitinkamus klausimus reguliuojančiuose teisės aktuose. Toks pasirinkimas padeda ne tik diferencijuoti tarp skirtingas rizikas keliančių subjektų, tačiau ir užtikrinti pakankamai plačią šių subjektų veiklos reguliaciją.

1.2. Istorinės interneto tarpininkų atsakomybės reguliavimo prielaidos

XIX-tajame amžiuje pradėjus kurtis tarptautinei autorių teisių sistemai, pagrindinė ir svarbiausia technologinė priemonė, leidusi efektyviai atgaminti ir platinti kūrinius bei kitus autorių teisių saugomus objektus buvo spaudos presas (Geller, 2018, p. 3). Internetui atsiradus tik amžiumi vėliau, nei 1886 m. priimtoje Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (paskutinį kartą papildyta 1971 m., ir pataisyta 1979 m.) (toliau – Berno konvencija), nei netgi 1995 m. priimtame Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) susitarime dėl intelektinės nuosavybės aspektų, susijusių su prekyba (toliau – TRIPS susitarimas) ar 1996 m. Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) Autorių teisės sutartyje tiesiogiai interneto tarpininkų atsakomybės klausimai nebuvo adresuojami (Burri, Zihlman, 2021, p. 3)³. Vis dėlto, neprireikė daug laiko, kol įstatymų leidėjai pradėjo imtis ir tiesioginės iniciatyvos interneto tarpininkų veiklos reguliavimo srityje. Galbūt vienas pirmųjų interneto tarpininkų atsakomybės klausimus reglamentuojančių įstatymų buvo 1998 m. priimtas Jungtinėse Amerikos Valstijose, kai tuometinė JAV autorių teisių sistema buvo papildyta Skaitmeninio tūkstantmečio autorių teisių akto (angl. Digital Millennium Copyright Act, 1998) normomis, skirtomis autorių teisių pažeidimams skaitmeninėje erdvėje reguliuoti. Šio įstatymo 512 straipsnyje buvo numatytos tam tikros sąlygos įvairaus pobūdžio interneto tarpininkams, kurias išpildžius, jiems nebūtų taikoma netiesioginė civilinė atsakomybė už trečiųjų asmenų atliekamų autorių teisių pažeidimus. Panašiu principu buvo sukurta ir europietiškoji interneto tarpininkų atsakomybės sistema, parengus Elektroninės komercijos direktyvą remiantis Skaitmeninio tūkstantmečio autorių teisių akto nuostatomis. Tiesa, tam tikros interneto tarpininkų atsakomybei aktualios nuostatos buvo numatytos dar ir prieš Elektroninės komercijos direktyvą priimtoje

---

³ Nepaisant to, minėtos tarptautinės sutartys įtvirtino ir bendrus autorių teisių gynimui svarbius principus, kaip teritorialumo ar veiksmingos autorių teisių apsaugos principą (Berno konvencijos 5 str. bei PINO Autorių teisės sutarties 12 str.). TRIPS sutartimi autorių teisių apsauga taip pat išplėsta kompiuterių programoms bei duomenų bazėms, kuriomis, be kita ko, nuolatos savo veikloje naudojasi ir interneto tarpininkai (10 TRIPS str.).

Informacinės visuomenės direktyvoje, numatančioje galimybę teismui pritaikyti tam tikrus draudimus interneto tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojami autorių teisėms ar gretutinėms teisėms pažeisti. Tačiau detaliausiai interneto tarpininkų atsakomybės klausimai buvo reglamentuoti būtent Elektroninės komercijos direktyvos nuostatomis, kurios, kaip ir Informacinės visuomenės direktyvos nuostatos, palaipsniui vėliau buvo perkeltos ir į nacionalinę valstybių narių teisę.

Nors minėtos iniciatyvos, atsižvelgiant į pakankamai neseną interneto, kaip technologinio reiškinių, plėtrą, buvo priimtos santykinai neseniai (tik per pastaruosius kelis dešimtmečius), būtų neteisinga teigti, jog dilema, kokios turėtų būti nustatytos reguliacinės priemonės interneto tarpininkų atsakomybei reglamentuoti, su kuria susidurdavę minėtus teisės aktus priimdavę įstatymų leidėjai, yra visiškai unikali ar iki tol nesutikta kiek kitame kontekste. Kaip antai, pažvelgus per istoriją atgal, galima matyti, jog atsiradus pirmosioms televizijos programų įrašų kasetėms, kurių pagalba individualūs vartotojai namų sąlygomis galėjo atgaminti per televiziją į jų namų transliuojamus ir autorių teisių saugomus kūrinius, įstatymų leidėjai taip pat privalėjo balansuoti tarp siekio užtikrinti kuo aukštesnio lygio autorių teisių apsaugą bei neproporcingos naštos nustatymo šių įrašų gamintojams, į kuriuos teisių turėtojai, negalėdavę efektyviai kovoti su individualiais pažeidėjais, kreipdavę savo reikalavimus, išvengimo (Spindler, 2020, p. 23). Minėtu atveju įstatymų leidėjo atsakas nebuvo visiškai uždrausti šias įrašų kasetes ar nustatyti itin griežtas atsakomybės sąlygas jų gamintojams bei platintojams, reikalaujant prižiūrėti kiekvieną namuose įrašą sukurtą vartotoją. Vietoj to, buvo pasukta išimčių ir apribojimų iš autorių teisių keliu, numatant, jog kūrinius ar kitus autorių teisės saugomus objektus galima tam tikromis sąlygomis atgaminti asmeniniais tikslais, tuo pačiu įpareigojant įrašų kasetėlių gamintojus bei platintojus kompensuoti šių kūrinių autoriams ar kitiems autorių teisių turėtojams už naudojimąsi jų kūrinių, taip bent iš dalies padengiant jų patiriamus nuostolius.

Vis dėlto, kaip ir galima bus matyti toliau, praėjus daugiau nei pusei amžiaus po minėtų reguliacinių sprendimų priėmimo, įstatymų leidėjai vėl pasukę priešingą keliu, interneto tarpininkams nustatydami griežtesnio pobūdžio pareigas dėl turinio jų valdomose platformose kontroliavimo. Panašiai kaip ir minėtu istoriniu atveju, šios priemonės, nors savo turiniu bei apimtimi visiškai skirtingos, buvo pasirinktos dėl tariamai didėjančio skirtingų informacijos dalijimosi subjektų grupių interesų disbalanso bei poreikio pritaikyti aukštesnio lygio apsaugą autorių teisės išskiriamoms vertybėms stiprinimo. Tačiau klausimas, kaip šiuos poreikius pavykę patenkinti, lyg šio išlieka atviras.

1.3. Interneto tarpininkų atsakomybės reguliacinis kontekstas – skirtingų interesų grupių teisių pusiausvyros paieška

Interneto tarpininkai sudaro tik vieną iš bendrosios turinio (autorių teisės saugomų kūrinių bei kitų objektų) dalijimosi internete „gyvosios“ sistemos dalį. Kartu su interneto tarpininkais internete veikia ir kelios kitos subjektų, vienu ar kitu būdu prisidedančių prie turinio internete platinimo, grupės, doktrinoje dar įvardinamos autorių teisių ir gretutinių teisių objektų naudotojais (informacinės visuomenės paslaugų gavėjais) ir vartotojais (Mizaras, 2009, 459 p.). Autorių teisių ir gretutinių teisių objektų naudotojai kaip subjektai pasižymi tuo, jog jie inicijuoja kūrinių ar kitų autorių teisės saugomų objektų dalijimąsi internete ir padaro šiuos objektus viešai prieinamus interneto tarpininkų pagalba. Šiuo atveju interneto tarpininkai veikia tik kaip tam tikros turinio dalijimosi platformos arba kitaip sudaro sąlygas atitinkamų kūrinių dalijimuisi, kol patys kūrinių naudotojai minėtų kūrinius padaro viešai prieinamus. Tiesa, šiame kontekste taip pat reikia pabrėžti, kad interneto tarpininkai tam tikrais atvejais taip pat laikomi kaip atliekantys kūrinių padarymo viešai prieinamu veiksmą kartu su kūrinių naudotojais (plačiau žr. šio darbo 2.1.2 dalį „Kūrinių prieigos suteikimas kaip viešas paskelbimas“), tačiau būtent kūrinių naudotojai yra laikytini kūrinių padarymo viešai prieinamu veiksmo iniciatoriais.

Kita šios sistemos dalis yra vartotojai, kurie pateikę užsakymą gauti informaciją (naudotojų viešai prieinamais padarytus kūrinius ar kitus objektus) į savo kompiuterių tinklus, įgyja prieigą prie platformose pateikiamų kūrinių. Tais atvejais, kai vartotojai tokiu objektų naudojimu pažeidžia kūrinių autorių ar kitų autorių teisių turėtojų išimtinės teises, pavyzdžiui, be autoriaus sutikimo atgamina autorių teisės saugomą objektą, jiems taip pat gali iškilti teisinė atsakomybė, tačiau jiems, kaip ir kūrinių naudotojams, specialiosios atsakomybės taisyklės nėra numatytos, ir atsakomybė jiems gali būti taikoma bendraisiais pagrindais.

Paskutinę anksčiau minėtos sistemos interesų turėtojų grupę sudaro kūrinių autoriai ir kiti autorių bei gretutinių teisių turėtojai. Kūrinius ar kitus autorių teisės saugomus objektus plinant, ar kitaip juos naudojant be šių subjektų sutikimo, yra pažeidžiamos būtent šiai grupei priklausančios teisės ir interesai, dėl kurių minėti subjektai gali pareikšti atitinkamus reikalavimus objektų naudotojams ar tarpininkams. Dažnai tokių autorių teisių turėtojų interesus iškylančiuose ginčiuose atstovauja įrašų gamintojų, filmų industrijos asociacijos, kurios aktyviai savo narių interesus gina užsiimdamos ir lobistine veikla, reikšdamos savo pasiūlymus įstatymų ar kitų teisės aktų leidėjams bei siekdamos užtikrinti kuo didesnę teisių turėtojų interesų apsaugą.

Šių asociacijų teigimu, pastarojo dešimtmečio turinio dalijimosi internete platformų bei kitų interneto tarpininkų iškilimas akivaizdžiai paskatino kūrinių bei kitų autorių teisių saugomų objektų dalijimąsi internete ir pasireiškė dideliais ekonominiais nuostoliais autorių teisių turėtojams, sumažėjus galimų parduoti kūrinių įrašų prekybos apimčiai (Spindler, 2020, 2p.). Tokios platformos kaip YouTube, kurios savo verslo modelį grindžia parduodamų reklamų platinimu vartotojams, kurie per tokias platformas gali pasiekti autorių teisių saugomą turinį, minėtų asociacijų vertinimu, gali sėkmingai pelnytis iš internete platinamų kūrinių ar kitų saugomų objektų, net ir tais atvejais, kai jais yra dalijamasi be atitinkamo kūrinio ar kito autorių teisių saugomo kūrinio autoriaus leidimo (*Ibidem*, 1 p.). Tokia situacija sukūrė tariamą „gaunamos naudos atskirtį“ (angl. *value gap*) tarp teisių turėtojų bei interneto tarpininkų, kai didžioji dalis ekonominės naudos, kuri, teisių turėtojų vertinimu, turėtų būti pasiekta būtent jų pačių, patenka minėtų platformų valdytojams. Iš dalies būtent ši priežastis ir paskatino Europos Sąjungos teisės aktų leidėjus imtis naujų priemonių europiniu lygmeniu, be kita ko, priimant ir naująją BSR direktyvą, kuria siekta užtikrinti didesnę autorių teisių turėtojų interesų apsaugą skaitmeninėje aplinkoje ir bandyti sumažinti šią „gaunamos naudos atskirtį“ (žr. 2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos pasiūlymą COM (2016) 593 final dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, p. 3). Vis dėlto, manytina, kad į minėtas autorių teisių turėtojų bei jų atstovų nurodomas aplinkybes galima būtų žiūrėti ir kiek rezervuoti. Nors pats BSR direktyvos turinys bus aptariamas ir vėliau, jau dabar galima pažymėti, kad BSR direktyva, kaip skirtingų interesų grupių varžybų (tačiau ne interesų balanso) rezultatas, buvo priimta tik po ilgos lobistinės veiklos tiek iš teisių turėtojų, tiek iš interneto tarpininkų pusės (Mizaras, 2019). O tai jau savaime gali suteikti prielaidas į nustatytą reguliavimą žiūrėti kiek atsargiai bei svarstyti, ar jis, kaip tam tikros teisėkūros rezultatas yra paremtas vertybiniais sprendimais, ar greičiau yra tik tam tikros interesų grupės poreikių išraiška.

Kita vertus, šiame kontekste taip pat būtina pabrėžti, kad vien savaiminis pozicijos, jog tam tikrą atsakomybės dalį už internete platinamus kūrinius bei kitus autorių teisių objektus turėtų prisiimti ir interneto tarpininkai, atmetimas taip pat visiškai nebūtų pagrįstas. Kaip ir minėta anksčiau, būtent interneto tarpininkai tiesiogiai sudaro sąlygas atsirasti autorių teisių pažeidimams suteikdami prieigą, palaikydami, perduodami ir indeksuodami tam tikrą turinį, produktus ar paslaugas, trečiųjų asmenų teikiamas internete, taip pat teikdami kompiuterių tinklų paslaugas tretiesiems asmenims (Perset, 2010, p. 9). Be to, interneto tarpininkai gali turėti daugiausiai priemonių efektyviai užkirsti kelią autorių teisių pažeidimams savo pačių valdomose platformose (ar jau po pažeidimo jį

pašalinti), įgyvendindami bent jau dalinę tokio turinio kontrolę. Todėl nesuteikus galimybės teisių turėtojams dėl jų teisių pažeidimo tiesiogiai kreiptis į pačius interneto tarpininkus, vargu, ar visais atvejais autorių teisių turėtojai apskritai galėtų apginti savo pažeistas teises. Tai gali nulemti sunkumai nustatant autorių teisių pažeidėjo tapatybę internete siekiant jam pareikšti reikalavimus, be to, tam tikrais atvejais, pažeidimus skaitmeninėje erdvėje gali atlikti pakankamai didelis skaičius asmenų, dėl ko reikalavimų pareiškimas atskiriems pažeidėjams taip pat gali būti visiškai neefektyvus. Atitinkamai, tam tikrų pareigų bei atsakomybės sąlygų nustatymas interneto tarpininkams gali padėti išvengti aukščiau minėtų sunkumų įgyvendinant autorių turėtojų teises bei efektyviau paskirstyti atsakomybės už autorių teisių pažeidimus našą. Tačiau neabejotina, kad tokia sistema galėtų egzistuoti tik nustačius tam reikiamą visų turinio dalijimosi internete sistemos grupių teisių pusiausvyrą, bei išvengti skirtingų vertybių – autorių teisės apsaugos bei pačių interneto tarpininkų teisių – konfrontacijos.

2. INTERNETO TARPININKŲ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ AUTORIŲ TEISIŲ PAŽEIDIMUS

2.1. Interneto tarpininkų civilinės atsakomybės reglamentavimas Europos Sąjungoje bei Lietuvoje

Siekiant sudaryti pilną interneto tarpininkų atsakomybės už autorių teisių pažeidimus vaizdą (įsivaizdavimą), yra būtina apibūdinti tiek civilinės atsakomybės, tiek draudimų ar kitų specialiųjų šiems tarpininkams galimų taikyti teisių gynimo būdų, taikymo galimybę. Atsižvelgiant į šio darbo apimtį bei tikslus, jame pirmiausia bus apžvelgiami svarbiausi Europos Sąjungoje (atitinkamai, ir Lietuvoje) reglamentuojami ir su interneto tarpininkų civiline (turtine) atsakomybe susiję klausimai, o interneto tarpininkams galimi taikyti draudimai bei kiti teisių apsaugos būdai bus analizuojami atskirai vėlesnėse šio darbo dalyse.

2.1.1. Saugūs uostai („safe harbours“)

Vienos svarbiausių su interneto tarpininkų atsakomybės klausimais susijusių nuostatų yra įtvirtintos Elektroninės komercijos direktyvoje, kuria nustatytos sąlygos, pagal kurias į informacinės visuomenės paslaugų teikėjų kategoriją patenkantiems interneto tarpininkams, jų paslaugomis naudojantiems tretiesiems asmenims pažeidus autorių teises, gali būti netaikoma civilinė atsakomybė. Doktrinoje šis institutas dar vadinamas „saugiais uostais“ (angl. „safe harbours“), taip tiesiogiai apibūdinant ir jo paskirtį siekiant apsaugoti interneto tarpininkus nuo atsakomybės jiems taikymo autorių ar gretutines teises pažeidžiančius veiksmus inicijavus ne patiems interneto tarpininkams.

„Saugių uostų“ sąlygos yra įtvirtintos Elektroninės komercijos direktyvos 12 – 14 str. ir taip pat yra perkeltos į IVPI 12 – 14 straipsnius. Joms analogiškos nuostatos taip yra pateikiamos ir Skaitmeninių paslaugų akto pasiūlymo 3 – 5 str., kuriais siekiama pratęsti „saugių uostų“ modelio principų taikymą ir po Elektroninės komercijos direktyvos galimo pakeitimo. Šios normos yra suformuotos atsižvelgiant į skirtingą interneto tarpininkų teikiamų paslaugų pobūdį bei minėtas jų teikėjų kategorijas – a.) tarpininkus, teikiančius paprasto perdavimo paslaugą; b.) tarpininkus podėlininkus; c.) tarpininkus – prieglobos teikėjus (informacijos saugotojus).

Pirmosios iš nurodytų kategorijų subjektams civilinė atsakomybė gali būti netaikoma, kai jie a.) neinicijuoja informacijos perdavimo; b.) neparenka perduodamos informacijos gavėjo ir c.) neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos (Elektroninės komercijos direktyvos 12, Skaitmeninių paslaugų akto 3 bei IVPI 12 straipsniai). Visos iš šių nurodytų sąlygų yra kumuliatyvios ir privalo būti išpildytos siekiant įgyti „saugaus

uosto“ teikiamą apsaugą. Kaip galima matyti iš atskirų reikalavimų, esminė interneto tarpininkams atsakomybės leidžianti netaikyti aplinkybė šiuo atveju yra pasyvus jų vaidmuo bendrojoje turinio (kūrinių ar kitų autorių teisių objektų) dalijimosi sistemoje, iniciatyvą užimant būtent kūrinių naudotojams, kurie atlieka kūrinių padarymo viešai prieinamais ir kito pobūdžio autorių ar kitų subjektų teises galintį pažeisti veiksma. Interneto tarpininkai šiuo požiūriu visais atvejais privalo veikti tik kaip pasyvūs subjektai, kurie nesikiša nei į perduodamų kūrinių ar kitų objektų turinį, nei nustato šių kūrinių auditoriją.

Kiek platesnio pobūdžio pareigos yra įtvirtintos interneto tarpininkams, kurie atlieka spartinimo (podėliavimo) funkciją. Remiantis Elektroninės komercijos bei Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 13 str. (Skaitmeninių paslaugų akto 4 str.), minėtam tarpininkui civilinė atsakomybė gali būti netaikoma, jei: a.) teikėjas (interneto tarpininkas) nekeičia informacijos; b.) teikėjas laikosi prieigos prie informacijos sąlygų; c.) teikėjas laikosi taisyklių dėl informacijos atnaujinimo, nurodytų verslo srityje priimtinu ir plačiai naudojamu būdu; d.) teikėjas nekliudo teisėtai naudotis technologija, kurią verslas plačiai pripažįsta ir naudoja, siekdamas gauti duomenų apie informacijos naudojimą ir e.) teikėjas skubiai imasi priemonių panaikinti arba atimti galimybę pasiekti informaciją, kurią saugojo, sužinojęs, kad pradinis perdavimo šaltinis pašalintas iš tinklo arba atimta galimybė jį pasiekti arba kad jį pašalinti arba atimti galimybę jį pasiekti įsakė teismas arba administracinė institucija. Pabrėžtina, kad kaip ir anksčiau minėtu atveju, nurodytos civilinės atsakomybės netaikymo sąlygos yra kumuliatyvios ir visos turi būti interneto tarpininko įvykdytos siekiant išvengti civilinės atsakomybės. Nors jos yra kiek platesnio pobūdžio nei paprasto informacijos perdavimo atveju, jų įtvirtinimas taip pat yra grindžiamas pozicija, kad šios interneto tarpininkų kategorijos atliekamos paslaugos yra grynai techninės ir orientuojamos į pasyvų elgesį (Mizaras, 2009, p. 467). Šiuo atžvilgiu pasyvaus elgesio reikalavimas taip pat yra patikslintas Elektroninės komercijos direktyvos konstatuojamosios dalies 44 p., kuriame yra numatyta, jog paslaugos teikėjas (interneto tarpininkas), kuris sąmoningai bendradarbiauja su vienu iš savo paslaugos gavėjų (kūrinio naudotoju) tam, kad galėtų atlikti neteisėtus veiksmus, peržengia spartinimo (podėliavimo) veiklos ribas ir todėl negali pasinaudoti numatytomis atsakomybės už šią veiklą išimtimis.

Griežčiausio pobūdžio sąlygos iš visų anksčiau nurodytų subjektų kategorijų yra įtvirtintos interneto tarpininkams – prieglobos teikėjams (informacijos saugotojams). Į šią kategoriją patenkantys subjektai (paslaugų teikėjai) gali pasinaudoti „saugaus uosto“ teikiamu prieglobsčiu tik tada, jei: a.) jie neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją ir reikalavimų atlyginti žalą atžvilgiu nežino apie faktus ar aplinkybes,

rodančias, kad verčiamasi neteisėta veikla arba teikiama neteisėta informacija arba b.) paslaugų teikėjai, gavę tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti (Elektroninės komercijos direktyvos 14 str., Skaitmeninių paslaugų akto 5 str.). Pabrėžtina, kad civilinės atsakomybės (reikalavimų atlyginti žalą) atžvilgiu aktuali yra antroji a.) punktu pažymėtos sąlygos alternatyva, numatanti, kad paslaugos gavėjas, tam, kad jam nebūtų taikoma atsakomybė, privalo nežinoti apie faktus ir aplinkybes, galinčias atskleisti atliekamus autorių teisės pažeidimus, kaip į tai yra referuojama ir pačios nuostatos formuluotėje.

Ši nuostata doktrinoje neretai susilaukia kritikos, kadangi pateikia tik pakankamai abstraktų žinių apie faktus ir aplinkybes, rodančias vertimąsi neteisėta veikla ar neteisėtos informacijos teikimą, reikalavimą, dėl kurio valstybių narių praktikoje susiformavę skirtingi pakankamo žinojimo apie pažeidimą norint taikyti civilinę atsakomybę standartai. Pakankamu žinojimu skirtingais atvejais pripažįstamas tiek „bendrasis žinojimas“ apie galimus autorių pažeidimus, tiek teisių turėtojo pateiktas pranešimas, ar pažeidimo nustatymas teismo sprendimu (Stalla-Bourdillon, 2017, p. 7). Lietuvoje šis žinojimo apie galimus pažeidimus klausimas buvo išspręstas Vyriausybei priėmus 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimą Nr. 94-3784 Dėl galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo aprašo (toliau – Aprašas) patvirtinimo. Apraše numatyta tvarka yra reikalaujama, jog paslaugos teikėjas (interneto tarpininkas), gavęs teisių turėtojo pranešimą apie manomai neteisėtą informaciją (autorių teisių pažeidimą), pradėtų pažeidimo tyrimą, kurio metu jis turi nustatyti, ar pranešime nurodoma informacija pagrįstai nurodoma kaip neteisėta (Aprašo 3 p.). Per 3 darbo dienas nustatęs, jog pranešimas atitinka jam Aprašo keliamus reikalavimus, tarpininkas turi per 1 darbo dieną kreiptis į atitinkamą paslaugos gavėją (kūrinio naudotoją), prašydamas ištirti prašyme nurodytos informacijos pagrįstumą. Tuo atveju, jeigu naudotojas nesutinka su pranešime nurodyta informacija, tarpininkas turi per tris darbo dienas įvertinti ar toks nesutikimas yra pagrįstas (Aprašo 8 p.). Nustačius, kad atsakymas yra nepagrįstas ar jo apskritai negavus, tarpininkas atsižvelgdamas į minėta turi panaikinti galimybę pasiekti neteisėtą informaciją (pašalinti kūrinį) (Aprašo 9 p.). Taigi, interneto tarpininkas laikomas sužinojusi apie galimo pažeidimo padarymą tik pirmiausia atlikus visas Apraše tam nurodytas procedūras, kurios pirmiausiai siejamos su pranešimo iš teisių turėtojo gavimu ir tolimesne pranešime ar kūrinio ar gretutinio teisių objekto naudotojo atsakyme pateiktos informacijos analize.

Atkreiptinas dėmesys, jog tokia šiuo metu galiojanti tvarka galimai bus pakeista priėmus jau minėtąjį Skaitmeninių paslaugų aktą, kuriuo ketinama nustatyti harmonizuotą pranešimų apie pažeidimus bei neteisėtos informacijos pašalinimo mechanizmą. Remiantis

šio pasiūlymo 14 straipsniu, neteisėtą informaciją savo valdomose platformose talpinantys interneto tarpininkai (prieglobos paslaugų teikėjai) galimai bus įpareigoti įdiegti lengvai prieinamas ir patogias naudoti priemones, kuriomis naudodamiesi teisių turėtojai (ar kiti asmenys) galės pranešti apie jų svetainėse patalpintą neteisėtą turinį. Tokie pranešimai privalės apimti paaiškinimus, kodėl asmuo ar kitas subjektas atitinkamą informaciją laiko neteisėtu turiniu, pateikti aiškią (URL) nuorodą į tokį turinį, pranešimą pateikusio asmens kontaktinius duomenis bei pranešimą pateikusio asmens ar subjekto patvirtinimą, kad jis nuoširdžiai tiki, jog pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs (Skaitmeninių paslaugų akto 14 str. 2 d.). Numatoma tvarka tokius pranešimus galės pateikti ne tik patys teisių turėtojai, tačiau ir Skaitmeninių paslaugų akto 19 str. įvardinti „patikimi pranešėjai“, kurių pranešimai būtų nagrinėjami nedelsiant pirmumo tvarka. Šį statusą toliau nurodytus kriterijus atitinkantiems subjektams jų pačių prašymu galėsiančios suteikti pačios valstybės narės, kurios turės atsižvelgti į tai, ar norintys šį statusą įgyti subjektai turi konkrečių žinių ir kompetencijos, kad rastų ir nustatytų neteisėtą turinį ir apie jį praneštų, taip pat į tai, ar tokie subjektai atstovauja kolektyviniams interesams ir nepriklauso nuo jokios interneto platformos bei vykdo veiklą taip, kad pranešimai būtų teikiami laiku, kruopščiai ir objektyviai. „Patikimiems pranešėjams“ arba kitiems suinteresuotiems asmenims (teisių turėtojams) pateikus minėtus pranešimus, bus laikoma, jog tarpininkai įgyja faktines žinias apie galimą neteisėtą turinį, dėl ko jų tolimesnis neveikimas galės lemti civilinės atsakomybės taikymą (Skaitmeninių paslaugų akto 14 str. 3 d.)

Kaip ir minėta, šios tvarkos įgyvendinimas yra susijęs su antrąja „saugaus uosto“ taikymo prieglobos teikėjams (informacijos saugotojams) sąlyga, reikalaujančia, jog informacinės visuomenės paslaugų teikėjas (tarpininkas), gavęs žinių apie galimą pažeidimą arba apie tai sužinojęs, nedelsiant panaikintų šią informaciją arba atimtų galimybę ją pasiekti (angl. *notice and take down*). Ši procedūra yra viena iš kelių galimų bei skirtingų valstybių praktikoje naudojamų interneto tarpininkų vykdomos turinio kontrolės bei atsakų į pažeidimus būdų. Antroji galima alternatyva yra turinio pašalinimo iš interneto tarpininko valdomos kūrinių naudojimo platformos ar kito pobūdžio svetainės ir tolimesnės analogiško turinio (kūrinių ar kitų objektų) filtravimo pareigos nustatymas (angl. *notice and stay down*), kuris, kaip galima bus matyti, buvo pasirinktas ir naujosios BSR direktyvos atžvilgiu. Doktrinoje taip pat yra išskiriama ir trečioji turinio kontrolės yra įspėjimo apie galimą autorių ar gretutinių teisių pažeidimą ir atitinkamo kūrinių ar gretutinių teisių objekto informavimo procedūra (angl. *notice and notice*), pagal kurią kūrinių ar gretutinių teisių objekto naudotojui pirmiausia suteikiama galimybė ištaisyti atliktą pažeidimą arba pareikšti savo argumentus, kodėl pranešime nurodytos aplinkybės

yra nepagrįstos (Kuczerawy, 2019, 7 p.). Atsižvelgiant į šių procedūrų pobūdžius, galima teigti, kad Lietuvoje šiuo metu yra įtvirtintas tarpinis *notice and notice* bei *notice and take down* modelis, kai kūrinio ar gretutinių teisių objekto naudotojui yra suteikiama galimybė atsiliiepti į teisių turėtojo pateiktus reikalavimus, kartu didelę svarbą suteikiant ir savarankiškai interneto tarpininko atliekamai pažeidimo analizei. Šis modelis bei kiti į *notice and take down* ir *notice and notice* panašūs variantai yra palankesni interneto tarpininkams, kadangi jiems suteikia mažesnę našą sprendžiant tarp teisių turėtojų ir turinio naudotojų kilusius konfliktus, nei *notice and stay down* modelis, kuris reikalauja ir nuolatinės turinio kontrolės ir po pažeidimo pašalinimo. Nepaisant to, būtent šis variantas buvo pasirinktas naująja BSR direktyva, dėl ko atitinkamai bus aptartas išsamiai vėlesniuose skyriuose.

2.1.2. Kūrinio prieigos suteikimas kaip viešas paskelbimas

Be aukščiau minėtos *notice and stay down* modelio nustatymo, kitas BSR direktyva įtvirtintas svarbus pakeitimas, be kurio, manytina, sunkiai galėtų būti įmanomas ir kitų įpareigojimų interneto tarpininkams įtvirtinimas, yra interneto tarpininkų atliekamo kūrinio ar kitų objektų prieigos suteikimo pripažinimas viešo paskelbimo veiksmu. Ši nuostata įtvirtinta minėtos direktyvos 17 str. 1 d., kuria numatyta, kad į naująją turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų kategoriją patenkantys subjektai, suteikdami visuomenei prieigą prie autorių teisių saugomų kūrinių ar kitų saugomų objektų, kuriuos įkėlė jų naudotojai, šios direktyvos tikslais atlieka viešo paskelbimo arba padarymo viešai prieinamu veiksma.

Toks pakeitimas yra itin reikšmingas interneto tarpininkų atsakomybės atžvilgiu, kadangi sudaro pagrindą iš interneto tarpininkų, kaip tiesioginių kūrinio ar kito objekto naudotojų, reikalauti gauti teisių turėtojų leidimą naudoti kūrinius ar kitus objektus bei mokėti tam tikrą atlyginimą šiems teisių turėtojams. Interneto tarpininkai, negavę atitinkamo leidimo, ir be kūrinio ar kito objekto teisių turėtojo žinios jį padarę viešai prieinamu, gali būti laikomi pažeidę išimtinės autorių ar gretutinių teisių turėtojų teises, dėl kurios priežasties jiems gali būti pareikšti teisių turėtojų reikalavimai atlyginti padarytą žalą. Atsižvelgiant į tai, BSR direktyvos 17 str. 1 dalyje taip pat buvo numatyta, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas, norėdamas viešai paskelbti arba padaryti viešai prieinamą kūrinį ar kitą objektą, turi gauti Informacinės visuomenės direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą teisių turėtojų leidimą, pavyzdžiui, sudarydamas licencinę sutartį. Remiantis šio straipsnio 2 dalimi, toks leidimas taip pat apima į Informacinės visuomenės direktyvos 3 straipsnio (kūrinio viešo paskelbimo) taikymo sritį patenkančių paslaugų naudotojų veiksmus, kai jie veikia ne komerciniu pagrindu arba kai jų veikla neduoda

didelių pajamų. Nors „nedidelės pajamos“ yra vertinamojo pobūdžio kriterijus, manytina, kad tokie leidimai turėtų apimti didžiąją dalį visų turinio dalijimosi internetu paslaugų naudotojų⁴.

Svarbu pabrėžti, kad interneto tarpininkų atliekamam kūrinio ar kito objekto viešam paskelbimui netaikomas Elektroninės komercijos direktyvos 14 str. numatytas interneto tarpininkų – informacijos saugotojų (prieglobos teikėjų) „saugus uostas“, bei šiems tarpininkams gali būti taikoma civilinė atsakomybė neatsižvelgiant į tai, jog jie galimai išpildo Elektroninės komercijos direktyvoje numatytas sąlygas (BSR direktyvos 17 str. 3 d.). Kaip galima bus matyti vėliau, tokios nuostatos įtvirtinimas sudaro prielaidas interneto tarpininkų civilinės atsakomybės taikymui pagal BSR direktyvos 17 str. 4 d., kuri kai kurių mokslininkų dar įvardijama kaip *lex specialis* Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsniui (Grise, 2019, p. 6). Manytina, kad tokios nuostatos įtvirtinimas yra pagrįstas bei atitinka ir „saugių uostų“ veikimo principus, kadangi pripažinus, jog interneto tarpininkai suteikdami prieigą prie tam tikro turinio atlieka jo padarymo viešai prieinamumą, interneto tarpininkai nebegali būti toliau laikomi pasyviais bendrojo turinio dalijimosi sistemoje veikiančiais subjektais, tačiau turėtų būti laikomi kaip patys tiesiogiai dalyvaujantys turinio dalijimosi sistemoje. Ši išimtis iš „saugių uostų“ taikymo yra taikoma tik informacijos saugotojų (prieglobos teikėjų) atžvilgiu, kadangi kitoms tarpininkų kategorijoms, numatytoms Elektroninės komercijos direktyvoje, priklausantys subjektai, neatitinka turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų požymių, nurodytų šio darbo 1.1. dalyje ir apibrėžtų direktyvoje, bei dėl savo veiklos pobūdžio yra mažiau tikėtini atlikti kūrinio viešo paskelbimo veiksmą, išskyrus atvejus, kai jie veikia kaip tam tikros turinio dalijimosi internete platformos naudotojai, o ne valdytojai.

Būtina pažymėti, jog interneto tarpininkų prieigos prie kūrinio suteikimo pripažinimas viešo paskelbimo veiksmu yra kryptingas ir iš esmės seka ESTT jurisprudencijoje pateiktais išaiškinimais dėl viešo paskelbimo teisės. 2017 m. birželio 14 d. sprendime byloje *Stichting Brein v Ziggo BV ir XS4All Internet BV*, C-610/15 (toliau – *Pirate Bay* byla) ESTT yra nurodęs, kad iš principo bet koks veiksmas, kuriuo naudotojas sąmoningai suteikia savo klientams prieigą prie saugomų kūrinių, gali būti laikomas „paskelbimo veiksmu“, kaip tai suprantama pagal Informacinės visuomenės direktyvos 3 straipsnio 1 dalį (*Pirate Bay* 34 p.). Šiame kontekste pabrėžtina, jog, nors tam tikroje turinio dalijimosi interneto platformoje (nagrinėtos bylos kontekste *Pirate Bay*) turinį (informaciją) į ją įkelia platformos naudotojai, o ne jos valdytojai, tačiau būtent valdytojai

---

⁴ Pavyzdžiui, YouTube platformoje iš visų prieinamų kanalų (platformos naudotojų) tik mažoji dalis turi daugiau nei 10 prenumeratorių ir yra pajėgi sėkmingai pelnytis iš įkeliamo turinio peržiūrų (Funk, 2020)

(interneto tarpininkai) siūlo naudotojams prieigą prie tokių kūrinių, dėl ko galima teigti, kad jie atlieka neišvengiamą vaidmenį pateikiant šiuos kūrinius (*Pirate Bay* 37 p.). Remiantis ankstesne ESTT praktika, toks paskelbimas yra viešas, kadangi kūriniai yra paskelbti „naujai“ visuomenei, į kurią autorių teisių turėtojai neatsižvelgė, kai leido pradinį paskelbimą ir kurios nustatymas, be kita ko, yra siejamas su kūrinio naudotojo žinojimu apie leidimo dalintis trečiajam asmeniui priklausančiu turiniu nebuvimu (ESTT 2014 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd v Retriever Sverige AB*, C-466/12, 24 p.). Atitinkamai, esant visiems kūrinio padarymo viešai prieinamam elementams (paskelbimo veiksmui ir viešumo elementui), prieigos prie kūrinių suteikimas turėtų, anot teismo, būti kvalifikuotas kaip viešas paskelbimas, dėl kurio, kaip ir detalčiai bus aptariama vėliau, šį veiksmą atliekantiems subjektams gali būti taikoma tiesioginė civilinė atsakomybė. Panaši pozicija, tačiau kiek kitame, interneto tarpininkų atliekamo nuorodų (hipersaitų) į kūrinius dalijimosi kontekste, ESTT buvo pateikta ir kiek ankstesnėse *Filmspeler (Stichting Brein v Jack Frederik Wullems, veikiantis Filmspeler vardu, C-527/1)* bei *GS Media (GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV ir kiti, C-160/15)* bylose, kurios, kaip pastebi mokslininkė Eleonora Rosati, išlieka aktualios ir bendrosios interneto svetainių bei jų valdytojų (interneto tarpininkų) vykdomos veiklos atžvilgiu (Rosati, 2017, p. 2).

Vis dėlto, būtina pažymėti, kad nurodytos praktikos bei BSR direktyvoje įtvirtintų nuostatų kontekste daug klausimų įneša Generalinio Advokato Henrik Saugmandsgaard Øe jungtinėje byloje *Frank Peterson v Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH ir Elsevier Inc. V Cyando AG, C-682/18 ir C-683/18* (toliau – *YouTube* bei *Elsevier* jungtinėje byla), 2020 m. liepos 16 d. (jau įsigaliojus minėtajai direktyvai) pateikta nuomonė, kuria jis pasiūlė ESTT laikytis pozicijos, jog tokių svetainių kaip YouTube bei Uploaded, teikiančios teikia failų įkėlimo ir dalijimosi paslaugas, valdytojai, suteikdami prieigą prie šiose svetainėse talpinamų kūrinių, neatlieka viešo paskelbimo veiksmo, bei, atitinkamai, neatlieka šios išimtinės autorių teisės pažeidimo. Generalinio Advokato byloje pateiktu vertinimu, *Pirate Bay* bei kitose ankstesnėse bylose buvo netinkamai išaiškinta bei per plačiai pritaikyta viešo paskelbimo teisė, kuri, kaip jis pabrėžia, neapima fizinių priemonių viešo paskelbimo veiksmui suteikimo, kurį būtent ir atlieka nagrinėtos bylos kontekste nurodytos ir kitos panašios platformos (Generalinio Advokato nuomonės 95 – 105 p.). Ši pozicija yra pagrįsta tuo, jog būtent šių platformų naudotojai, o ne valdytojai (tarpininkai) atlieka „esminį“ vaidmenį suteikiant prieigą prie kūrinių šiose platformose, inicijuodami jų pasidalijimą (Generalinio Advokato nuomonės 77 p.). Šiuo atžvilgiu tarpininkai visus veiksmus, susijusius su prieigos šiose platformose

suteikimu, atlieka automatiškai, neatlikdami jokios išankstinės turinio pasidalijimo kontrolės, dėl ko jie, Generalinio Advokato vertinimu, neužima „neišvengiamo vaidmens“ siekiant pasidalinti tam tikru turiniu, kuris yra būtinas siekiant pripažinti viešo paskelbimo veiksmą (78 p.).

Nors su minėta Generalinio Advokato pozicija iš dalies galima būtų ir sutikti, manytina, kad Generalinis Advokatas, pateikdamas savo nuomonę byloje, turėjo atsižvelgti ir į įstatymų leidėjo BSR direktyva pareikštą valią pripažinti turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjų sudaromos priegos prie kūrinų viešu paskelbimu. Nors bylos faktinės aplinkybės susiklostė anksčiau nei įsigaliojo ši direktyva, dėl ko bylos kontekste jos nuostatomis nebuvo remtasi, sisteminis viešo paskelbimo teisės aiškinimas galėjo privesti ir prie priešingos pozicijos, kuri, manytina, tiksliau galėtų atitikti įstatymų leidėjo tikslus. Kita vertus, galima taip pat būtų apskritai kelti klausimą, ar interneto tarpininkų priegos suteikimo prie kūrinų sudarymo pripažinimas viešo paskelbimo veiksmu nesudaro tam tikros prieštaros su ankstesniu reguliavimu, iš kurio, remiantis Generalinio Advokato nuomone, tiesiogiai išplaukia, jog priegos sudarymas yra vien fizinių priemonių viešam paskelbimui suteikimas. Bet kuriuo atveju, lieka neaišku, ar tokia Generalinio Advokato nuomonė bus palaikyta ir ESTT, kadangi šio darbo rašymo metu sprendimas nurodytoje byloje iki šiol nėra priimtas.

Galiausiai, viešo paskelbimo teisės kontekste būtina pabrėžti, jog BSR direktyvos įtvirtinta nuostata, pripažįstanti priegos prie kūrinio sudarymą viešo paskelbimo veiksmu, savo turiniu šiek tiek skiriasi nuo ESTT praktikoje plėtotos viešojo paskelbimo koncepcijos, kadangi direktyvos 17 straipsnio nuostata nėra siejama su jokių papildomų aplinkybių, kaip interneto tarpininko žinojimu apie galimai atliekamą autorių teisių pažeidimą, nustatymu, siekiant įvertinti, ar tam tikras kūrinys ar kitas objektas buvo viešai paskelbtas. Atitinkamai, nėra visiškai aišku, koks bus šios direktyvos nuostatos santykis su ESTT praktika bei tai, ar viešas paskelbimo veiksmas ir toliau bus siejamas su tam tikrų sąlygų nustatymu, ar bet koks priegos suteikimas visais atvejais bus pripažintas viešo paskelbimo veiksmu. Kita vertus, minėtos sąlygos (o konkrečiai, žinojimas apie galimą pažeidimą) išlieka aktualios vertinant internetų tarpininkų civilinės atsakomybės sąlygas dėl jiems numatytų reikalavimų nesilaikymo (kaip antai, gavus pranešimą iš teisių turėtojo (sužinojus apie pažeidimą), tačiau nepašalinus tam tikro turinio ir nevykdant jo kontrolės). Todėl galutinėje – civilinės atsakomybės – taikymo perspektyvoje, šie minėtų nuostatų bei ESTT išaiškinimų skirtumai gali esminės reikšmės ir neturėti.

2.1.3. Tiesioginė bei antrinė interneto tarpininkų civilinė atsakomybė

Interneto tarpininkai, kaip ir kiti asmenys, tiesiogiai atsako už autorių ar gretutinių teisių pažeidimus, kai jie pasinaudoja autoriams ar kitiems teisių savininkams priklausančiomis išimtinėmis teisėmis be jų sutikimo. Tokių pažeidimų pavyzdžiai galėtų būti atvejai, kai tarpininkai savo iniciatyva patalpina kūrinius jiems priklausančiose svetainėse ar atgamina kitų naudotojų internete patalpintus kūrinius. Tuo tarpu kai autorių ar gretutinių teisių pažeidimus atlieka trečiasis asmuo, išskyrus atvejus kai yra pažeidžiama viešo paskelbimo teisė, interneto tarpininkams, sudariusiems sąlygas atlikti nurodyto pobūdžio pažeidimus, gali būti taikoma ir netiesioginė civilinė atsakomybė. Iki BSR direktyvos įsigaliojimo (bei anksčiau pateiktų atitinkamų ESTT išaiškinimų dėl kūrinio viešo paskelbimo teisės išplėtimo) interneto tarpininkai netiesiogiai galėjo atsakyti ir dėl su viešo paskelbimo teise susijusių trečių asmenų atliktų pažeidimų, tačiau ši situacija kiek pasikeitusi, kai ESTT pripažino, jog prieigos prie kūrinio suteikimas, nors prieigą suteikiantis subjektas pats šios kūrinio į tam tikrą svetainę neįkėlęs, gali būti laikomas kūrinio viešo paskelbimo arba kūrinio padarymo viešai prieinamu veiksmu. Remiantis šia ESTT pozicija, viešojo paskelbimo veiksmą atlikę subjektai patys tiesiogiai pažeidžia išimtinės autorių teises, dėl ko jiems gali būti taikoma tiesioginė, o ne netiesioginė civilinė atsakomybė. Vis dėlto, nors situacijos kai prieiga prie tam tikro kūrinio yra suteikiama interneto tarpininkų iniciatyva (kūrinys internete patalpinamas pačių tarpininkų) bei kai prieiga suteikiama trečiajam asmeniui į tarpininkų svetainę patalpinus kūrinių, atsakomybės prasme gali būti laikomos vienodomis (abejais atvejais yra taikoma tiesioginė atsakomybė), šios atsakomybės taikymo sąlygos skiriasi. Iš tiesų, kaip pastebi mokslininkai Christina Angelopoulos ir João Pedro Quintais, minėtu ESTT išaiškinimu buvo sukurtas gan įdomus tiesioginės bei antrinės atsakomybės mišinys, kadangi, kaip ir minėta anksčiau, ESTT viešo paskelbimo teisės pažeidimo nustatymą (atitinkamai, ir tiesioginės civilinės atsakomybės taikymą) susiejo su žinojimo apie trečiojo asmens atliekamą pažeidimą kriterijumi (Angelopoulos, Quintais, 2020, p. 4). Toks modelis yra neįprastas, kadangi subjektyvus žinių kriterijus paprastai yra taikomas tik netiesioginės atsakomybės atveju, kol tiesioginė atsakomybė su šiuo kriterijumi nėra siejama, o žinojimas apie atliekamą pažeidimą paprastai nėra laikomas tiesioginės civilinės atsakomybės taikymo sąlyga (Bently, *et al*, 2018, p. 222). Nepaisant to, nurodytos aplinkybės nesutrukdė šio modelio įtvirtinti ir reguliaciniu lygmeniu, BSR direktyvoje taip pat pripažinus, jog prieigos prie kūrinio sudarymas yra viešo paskelbimo veiksmas, ir galimą atsakomybės interneto tarpininkams taikymą už jų atliekamą viešo paskelbimo teisės pažeidimą susiejus su žinojimu apie trečiojo asmens atliekamą pažeidimą per jau anksčiau minėtą *notice and stay down* procedūrą.

Nors aptartas modelis ir suteikia tam tikrus „rėmus“ interneto tarpininkų civilinės atsakomybės pritaikymui, tačiau jis taip pat iškelia ir tam tikrus papildomus klausimus. Visų pirma, lieka neaišku, kaip interneto tarpininkų civilinė atsakomybė turėtų būti pritaikyta tais atvejais, kai tretieji asmenys pažeidžia ne tik viešo paskelbimo, bet kitas išimtinės teisės (Angelopoulos, Quintais, 2020, p. 4). Antra, kaip ir nurodyta anksčiau, taip pat gali kilti klausimas, būtent koks žinojimas apie neteisėtų veiksmų atlikimą yra pakankamas norint pritaikyti civilinę atsakomybę. Šiame kontekste taip pat gali būti svarstyta, ar yra galimas ir kitoks subjektyvusis elementas, nei interneto tarpininkų žinojimas apie atliekamą pažeidimą, kuris taip pat leistų taikyti šį civilinės atsakomybės modelį (Nordemann, 2018, p. 25). Trečia, išlieka klausimas, koks civilinės atsakomybės modelis turėtų būti taikomas ne turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjams, tačiau ir į kitas interneto tarpininkų kategorijas patenkantiems subjektams.

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad antrinė Europos Sąjungos teisė kol kas nėra pajėgi pateikti sprendimą, kuris galėtų padėti atsakyti į visus su interneto tarpininkų atsakomybe susijusius klausimus. O ir paties ESTT išaiškinimai, kuriais remtasi priimant ir naująją BSR direktyvą, nėra vertinami vienareikšmiškai, Generaliniam Advokatui Henrink Saugmandsgaard Øe *YouTube* bei *Elsevier* jungtinėje byloje pateiktus raginimą nukrypti nuo šios suformuotos ESTT praktikos.

Atitinkamai, kiekviena valstybė narė šiuo metu galinti taikyti atskirus interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelius, kurie galėtų būti aktualūs BSR direktyvoje nenumatytais atvejais. Nors tam reikiamos teismų praktikos dar ir nėra suformuota, prof. Vytauto Mizaro teigimu, Lietuvoje minėtu atžvilgiu galima būtų kalbėti apie netiesioginės interneto tarpininkų atsakomybės už trečiųjų asmenų padarytus pažeidimus taikymo galimybę (Mizaras, 2009, p. 470). Šiuo atveju tarpininkams civilinė atsakomybė galėtų būti taikoma solidariai su tiesioginiais pažeidėjais remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (*Valstybės žinios*, 2000) 6.279 str. 4 d., kuris vadovaujantis LAT praktika, leidžia civilinę atsakomybę taikyti ir atvejais kai neteisėtai veikęs asmuo tiesiogiai nepadaro žalos, bet žino apie tiesiogiai žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumą (LAT 2010 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2010). Alternatyviai, taip pat galima būtų kalbėti ir apie tiesioginės civilinės atsakomybės interneto tarpininkams taikymą atvejais, kai šie nesilaikantys tiesiogiai jiems nustatytų įpareigojimų – pareigos patikrinti teisių turėtojo pateiktą informaciją *notice and take down* procedūros metu, ir šiai pasitvirtinus blokuoti ar riboti prieigą prie tokio turinio arba, jeigu reikalaujama, jį pašalinti (Mizaras, 2020).

Atsižvelgiant į minėta, manytina, jog siekiant nustatyti bendrą harmonizuotą interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelį, neabejotinai būtų reikalinga papildoma įstatymų leidėjo iniciatyva, galinti pasireikšti dabartinio BSR direktyvoje įtvirtino modelio papildymu (ir toliau remiantis savotiška tiesioginės bei antrinės civilinės atsakomybės modelio samplaika) arba visiškai naujo, novatyvaus modelio kūrimu, kuris atsiribotų nuo viešo paskelbimo teisės sampratos plėtimo bei numatytų atsakomybę ir už kitų išimtinių autorių teisių pažeidimus. Pasirinkimas, kuriuo iš šių kelių derėtų toliau pasukti, galėtų priklausyti ir nuo to, kaip būtų vertinamos ir kitos su BSR direktyva susijusios rizikos, pirmiausia turint omenyje vadinamąją turinio post-filtravimo pareigą ir jos efektyvaus įgyvendinimo perspektyvas.

2.1.4. Turinio post-filtravimo pareiga - rizikos ir tolimesnio reguliavimo būtinybė

Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės sąlygos jiems atlikus kūrinio viešo paskelbimo veiksmą bei tam negavus teisių turėtojų leidimo, yra įtvirtintos BSR direktyvos 17 str. 4 d., kuriuo numatyta, jog turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai atsako už neteisėtus autorių teisėmis saugomų kūrinių ir kitų objektų viešo paskelbimo veiksmus, įskaitant padarymą viešai prieinamu, išskyrus atvejus, kai jie įrodo, kad jie: a.) dėjo visas pastangas leidimui gauti ir b.) vadovaudamiesi aukštais pramonės profesinio atidumo standartais, dėjo visas pastangas, kad užtikrintų konkrečių kūrinių ir kitų objektų, dėl kurių teisių turėtojai paslaugų teikėjams suteikė aktualios ir reikalingos informacijos, neprieinamumą, ir bet kuriuo atveju, c.) gavę pakankamai pagrįstą teisių turėtojų pranešimą, operatyviai veikė, kad savo interneto svetainėse panaikintų prieigą prie kūrinių ar kitų objektų, apie kuriuos pranešta, arba pašalintų juos iš savo interneto svetainių, ir dėjo visas pastangas, kad užkirstų kelią jų įkėlimui ateityje pagal b punktą.

Šios sąlygos yra taikomos visiems turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, išskyrus teikėjus, kurių paslaugos viešai prieinamos Europos Sąjungoje trumpiau nei trejus metus ir kurių metinė apyvarta yra mažesnė nei 10 mln. EUR (BSR direktyvos 17 str. 6 d.). Jiems pagal 4 dalyje nustatytą atsakomybės tvarką taikomos sąlygos apsiriboja atitiktimi 4 dalies a. punktui ir reikalavimu gavus pakankamai pagrįstą pranešimą operatyviai veikti, kad iš jų interneto svetainių būtų apribota prieiga prie kūrinių ar kitų objektų, apie kuriuos pranešta, arba tie kūriniai ar kiti objektai būtų pašalinti iš jų interneto svetainių. Šios naujai veiklą ES pradėjusioms teikėjams taikomos sąlygos iš esmės atitinka ir Elektroninės komercijos direktyvos 14 str. interneto tarpininkams – informacijos saugotojams (prieglobos teikėjams) nustatytas „saugaus uosto“ sąlygas, išskyrus, tai, jog šie teikėjai,

atlikdami kūrinio ar kito objekto viešo paskelbimo veiksmą, pagal nurodytą tvarką privalo patys gauti jų autoriaus ar kito teisių turėtojo sutikimą.

Kaip ir galima numanyti, iš minėtųjų turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės sąlygų daugiausiai dėmesio doktrinoje susilaukusi, ir galbūt aršiausiai diskutuota turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų pareiga įtvirtinta direktyvos 17 str. 4 d. c punkte, numatančiame, kad šios kategorijos tarpininkai, pašalinę kūrinį ar kitą objektą iš savo svetainės, arba panaikinę prieigą prie jo, ir toliau privalo dėti visas pastangas, kad užkirstų kelią šių objektų įkėlimui ateityje. Toks įpareigojimas doktrinoje dar yra vadinamas turinio post-filtravimo pareiga, arba *notice and stay down* procedūra, anksčiau taip pat minėta ir 2.1.1. šio darbo skyriuje. Interneto tarpininkai, įgyvendindami šią procedūrą, turi įgyvendinti didelės apimties jų platformose įkeliamo turinio kontrolę bei iš esmės atlikti nuolatinį autorių ar gretutines teises pažeidžiančių veiksmų stebėjimą (monitoringą), kuris taip pat gerokai apriboja turinio naudotojų galimybes laisvai skleisti informaciją bei tarpusavyje dalintis įvairaus pobūdžio turiniu. Atsižvelgiant į tai, nenuostabu, jog pasiūlymas įtvirtinti šią pareigą direktyvos parengiamojoje stadijoje beveik iškart susilaukė dalies visuomenės pasipriešinimo bei mokslininkų nepritarimo, kuris dar labiau tik sustiprėjo ir po pačios direktyvos priėmimo.

Pirmiausia galima pažymėti, kad, kaip nurodo prof. Vytautas Mizaras, post-filtravimo pareigos įtvirtinimas sukelia didelį rūpestį vartotojų generuojamo turinio (angl. *user generated content*) atžvilgiu, kuris yra sukurtas ant jau esančių kūrinų ar kitų objektų, vien pakeičiant tik nedideles detales, įskaitant garsų tonaciją, vaizdinių elementų papildymą ar nežymiai perdirbdami esantį kūrinį (Mizaras, 2019). Tokio, adaptuoto, turinio kontrolė gali efektyviai riboti ne tik informacijos internete sklaidą, tačiau ir originalių, bet bent iš dalies kitais darbais paremtų, kūrinų bei kūrybinių iniciatyvų atsiradimą. Šiame kontekste pabrėžtina, kad nors BSR direktyvos 17 str. 7 d. ir yra numatyta, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų naudotojai gali pasikliauti citatos, kritikos, recenzijos bei karikatūros, parodijos ir pastišo išimtimis, jos visais atvejais negali ir neapima daugelio vartotojų generuojamo turinio formų, dėl ko labai didelė kūrinų dalis, patenkanti į vartotojų generuojamo turinio rėmus, toliau negalėtų būti platinama, kas skaitmeniniame informacijos plėtros amžiuje gali atrodyti neintuityvu ir kiek nesuderinama su internetu, kaip laisvos informacijos dalijimosi aplinkos, prigimtimi. Kita vertus, visiškai pagrįsta yra ir autorių bei kitų tiesių turėtojų pozicija, šioms įdėjus tam tikrą indėlį į kūrinų ar gretutinių teisių objektų atsiradimą, bei turint pagrįstą interesą, kad į jų kūrinčius nebūtų atlikta jokia intervencija bei jie nebūtų pasitelkti išvestinių kūrinų kūrybai, dėl ko Lietuvos bei daugelio kitų valstybių įstatymuose dar seniausiai iki direktyvos priėmimo buvo numatytas

reikalavimas gauti autorių teisių turėtojo leidimą adaptuoti, aranžuoti, inscenizuoti ar kitaip perdirbti kitų autorių kūrinius (ATGTĮ 15 str. 1 d. 4 p.). Vis dėlto, manytina, kad balanso tarp skirtingų interesų paieška galėtų būti sėkmingai įgyvendinta ir proporcingesniais reikalavimų turinio filtravimui nustatymo būdais, kurie detalai bus aptarti ir 2.2. šio darbo dalyje.

Antroji priežastis, kodėl turinio post-filtravimo pareigos nustatymas dažnai yra sutinkamas nepalankiai, yra susijusi su techninėmis jo įgyvendinimo galimybėmis. Kaip minėta, remiantis BSR direktyva ir toliau yra galima pasikliauti įvairiomis autorių teisių išimtimis siekiant paskelbti parodijos, citavimo ar kitas kategorijas atitinkantį turinį. Vis dėlto, tam, jog šiomis išimtimis būtų galima pasinaudoti, turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjai turėtų sukurti ir savo veikloje naudoti ypatingai protingą algoritmą (dirbtinį intelektą), kuris gebėtų atpažinti, kai tam tikras turinys patenka į minėtų išimčių ribas, ir neblokautų tokių kūrinių įkėlimo (Setfleben, 2019, p. 8). Tačiau tokios technologijos įgyvendinimo galimybės vis dar yra neaiškios. Atitinkamai, kyla grėsmė, jog nepasiekus pakankamai pažangios ir minėtas išimtis galinčios atpažinti filtravimo sistemos, galėtų būtų vykdomas turinio „perblokavimas“, kai šių platformų vartotojai negalėtų pasinaudoti jiems priklausančiomis pamatinėmis laisvėmis į saviraišką bei laisvą informacijos sklaidą (Frosio, 2017, p. 24). Tuo tarpu apskritai nepasitelkus minėtų priemonių, interneto tarpininkai šiai užduočiai turėtų pasitelkti žmogiškuosius išteklius, kurie iš jų reikalautų nuolatinių finansinių resursų ir bet koku atveju vargu, ar visais atvejais padėtų neginčytinai įvertinti, kuris kūrinys atitinka parodijos (ar kitos subjektyvaus pobūdžio išimties) požymius, o kuris ne. O ir jau pašalinus šį turinį, vien jau dėl jo gausos, tretieji asmenys, norintys peržiūrėti sprendimus, kuriais remtasi norint šį turinį pašalinti, negalėtų nustatyti koku pagrindu jis buvo pašalintas ir ar iš tiesų jis atitiko tam keliamus reikalavimus (Perel, Elkin-Koren, 2016, p. 509).

Dar daugiau, tokios turinio identifikavimo sistemos kaip YouTube Content-ID, kurias turėta omeny ir kurių pagrindu buvo kurti minėti reikalavimai, jau dabar pasižymi tuo, jog negali efektyviai atpažinti išvestinių vartotojų sukurtų kūrinių, šiems pritaikius tam tikrus filtras ar kitaip modifikavus pradinis kūrinius ar kitus objektus (Soha, McDowell, 2016). Atsižvelgiant į tai, šiuo metu kūrinių ar kitų objektų naudotojai gali nesunkiai apeiti jiems nustatytus turinio filtras ir toliau dalintis norimu turiniu, jį nežymiai modifikavę, kas ypač kompromituoja įstatymo leidėjo pasirinkimą remtis iš tokio pobūdžio technologija.

Trečioji, ir galbūt svarbiausia priežastis, kodėl naujasis BSR reguliavimas dažnai yra vertinamas neigiamai, yra ta, jog šis reguliavimai galimai yra nesuderinamas ir su ankstesnėmis ir vis dar galiojančiomis Elektroninės komercijos direktyvos nuostatomis.

Pažymėtina, kad 15 Elektroninės komercijos direktyvos straipsnyje yra įtvirtintas bendrasis draudimas valstybėms narėms nustatyti stebėjimo (monitoringo) pareigą informacinės visuomenės paslaugų teikėjams. Šis draudimas apima įpareigojimą, jog informacinės visuomenės paslaugų teikėjams nebūtų nustatyta pareiga stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo, taip pat bendroji pareiga aktyviai domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią (trečiųjų asmenų ryšium su pačių informacinės visuomenės paslaugų teikiamomis paslaugomis) veiklą. Tokių mokslininkų, kaip dr. Aleksandra Kuczerawy nuomone, šis bendrosios monitoringo pareigos draudimas turėtų apimti ir atvejus, kai turinys yra filtruojamas pagal BSR direktyvoje nustatytus *notice and stay down* principus, t. y. stebint bei filtruojant tik jau pašalintam kūriniai analogišką ar labai panašų turinį (Kuczerawy, 2019, 15 p.). Tokią poziciją iš dalies paremia ir ESTT praktika, teigianti, kad visų elektroninių komunikacijų filtravimas, pritaikytas be išimties visiems interneto svetainės naudotojams, kaip prevencinė priemonė, įgyvendinama interneto tarpininko lėšomis ir neribotą laiko tarpą, turėtų būti suprasta kaip bendroji monitoringo pareiga, kuri yra draudžiama Elektroninės komercijos direktyvos (*Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL, C-70/10* (toliau – *Scarlet* byla); *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA v Netlog NV, C-360/10*). Vis dėlto, būtina pabrėžti, kad nurodyto požiūrio laikosi ne visi doktrinos atstovai. Tyrėjo Joachim Nordemann teigimu, pareiga nustatyti galimus ateities pažeidimus turėtų būti laikoma specialiąja, o ne bendrąja monitoringo pareiga, todėl į Elektroninės komercijos direktyvos ribojimo apimtį neturėtų patekti (Nordermann, 2011, p. 42). Šis požiūris grįstas supratimu, jog bendroji monitoringo pareiga yra nukreipta nustatyti visus galimus autorių teisės pažeidimus, o ne tik vieno specifinio teisių turėtojo, pranešusio apie jo teisių pažeidimą, tolimesnius išimtinių teisių pažeidimus, kuriuo atveju monitoringas turėtų būti laikomas specialiuoju. Akivaizdu, kad tokio požiūrio laikėsi ir direktyvos rengėjai, numatydami, kad 17 str. taikymas nelemia jokio bendro stebėjimo įpareigojimo (monitoringo) (BSR direktyvos 17 str. 8 d.). Vis dėlto, manytina, kad atsižvelgiant į ankstesnę ESTT praktiką, kuria išaiškinta bendrojo monitoringo samprata, monitoringas, kuris turėtų būti pritaikomas neišskirtinai visiems tam tikros turinį kaupiančios platformos naudotojams ir jų veiklai, negali būti įvardintas kitaip nei kad bendruoju, bei atitinkamai kelia tam tikrą susirūpinimą dėl ES sukurtos interneto tarpininkų atsakomybės sistemos prieštaravimo.

Apibendrinant, galima teigti, jog BSR direktyva įtvirtintas turinio kontrolės internete mechanizmas kelia pagrįstas abejones dėl jo įgyvendinamumo bei galimo prieštaravimo pamatinėms žmogaus teisėms bei ankstesnėje ES antrinėje teisėje įtvirtintų informacijos

stebėjimo internete principams. Interneto tarpininkai šiuo atžvilgiu iš esmės yra priversti pasirinkti užimti cenzūrai galimos prilyginti informacijos kontroliavimo funkciją internete, arba rizikuoti, jog į juos bus nekreipti reikalavimai atlyginti žalą už trečiųjų asmenų atliekamus autorių teisių pažeidimus. Šio darbo autoriaus nuomone, toks teisinis reguliavimas nėra laikytinas proporcingu nei interneto tarpininkų, nei interneto vartotojų požiūriu bei, atsižvelgiant ir į anksčiau minėtą visapusiško ir harmonizuoto interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio trūkumą, leidžia užimti pagrįstą poziciją, jog jis ir toliau privalo būti tobulinamas.

2.2. Interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio Europos Sąjungoje alternatyvos ir galimos reformos

Tolimesnio darbo metu bus vertinamos turinio filtravimui, kaip neteisėtos informacijos internete kontrolės būdai bei interneto tarpininkų civilinės atsakomybės taikymo prielaidai, galimos alternatyvos ir modeliai. Nors ir manytina, kad bet kokie su autorių teisių apsauga susiję pakeitimai savaime išliktų aktualūs ne tik civilinės atsakomybės, tačiau ir interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų bei kitų specialiųjų teisių gynimo būdų atžvilgiu (apie kuriuos bus kalbama ir vėlesnėse šio darbo dalyse), vis dėlto pabrėžtina, jog šių draudimų, kaip praktikoje pirmiausia į ypač didelio masto (piratinius) pažeidimus nukreiptų priemonių, turinys didžiąja dalimi pagal toliau pateiktus pasiūlymus, kisti neturėtų. Atitinkamai, jų keliamoms potencialioms rizikoms (tokias nustačius) būtina būtų atskira teisinė analizė, galinti pateikti savarankiškas išvadas ir jų valdymui galimus pasiūlymus, kurie bus nurodyti vėlesnėse šio darbo dalyse, 2.2. skyriuje pirmiausia dėmesį koncentruojant į galimą interneto tarpininkų civilinės atsakomybės reformą.

2.2.1. Alternatyvaus kompensacinio mechanizmo įtvirtinimo poreikis

Doktrinoje beveik vienareikšmiškai kaip pagrindinė iš galimų alternatyvų, kurios galėtų bent iš dalies pakeisti BSR direktyvoje įtvirtintą interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelį, yra išskiriama proporcingo ir efektyvaus kompensavimo mechanizmo autorių ir gretutinių teisių savininkams įtvirtinimas Europos Sąjungos *droit d'auteur* sistemoje (Senfleben, et al, 2017, p. 2). Kaip ir buvo minėta, viena pagrindinių BSR direktyvos 17 str. priėmimo priežasčių buvusi „gaunamos naudos atskirtis“ (angl. *value gap*) tarp teisių turėtojų ir interneto tarpininkų, sudarančių sąlygas dalintis šių teisių turėtojų kūriniais bei gretutinių teisių objektais. Nustačius tinkamą kompensavimo mechanizmą teisių turėtojams ir sumažinus šią „gaunamą naudos atskirtį“, iš esmės neliktų poreikio daliai 17 str. įtvirtintų, disbalansą tarp teisių turėtojų, interneto tarpininkų ir vartotojų interesų sukeliančių bei galimai su ankstesne ES teise nesuderinamų nuostatų. Toks modelis

pakeistų tiesioginio sutikimo naudoti tam tikrus kūrinis ar gretutinių teisių objektus poreikį su platesne licencijavimo schema, sudarančią galimybę atlyginti dėl šių objektų naudojimo teisių turėtojų patiriamus nuostolius bei tinkamai užtikrinti jų interesus (Quintais, 2017, p. 58). Nors šiuo požiūriu galima būtų išskirti net keletą doktrinoje plačiai sutinkamų tokių kompensavimo mechanizmo modelių (kaip antai, mokestinių prievolių, išėinančių už autorių teisės reguliacinių ribų, įvedimą interneto tarpininkams), turbūt vienas daugiausiai dėmesio sulaukiantis bei, manytina, geriausiai socialinius poreikius atitinkantis sprendimas yra teisės gauti atlyginimą už interneto tarpininkų (konkrečiai, į turinio dalijimosi internete teikėjų kategoriją patenkančių subjektų) valdomose svetainėse pateikiamo turinio naudojimą, kartu suteikiant ir tam tikrą išimtį individualiems tokio turinio naudotojams dėl šių kūrinių ar kitų objektų teisėto naudojimo. Minėta teisė į atlyginimą pagal nurodytą mechanizmą atsirastų tik toje apimtyje, kurią apimtų tokia išimtis interneto tarpininkų svetainėse pateikiamam turiniui. Šiame kontekste interneto tarpininkai būtų laikomi tam tikrais „mokėjimo agentais“ arba skolininkais įstatyminės licencijavimo sistemos, kuri turėtų būti įgyvendinama kolektyvinių autorių ir gretutinių teisių administravimo organizacijų, atžvilgiu (Hilty, Bauer, 2017, p. 108).

Doktrinoje minėtos kompensavimo sistemos įtvirtinimą siūloma nustatyti kartu su post-filtravimo pareigos panaikinimu ir bendrosios stebėjimo (monitoringo) pareigos draudimo sustiprinimu, kaip atspirtį interneto tarpininkams dėl iš jų reikalaujamo teisių turėtojų atlyginimo už jų naudojamus kūrinius (Angelopoulos, Quintais, 2020, p. 10). Šiuo atveju post-filtravimo pareiga būtų pakeičiama ES teisėje jau įprastu *notice and take down* mechanizmu, kuris būtų pritaikomas, kai teisių turėtojų teises pažeidžiančių trečiųjų asmenų veikla nepatenka į įstatyme numatytas išimtis (*Ibidem*). Galima pažymėti, jog apibūdintas modelis iš esmės primintų ir ankstesniuose šio darbo skyriuose minėtą teisių turėtojų kompensavimo už vartotojų daromus televizijos programų įrašus modelį, kurio pavyzdžiu taip pat sėkmingai galima būtų panaikinti „gaunamos naudos atskirtį“ tarp teisių turėtojų ir interneto tarpininkų bei išspręsti susidariusį vartotojų bei teisių turėtojų interesų disbalansą.

Žinoma, nesunku numanyti, kad tokio, nors ir palankesnio nei BSR direktyva pasiūlyto modelio įtvirtinimas gali būti nepalankiai sutiktas pačių interneto tarpininkų. Jau dabar galima matyti tam tikrą tendenciją, kai interneto tarpininkai, įpareigoti suteikti tam tikrą atlyginimą teisių turėtojams dėl tam tikro turinio viešo paskelbimo, atsisako tai atlikti vietoj to tiesiog apskritai atsisakydami sudaryti prieigą prie šio turinio (Khan, *et al*, 2019). Vis dėlto, neabejotina, jog yra būtinas ir tam tikras didesnis teisių turėtojų interesų užtikrinimas, dėl ko vienokia ar kitokia kompensacija, nepaisant tokio interneto tarpininkų

pasipriešinimo, teisių turėtojams vis tiek būtų reikalinga. Atsižvelgiant į tai, pasiūlytas modelis galėtų šiek tiek padėti balansuoti šiuos skirtingų grupių interesus, ir kas svarbiausia, nepalikti šalyje ir pačių interneto vartotojų, kurie kartais teisėkūros procese gali atrodyti ir visai pamiršti. Žinoma, tam, kad šis modelis būtų veiksmingas, taip pat būtų reikalingos ir tarpininkų atsakomybę reglamentuojančios taisyklės atvejams, kai kūrinį ar gretutinių teisių objektų naudojimas nepatektų į vartotojams suteiktas išimtis ir apribojimus bei galiausiai pažeistų autorių ar gretutines teises, tokiu būdu sukeldamas teisių turėtojams turtinę ar moralinę žalą, kuri turėtų būti atlyginama.

2.2.2. Netiesioginės atsakomybės už trečiųjų asmenų atliktus autorių teisių pažeidimus modelio harmonizavimas

BSR direktyva įtvirtintas turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjų atsakomybės modelis galėtų būti tobulinamas, kadangi jis, kaip minėta anksčiau, gali kelti rizikas dėl prieštaravimų su anksčiau įtvirtintais ES teisės aktais, yra neefektyvus bei sukelia disbalansą tarp skirtingų turinio dalijimosi internete sistemos grupių interesų. Pirmiausia šis disbalansas išryškėja per direktyvoje įtvirtintą turinio post-filtravimo pareigą, tačiau, kaip galima spręsti iš vėliausios ESTT praktikos, tam tikras abejones galima kelti ir dėl prieigos prie kūrinio sudarymo pripažinimo viešo paskelbimo veiksmu, nuo kurio savaime priklauso ir kiti direktyva įtvirtinti minėtų tarpininkų atsakomybės aspektai. Tuo atveju, jeigu šiuo metu BSR direktyvoje įtvirtintos pozicijos dėl viešo paskelbimo teisės būtų atsisakyta, išnyktų ir tiesioginės bei antrinės civilinės atsakomybės darinio, sukurto remiantis ankstesnėmis ESTT pozicijomis, taikymo poreikis. Aiškumo ir teisėtų lūkesčių principų įgyvendinimui šios skirtingos atsakomybės rūšys vėl būtų atskirtos ir iš esmės priklausytų nuo, ar pats turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjas savo iniciatyva sukurtų prieigą prie tam tikro kūrinio ar kito objekto, ar tik sudarytų sąlygas tai atlikti trečiajam asmeniui – kūrinio (ar gretutinių teisių objekto) naudotojui. Šiuo atžvilgiu tiesioginė civilinė atsakomybė interneto tarpininkams galėtų būti taikoma bendraisiais pagrindais, kaip ir bet kuriems kitiems autorių ar gretutinių teisių saugomų objektų naudotojams, kol antrinė atsakomybė reikalautų papildomo įstatymų leidėjo reguliacinio dėmesio, nustatant specialiąsias, vien interneto tarpininkų netiesioginei atsakomybei galimas taikyti taisykles.

Šiame kontekste svarbu paminėti, kad paprasčiausias BSR direktyvoje numatyto modelio atmetimas ir grįžimas prie iki direktyvos priėmimo egzistavusios sistemos taip pat neturėtų būti sutiktas kaip tinkamas interneto tarpininkų atsakomybės klausimų reguliavimo sprendimas. Kaip pažymi mokslininkė Jane C. Ginsburg, iki BSR direktyvos

priėmimo tam tikras „ribas“ interneto tarpininkų civilinei atsakomybei nustačiusi Elektroninės komercijos direktyva nepateikia pilno ir detalaus interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio bei palieka daug erdvės ir valstybių narių savarankiškam teisiniam reglamentavimui (Ginsburg, 2017, p. 11). Šioje direktyvoje įtvirtinti „saugūs uostai“ suteikia tik tam tikrus „griaučius“ ar „rėmus“ tarpininkų atsakomybės sistemai, tačiau didelio aiškumo neatneša, kadangi nustato tik atvejus, kuomet tarpininkams atsakomybė turėtų būti netaikoma, o ne sąlygas, kurioms esant juos galima būtų laikyti atsakingais už tam tikrus pažeidimus (Senftleben, *et al*, 2017, p. 2). Atitinkamai, nenuostabu, jog ESTT, ieškodamas atsakymų į su tarpininkų atsakomybe susijusius klausimus, išvystė visiškai naują praktiką ir galimybės tarpininkams pritaikyti civilinę atsakomybę ieškojo išplėsdamas viešojo paskelbimo teisės sampratą. Dar daugiau, kaip ir minėta anksčiau, savų atsakymus į šiuos klausimus, BSR direktyvai nepateikiant visapusiško interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelio, ieškančios ir atskiros valstybės narės, galinčios suformuoti skirtingus interneto tarpininkų atsakomybės modelius, pagal kuriuos analogiško pažeidimo pasekmės šiems subjektams savaime galinčios kardinaliai skirtis, priklausomai nuo to, kurioje valstybėje būtų ginami teisių turėtojų interesai. Dėl šios priežasties manytina, kad iš esmės visos ES lygmeniu būtų reikalingas naujas netiesioginės tarpininkų atsakomybės modelis, kuris galėtų išspręsti dabartinio reguliavimo keliamas rizikas, bei sukurti vieningą sistemą, be kita ko, reikalingą ir dėl laisvo informacijos judėjimo tarp valstybių narių užtikrinimo.

Šiam tikslui kaip pavyzdys galėtų būti doktrinoje plačiai siūlomas ir iš dalies Europos deliktų teisės principais (Europos deliktų teisės grupės 2005 m. paskelbti Europos deliktų teisės principai (*Principles of European Tort Law; PETL*)) bei su viešo paskelbimo teise susijusia, tačiau kiek kitame – vien netiesioginės atsakomybės kontekste pritaikyta ESTT jurisprudencija paremtas netiesioginės interneto tarpininkų atsakomybės modelis, išplėtotas tokių mokslininkų kaip Lia Shikhiashvili, Christina Angelopoulos ir João Pedro Quintais. Pagal nurodytą pasiūlymą, interneto tarpininkų civilinė atsakomybė galėtų būti taikoma tarpininkams pažeidus draudimą susilaikyti nuo elgesio, palaikančio (toleruojančio) kūrybių bei kitų objektų naudotojų atliekamus autorių ir gretutinių teisių pažeidimus, bei nustatomo pagal „protingo asmens“ standartą, savo ruožtu atskleidžiamą atsakant į klausimą, kaip įprastomis aplinkybėmis galėtų elgtis protingas ir atidus tarpininkas (Angelopoulos, 2019, p. 12). Minėto draudimo pažeidimas pagal šį pasiūlymą galėtų priklausyti nuo su atsakomybės sąlygomis siejamų objektyviųjų ir subjektyviųjų kriterijų, kurie privalėtų būti nustatyti siekiant pritaikyti civilinę atsakomybę interneto tarpininkams. Vienas iš jų – subjektyvusis – kriterijus galėtų pasireikšti kaip interneto

tarpininko žinojimas apie trečiojo asmens atliekamą pažeidimą (sekant ESTT pozicija *GS Media, Filmspeler* byloje), arba kaip noras (ketinimas), jog tretieji asmenys pažeistų autorių ar gretutines teises (Angelopoulos, Quintais, 2019 p. 5). Šiuos atvejus galima būtų iliustruoti per pavyzdines situacijas, kai tarpininkui yra pranešama apie jo valdomoje svetainėje pažeidžiamas autorių teises (t. y. tarpininkui sužinojus apie pažeidimą), ir tam tikros platformos, specifiškai nukreiptos sudaryti sąlygas autorių teisių pažeidimams (kaip kad *Pirate Bay* atveju), valdymas, nurodantis ketinimą atlikti neteisėtus veiksmus per trečiuosius asmenis.

Minėtame kontekste svarbu paminėti, kad mokslininkų siūlymu, žinojimo apie atliekamą pažeidimą sąlyga siūlomo modelio atveju taip pat galėtų būti įvykdyta per kelis tam keliamus reikalavimus. Šia prasme žinojimo apie atliekamą pažeidimą konstatavimui galėtų pakakti tiek konkrečių, tiek bendrųjų interneto tarpininko žinių apie kūrinių ar kitų objektų naudotojų neteisėtus veiksmus. Jos atitinkamai galėtų pasireikšti pagrindo įtarti apie su specifiniu kūriniu ar gretutinių teisių objektu susijusius neteisėtus veiksmus turėjimu arba bendru numanymu apie trečiojo asmens atliekamus pažeidimus, nesusietu su jokių specifiniu kūriniu ar objektu.

Vis dėlto, šio darbo autoriaus nuomone iš nurodytų reikalavimų tik pirmasis – konkrečių žinių reikalavimas, galėtų būti tinkamas pagrindas žinojimo apie atliekamą pažeidimą kriterijaus nustatymui. Manytina, kad jog tam, kad žinių apie galimą pažeidimą reikalavimas apskritai galėtų būti taikomas, jis turėtų nebūti susijęs su bendros stebėjimo pareigos įgyvendinimu, t. y. tarpininkas neturėtų būti įpareigotas atlikti perduodamo turinio kontrolės, dėl kurios jis galimai sužinotų apie atliekamus trečiųjų asmenų pažeidimus. Greičiau, toks standartas turėtų būti pareiga rūpestingai vertinti faktus ir aplinkybes, apie kurias interneto tarpininkas sužinojo, visų pirma iš pranešimų, susijusių su konkrečia neteisėta informacija⁵. Kitaip tariant, tarpininkui civilinė atsakomybė galėtų būti taikoma tik tuo atveju, jeigu jis turėtų konkrečias žinias apie konkretų atliekamą pažeidimą, o ne bendrai galėtų numanyti, kad jo paslaugų naudotojai gali atlikti neteisėtus veiksmus. Tokie atvejai, kaip nustatyti *Pirate Bay* byloje, tuo tarpu galėtų patekti į savarankišką anksčiau minėtą ketinimų atlikti netiesioginį pažeidimą elementą, tarpininkui neturint konkrečių žinių apie tam tikrą pažeidimą, bet savo veiklos principus nustačius taip, kad toks pažeidimas labai tikėtinais būtų įvykdytas.

---

⁵ Galima pastebėti, kad panašus rūpestingumo standartas iš esmės yra įtvirtintas ir Elektroninės komercijos direktyvos 14 str., numatančiame interneto tarpininkų – podėlininkų atsakomybės netaikymo sąlygas. Tokios pat pozicijos laikomasi ir Generalinio Advokato Henrik Saugmandsgaard Øe jungtinėje *YouTube* bei *Elsevier* byloje pateiktoje nuomonėje (185 p.).

Galiausiai, šiam modeliui pristatyti taip pat nurodytina, kad anksčiau minėtasis objektyvusis civilinei atsakomybei būtinas taikyti kriterijus iš esmės galėtų būti nustatytas kaip priežastinis ryšys tarp interneto tarpininko veiksmų bei teisių turėtojui atsiradusios žalos. Pagal siūlomą modelį, sąlygų (priemonių) suteikimas pažeidimo padarymui turėtų būti laikomas pakankamai priežastiniu ryšiu su teisių turėtojui atsiradusia žala susijusiu veiksmu, būtinu nustatyti siekiant tarpininkams pritaikyti civilinę atsakomybę (Shikhiashvili, 2020, p. 146). Nustačius tiek jį, tiek subjektyvųjį civilinės atsakomybės taikymo kriterijų, interneto tarpininkai galėtų būti įpareigoti atlyginti teisių turėtojų dėl jiems priklausančių autorių ar gretutinių teisių pažeidimo patirtą žalą. Toks modelis galėtų būti taikomas ne tik turinio dalijimosi internete paslaugų teikėjams, tačiau ir kitoms interneto tarpininkų kategorijoms, bei taip pat galėtų būtų aktualus ne vien viešam kūrinio ar kito objekto paskelbimui, bet ir kitų išimtinių teisių atžvilgiu. Jis taip pat galėtų būtų suderinamas ir su ankstesne ES teise, kadangi iš esmės būtų nukreiptas į neutralaus interneto tarpininkų vaidmens principą, įtvirtintą Elektroninės komercijos direktyvoje – pagal nurodytą modelį atsakomybė būtų taikoma tik tarpininkams, turintiems žinių arba patiemis ketinant prisidėti prie atliekamo pažeidimo ir užimantiems aktyvųjį vaidmenį bendroje turinio dalijimosi internete sistemoje. Todėl šis būdas, manytina, galėtų būti siūlomas kaip reali priemonė tolimesnei interneto tarpininkų civilinės atsakomybės reguliavimo reformai ar bent kaip tam tikras kelrodis mokslinei diskusijai dėl efektyvios interneto tarpininkų civilinės atsakomybės sistemos paieškos.

2.2.3. Autorių teisių išimčių bei apribojimų plėtimas

Kompensacinio mechanizmo bei harmonizuotos interneto tarpininkų atsakomybės sistemos sukūrimas galėtų veikti tik kaip viena europietiškosios *droit d'auteur* sistemos reformos medalio pusė. Siekiant užtikrinti, jog interneto vartotojai galėtų tinkamai pasinaudoti saviraiškos bei informacijos sklaidos laisve, šalia numatytų priemonių taip pat būtų reikalingas ir išimčių ir apribojimų iš autorių bei gretutinių teisių išplėtimas, kuris kartu su kompensacinio mechanizmo nustatymu doktrinoje kartais dar vadinamas įstatyminių licencijų suteikimu (Abrams, 2010, p. 215). Šia priemone pirmiausia būtų bandoma pasiekti didesnio balanso tarp skirtingų turinio dalijimosi internete sistemos dalyvių interesų bei išvengti nepagrįsto atsakomybės taikymo internete patalpintų kūrinių ar kitų objektų naudotojams ir jiems paslaugas teikiantiems interneto tarpininkams. Tokiam tikslui įgyvendinti doktrinoje galima sutikti net kelis įmanomus išimčių išplėtimo, kaip autorių teisių reformos, būdus, kurių pritaikymo galimybė *droit d'auteur* sistemoje toliau bus aptariama šioje darbo dalyje.

2.2.3.1. Amerikietiškas *Fair use* ir jo pritaikymo galimybė Europos Sąjungoje

Pirmasis doktrinoje ir gan dažnai doktrinoje galimas pasiūlymas, kaip galima būtų praplėsti autorių bei gretutinių teisių išimtis, yra amerikietiškosios *Fair use* sistemos pritaikymas Europos *droit d'auteur* (Kaip pvz., galima žr. Shikhiashvili, 2020, p. 148; Hugenholtz, Senftleben, 2011, p. 10). Šis modelis yra įtvirtintas JAV Autorių teisių akto 107 straipsnyje, nustatančiame, jog sąžiningas kūrinio naudojimas, įskaitant kritikos, komentavimo, naujienų pranešimų, mokymo, akademiniais ir moksliniais tikslais, nėra laikytinas autorių teisių pažeidimu (1976 m. JAV Autorių teisių aktas (U. S. Copyright Act, 1976), 107 straipsnis). Tai, ar konkretus naudojimo atvejis yra sąžiningas, nustatoma atsižvelgiant į tokio naudojimo tikslą, naudojamo kūrinio prigimtį, panaudotos kūrinio dalies santykį su visu kūriniumi, galimą tokio kūrinio rinkos poveikį (JAV Autorių teisių akto 107 straipsnio 1 – 4 punktai). JAV teismų praktikoje ypatingas dėmesys taip pat atkreipiamas į kūrinio naudojimo transformatyvų pobūdį, kai naudojantis tam tikrais kūriniais yra sukuriamas naujas, originalus, išvestinis kūrinys (kaip pvz. žr. Leibovitz v. Paramount Pictures Corp., 948 F. Supp. 1214 (S.D.N.Y. 1996); Rogers v. Koons, 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992)).

Kaip galima matyti, nurodyta sistema, palikdama galimybę kiekvienu individualiu atveju nuspręsti, ar tam tikras kūrinio naudojimas galėtų būtų laikomas sąžiningu ir atitikti *Fair use* sąlygas, iš esmės skiriasi nuo europietiškojo modelio, kuris pasikliauja baigtiniu ir pakankamai griežtu išimčių iš autorių teisių sąrašu. Amerikietiškoje sistemoje šiuo būdu, be kita ko, sekant bendrosios teisės tradicija, didesnė diskrecija yra suteikiama teismui, kuris gali individualiai įvertinti, ar tam tikras naudojimas galėtų pažeisti teisių turėtojo teises, vietoj to, jog toks naudojimas būtų iš anksto pripažintas kaip sąžiningas pačiu įstatymu. Ganėtina akivaizdu, jog tokia sistema gali puikiai pasitarnauti ir skaitmeninės aplinkos kontekste bei apsaugoti interneto vartotojus (išplėstine prasme ir interneto tarpininkus) nuo reikalavimų atlyginti kūrinio naudojimu padarytą žalą, kai toks naudojimas yra nekomercinis, ar, kas dar svarbiau, pasižymi transformatyviu pobūdžiu, šių kūrinų naudotojams sukuriant atskirą išvestinį kūrinį. Būdama ypatingai lanksti, ši išimtis taip pat padėtų apsaugoti ir tradiciškai kaip sąžiningus suprantamus naudojimus kritikos, pastišo, parodijos ir panašiais tikslais, bei užtikrinti ir teisių turėtojų interesus, kai jiems priklausančiais kūriniais ar kitais objektais pasinaudojama siekiant gauti tam tikrą ekonominę naudą.

Vis dėlto, ganėtina abejotina, ar *Fair use* galėtų būti tinkamai pritaikyta Europos Sąjungos ar kontinentinės tradicijos valstybių teisėje, pirmiausia atsižvelgiant į tai, jog JAV *Copyright* bei ES *droit d'auteur* modeliai pasižymi esminiais koncepciniais skirtumais, kylančiais ne tik iš skirtingų bendrosios ir kontinentinės teisės tradicijų, tačiau ir filosofinių

postulatų, suteikiančių kryptį šių sistemų reguliaciniam vystymuisi bei užtikrinančių jas sudarančių nuostatų tarpusavio darną. Kaip pastebi Harvardo universiteto teisės profesorius William Fisher, JAV vyraujanti utilitarinė intelektinės nuosavybės teorija, savo ištakas genanti iš teisės filosofo Jeremy Benthamo „didžiausiojo gėrio didžiausiam skaičiui žmonių“ idėjos, sudaro prielaidas labiau atviram autorių teisės modeliui, pagal kurį prioritetą suteikiamas ne tik autorių teisių apsaugai, tačiau ir plačiosios visuomenės prieigos prie kūrinių, kaip visuotinai reikalingų „gėrių“, suteikimui (Fisher, 2001, p. 9). Šią teoriją puikiai atitinka ir *Fair use* sistema, sudaranti platesnę galimybę visuomenei pasinaudoti autorių teisių saugomais kūriniais, nei jos europietiška atitikmenyje, paremtame asmenybės teorijos filosofiniu pagrindu. Pagal šią teoriją kūrinys yra suprantamas kaip jo autoriaus asmenybės bei identiteto išraiška, kuriai atitinkamai privalo būti suteikiama kuo didesnė apsauga, siekiant užtikrinti, kad šio kūrinio autorius išlaikytų jo identitetą išreiškiančio kūrinio kontrolę (Menel, 1999, p. 158). Dėl šios priežasties baigtiniame sąraše numatytų autorių teisių išimčių bei apribojimų įtvirtinimas gali geriau atitikti ir pačių autorių interesus, suteikdamas didesnę teisinę užtikrintumą teisių turėtojams bei leisdamas jiems pagrįstai tikėtis, jog kūriniai, į kuriuos jie turintys autorių teises, nebus naudojami kitais, nei eksplicitiškai įstatyme numatytais būdais. Atitinkamai, galima matyti, jog nurodytos tradicijos prioritetus suteikia kiek skirtingiems gėriams. Kol ES sistema stengiamasi suteikti kiek didesnę prioritetą pačių autorių ar kitų autorių teisių turėtojų (individue) interesams, JAV tradicija prioritetą teikia visuomenei plačiąja prasme, siekdama kuo platesnio vertybių tarp jos narių paskirstymo.

Atsižvelgiant į šiuos nurodytus ypatumus, šio darbo autoriaus nuomone, staigus bei ganėtinai radikalus ES modelio pakeitimas galėtų numanomai sudaryti daugiau rūpesčių nei būti naudingas, potencialiai sudarymas tam tikrus vidinius prieštaravimus bei palikdamas ES bei kontinentinės teisės tradicijos valstybių autorių teisės politiką be jokios aiškios vertybinės krypties. O net ir vis dėlto nusprendus priimti *Fair use* modelį, jis efektyvus galėtų tapti tik po ilgo laiko tarpo, susiformavus tam reikalingai teismų praktikai bei sukūrus jam aiškumą teikiančius precedentes (Hugenholtz, Senftleben, 2011, p. 8). Nepaisant to, greitai kintančios skaitmeninės interneto aplinkos kontekste atviros autorių teisių išimčių sistemos idėja ir toliau išlieka patraukli⁶. Remiantis ja, kai kurie mokslininkai siūlo sukurti tarpinį europietiškosios *droit d'auteur* ir JAV *Copyright* sistemos modelį (Geiger, Izyumenko, 2019, p. 8), kuris leistų kiek lanksčiau įgyvendinti įstatyme numatytas

---

⁶ Tai pripažįsta ir pats įstatymų leidėjas, viešose konsultacijose dėl ES autorių teisės peržiūros pabrėždamas atvirų, didesnę lankstumą leidžiančių autorių teisės normų poreikį (2014 m. Europos Komisijos pranešimas dėl atsako į viešąsias konsultacijas dėl ES autorių teisės taisyklių peržiūros, 33-36 COM, p. 33).

autorių teisių išimtis, tačiau kartu ir paliktų baigtinio tokių išimčių sąrašo principą. Toks modelis galėtų būti inovatyvus sprendimas siekiant pateikti didesnę išimčių lankstumą autorių teisės atžvilgiu bei kartu nesukurtų jokios didesnės reformos, perkuriančios visos europietiškosios autorių teisės principus.

2.2.3.2. Hibridinis *droit d'auteur* ir *Copyright* modelis

Tarpinis *droit d'auteur* ir *Copyright* modelis gali būti sutiktas tokių valstybių kaip Australija, Taivanas, taip pat Jungtinės Karalystės teisėje. Šios valstybės turi įtvirtinusios baigtinį galimų naudojimo išimčių sąrašą, tačiau į jį įtrauktas išimtis yra suformavusios kaip labiau bendro pobūdžio, palikdamos daugiau laisvės lanksčiam jų pritaikymui ir teismo diskrecijai šias išimtis interpretuojant skirtingų faktinių aplinkybių atžvilgiu. Kaip pavyzdį galima nurodyti Australijos 1968 m. Autorių teisių akto (Australia Copyright Act, 1968) 41 – 43 straipsnius, kurie numato, kad kūrinio naudojimas tyrimams ir studijoms, kritikai bei komentarams, žinių prezentacijai, taip pat parodijai, satyrai ir netgi teisiniams patarimams nepažeidžia autorių teisių, jeigu jis yra sąžiningas. Konkrečiu atveju vertinant, ar tam tikras naudojimas atitinka šį sąžiningumo kriterijų, vertinamos į JAV sistemoje įtvirtintus kriterijus panašios sąlygos, tarp kurių yra ir kūrinio naudojimo (ne)komercinis pobūdis, panaudota kūrinio dalies santykis su visu kūriniumi, kūrinio pobūdis, galimas poveikis kūrinio pasiūlos rinkai (1968 m. Autorių teisių akto 41 – 43 straipsniai). Kaip galima matyti, toks išimčių suformavimo būdas yra kiek abstraktesnis ir labiau atviras atitinkamo teisės akto priėmimo metu nenumatytiems naudojimo būdams. Kaip ir *Fair use* sistemos atveju, esminis akcentas šiame modelyje taip pat yra kūrinio naudotojo sąžiningumas, nuo kurio ir gali priklausyti, ar tam tikras naudojimas gali būti pripažintas kaip pažeidžiantis teisių turėtojo interesus. Nors šios išimtys yra ribotos, tačiau gali būti teismo interpretuotos ganėtinai lanksčiai ir būti pritaikytos skirtingiems atvejams.

Vis dėlto, pastebėtina, kad tam tikros šio tarpinio modelio apraiškos jau ir dabar gali būti sutiktos ir ES teisėje. Informacinės visuomenės direktyvos 5 str., reguliuojančiame autorių teisių išimtis ir apribojimus, yra numatyta galimybė valstybėms narėms numatyti iš šio straipsnio 2 ir 3 dalyse pasirinktas išimtis, kurios, siekiant palengvinti šių nuostatų inkorporavimą į nacionalinę teisę, yra taip pat suformuotos pakankamai aptakiai, nurodant tik labai bendrą tokių išimčių apibūdinimą⁷. Kaip ir minėtų bendrosios teisės tradicijos valstybių atveju, toks modelis yra ganėtinai atviras ir lankstus, bei suteikia galimybę teismui lanksčiai interpretuoti įstatymuose numatytas išimtis ir jas pritaikyti skirtingiems

---

⁷ Kaip antai, Informacinės visuomenės direktyvos 5 str. 3 d. k p. numatyta, kad valstybės narės gali šioje direktyvoje numatytiems autorių išimtinėms teisėms nustatyti išimtis arba apribojimus, kai kūrinys naudojamas karikatūrai, parodijai ar pastišui.

naudojimo atvejams, tuo atveju, jeigu valstybės narės, perkeldamos šias nuostatas į nacionalinę teisę, per daug nenukryptų nuo atviro šių normų pobūdžio. Šiuo atžvilgiu kaip skirtingus pavyzdžius galima išskirti Prancūziją, kuri pasukusi griežto ir labai detalaus autorių teisių išimčių reglamentavimo keliu ir Švediją, kuri minėtas direktyvos nuostatas pasiliko palikti santykinai atviras.

Kaip antai, Prancūzijos Intelektinės Nuosavybės Kodekso L122-5 str. 3 d. yra numatyta, kad kūrinio autorius negali uždrausti jo kūrinio citavimo tais atvejais, kai kūrinių cituojant yra nurodytas šio autoriaus vardas, cituojamas šaltinis ir citavimas yra pagrįstas kritiniu, poleminiu, mokomuoju, moksliniu ar informaciniu darbu, kuriame šis kūrinys yra cituojamas, pobūdžiu (1992 m. Prancūzijos Intelektinės Nuosavybės Kodekso (*Code de la propriété intellectuelle*) L122-5 str. 3 d.). Galima matyti, kad toks išimčių suformavimo būdas yra susijęs su labai griežtomis sąlygomis, kurios neleidžia palikti daug vietos teismo interpretacijai ir tokį naudojimo būdą, kaip citavimą, supranta labai ribotai. Tuo tarpu Švedijos autorių teisės įstatymo (*Svensk lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*, 1960) 22 str. panašaus pobūdžio išimtis yra palikta daug atviresnė, numatant, jog paskelbtas kūrinys gali būti cituojamas kai toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto⁸. Tokia abstrakti norma gali būti interpretuojama gan lanksčiai, po citavimo išimtimi įtraukiant ir naudojimo būdus, kurie netgi perlipa per tradiciškai suprantamo citavimo ribas.

Pasirinkus būtent tokį, atvirą išimčių suformavimo būdą ir reformavus jau dabar kai kurių valstybių narių teisėje įtvirtintas nuostatas, galima būtų bent iš dalies suteikti didesnę laisvę interneto tarpininkų paslaugų naudotojams. Žinoma, šiam tikslui taip pat reikėtų, kad valstybės, kurios pasirinkusios nacionalinėje teisėje neįtvirtinti kai kurių Informacinės visuomenės direktyva siūlomų išimčių, jas perkeltų ir į savo teisės sistemas, ypač turint omenyje kritikos, pastišo, parodijos bei karikatūros atvejus⁹. Vis dėlto, pastebėtina, kad jau ir dabar pagal dabartinės Informacinės visuomenės direktyvos suteikiamas sąlygas įgyvendinus kuo platesnį naudojimo išimčių iš autorių bei gretutinių teisių modelį, būtų išvengta bent dalies rizikos dėl interneto tarpininkams taikytinos civilinės atsakomybės, jų paslaugomis besinaudojantiems tretiesiems asmenims pažeidus teisių turėtojų išimtinės teisės. Ne veltui dalis autorių, siūlydami kaip galima būtų suvaldyti BSR direktyvos

---

⁸ Iš esmės analogiška nuostata įtvirtinta ir ATGTĮ 21 str., numatančiame, jog leidžiama be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą, atgaminti, išleisti ir viešai skelbti (įskaitant padarymą viešai prieinamos kompiuterių tinklais) nedidelę teisėtai išleisto ar viešai paskelbto literatūros ir mokslo kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą (pvz., kritikos ar apžvalgos tikslais) kitame kūrinyje, jeigu toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.

⁹ Kaip pvz. galima paminėti Lenkijos atvejį, kuri savo Autorių teisės įstatyme nėra nusimačiusi kūrinio naudojimo kritikos tikslais išimties (1994 m. Lenkijos Autorių teisės įstatymas (*Prawo autorskie*)).

keliamas rizikas, ypatingai akcentuoja ir tokių galimų išimčių (pirmiausia pačioje BSR direktyvoje numatytų kritikos, parodijos, pastišo) išplėtimą nacionalinėje ES valstybių narių teisėje (Frosio, *et al.*, 2019, p. 3). Užtikrinus, kad vartotojai galėtų laisviau veikti internete bei mainais teisių turėtojams numaćius atitinkamą kompensavimo mechanizmą, būtų pasiektas didesnis interneto tarpininkų, teisių turėtojų ir interneto vartotojų interesų balansas bei iš dalies būtų išvengta tiek nepagrįsto interneto tarpininkų įpareigojimo atlikti intensyvią trečiųjų asmenų besidalijamo turinio kontrolę poreikio, tiek pačių vartotojų saviraiškos bei informacijos sklaidos laisvės apribojimų. Vienintelis tokio modelio trūkumas galėtų būti tai, kad net ir tokių, atvirų išimčių suformulavimas turėtų savo ribas ir galimai neapimtų dalies interneto aplinkoje ypač aktualių naudojimo būdų, kaip išvestinių kūrinių kūrimo, kuris, net ir labai plačiai interpretuojant Informacinės visuomenės direktyvoje numatytas išimtis, galėtų tam tikrais atvejais ir nepatekti į jų apimtį. Vis dėlto, atviro, didesnio lankstumo reikalaujančio išimčių modelio sukūrimas šiuo atveju galėtų būti kaip pirmasis žingsnis kuriant vartotojams, teisių turėtojams bei interneto tarpininkams subalansuotą sistemą, kuri toliau galėtų būti plečiama per pasirinktas išimtis ir apribojimus, pirmiausia omenyje turinti – vartotojų sukurtą (išvestinį) kūrinių.

2.2.3.3. Išvestinio kūrinio sukūrimo išimtis

Internetas, kaip ypatingai greitą kūrinių ir kitų objektų platinimą leidžianti priemonė, yra tobula terpė mėgėjams menininkams arba kitiems kūrėjams lengvai paskelbti bei platinti savo kūrinius, ir eiliniams vartotojams pasidalinti šiuo ar net ir savo pačių sukurtu turiniu su norinčiais asmenimis. Šio pobūdžio kūriniai (ar kiti objektai) dažnai yra sukuriami iš dalies ar visiškai perkuriant (adaptuojant) kitų asmenų sukurtą turinį, pavyzdžiui, permontuojant ar sujungiant kelis audiovizualinius kūrinius į vieną, panaudojant trumpas muzikinių kūrinių iškarpas kartu su originalia vaizdine medžiaga ir pan. Tokiu būdu neretai gali būti pažeidžiamos ir autorių teisių į šiuos kūrinius turėtojų teisės, be jokio gauto sutikimo modifikuojant jų sukurtus kūrinius ir toliau platinant juos internete. Dažniausiai tokie išvestiniai kūriniai būna sukuriami nekomerciniais tikslais, tačiau neretai iš tokio turinio platinimo tikimasi ir ekonominės naudos, socialiniams tinklams ar kitoms platformoms siūlant atlygį tokio pobūdžio kūrėjams už jų turiniu pritrauktą auditoriją (Lee, 2008, p. 45). Iš tiesų, kaip galima matyti, beveik didžiausia dalis viso minėtose platformose pasiekiamo turinio, yra sukurta būtent neprofesionalių kūrėjų ir interneto vartotojų (Iqbal, 2020). Atitinkamai, nenuostabu, kad šis turinys dažnai atsiduria interneto tarpininkų, kurie sudaro vartojimui reikalingą jo prieigą, atsakomybės klausimų epicentre (George, Scerri, 2007, p. 5). Atsižvelgdami į tai, kai kurie autoriai, iškeldami tikslą apsaugoti interneto

tarpininkus nuo civilinės atsakomybės jiems taikymo anksčiau minėtais atvejais, šalia dabar galiojančių autorių bei gretutinių teisių išimčių, siūlo numatyti ir visiškai naują, dabartinėmis išimtimis neapimtoms situacijoms skirtą išimtį, pagal kurią išvestinio kūrinio (vartotojų turinio) sukūrimas bei platinimas (paskelbimas) būtų pripažintas teisėtu autorių ar gretutinių teisių saugomų kūrinio ir kitų objektų naudojimo būdu (Monteleone, 2016, p. 7). Tokia idėja ypač garsiai nuskambėjusi ir BSR direktyvos priėmimo kontekste, Europos mokslininkams priėmus Rekomendaciją dėl priemonių fundamentalių teisių ir atviro interneto užtikrinimui Europos Sąjungos autorių teisių reformos kontekste (The Recommendation on Measures to Safeguard Fundamental Rights and the Open Internet in the Framework of the EU Copyright Reform), kuria be kita ko, pabrėžta, kad naujos autorių teisių išimties įvedimas, leidžiantis paskelbti ir toliau platinti vartotojų sukurtus išvestinius kūrinius pagal įprastą socialinių tinklų praktiką, galėtų užimti svarbų vaidmenį suvaldant tuometinio 13 BSR direktyvos (dabartinio 17) straipsnio rizikas, konkrečiai turinio filtravimo pareigos įvedimo poreikį (Senfleben, *et al*, 2017, p. 11). Ir nors toks teisių turėtojų bei vartotojų ir tarpininkų santykių reguliavimo kelias vis dėlto nebuvo pasirinktas, manytina, kad šios idėjos aktualumas išlieka ir toliau dėl kelių priežasčių.

Pirmiausia, būtų galima pabrėžti, kad nurodytos išimties įvedimas kaip reguliacinė priemonė galėtų geriausiai atitikti socialinę tikrovę, kurioje socialiniai tinklai ir kitos vartotojų kuriamą turinį talpinančios platformos užima vis didesnę vaidmenį kultūrinės ar socialinės informacijos mainų atžvilgiu. Išplitus tokių platformų kaip YouTube, Facebook, Instagram ir pan. populiarumui, vartotojų kuriamas turinys tapo kiekvieno internauto kasdienio gyvenimo dalimi, be kurios kartais apskritai sunku įsivaizduoti šių platformų paslaugas. Kurdami daugeliu atvejų originalų, tačiau kokiais nors kitais kūriniais paremtą turinį, daugelis tokių vartotojų, ir interneto tarpininkų, sudarančių sąlygas tokio turinio platinimui, prisideda prie kūrybinių inovacijų bei kultūrinių mainių skatinimo, kuris tradiciškai yra išskiriamas ir kaip vienas pagrindinių ES autorių teisės tikslų (Favale, *et al*, 2016, p. 1). Šiuo atžvilgiu ribodamas vartotojų galimybes pasinaudoti bei kurti tokio pobūdžio turinį, dabartinis reguliacinis modelis palieka šiuos vartotojus prieštaringoje pozicijoje, kai jiems yra draudžiama elgtis pagal jo paties keliamus prioritetus bei vertybes. Dar daugiau, kaip pabrėžia mokslininkai Sophie Stalla-Bourdillon, Eleonora Rosati, Karmen Turk ir kiti, dabartinė sistema (ypatingai turint omenyje įpareigojimą filtruoti vartotojų įkeltą turinį) kelia rizikas ir dėl šių vartotojų prigimtinių laisvių ir teisių, kaip teisės į informacijos sklaidą ir saviraiškos laisvę, netinkamu reguliavimu užprogramuotų pažeidimų (Stalla-Bourdillon, *et al*, 2016, p. 8). Todėl siekiant, kad šių santykių reguliavimas atitiktų realiai susiklosčiusią socialinę praktiką bei visuomeninius poreikius,

tokios papildomos išimties priėmimas gali atrodyti kaip labai reikalingas ar netgi būtinas sprendimas, kuriuo galima būtų remtis tolimesniame reguliavimo procese.

Antra, vartotojų sukurto turinio išimties priėmimas gali taip pat būti kaip laukiamas pokytis ir iš praktinės autorių teisių įgyvendinimo perspektyvos, atsižvelgus į su vartotojų kuriamu turiniu susijusių pažeidimų mastą. Atmetus turinio filtravimą, kaip galimą autorių teisių pažeidimų nustatymo priemonę, ypatingai dideli kiekiai interneto platinimo vartotojų turinio gali užkirsti kelią efektyviai autorių teisių apsaugai, nesant jokių priemonių suvaldyti itin didelius pažeidimų skaičius ir praktiškai negalint pareikšti reikalavimų visiems pažeidėjams. Vienintelė likusi išeitis šiame kontekste yra reikalavimų nukreipimas į interneto tarpininkus, kurie sudaro sąlygas dalintis tokiais kūriniiais bei palengvina pažeidimų padarymą. Tačiau toks teisių turėtojų interesų užtikrinimas gali būti ir išvengtas, vietoj civilinės atsakomybės, kaip galimos dėl neteisėto kūrinio naudojimo netektos ekonominės naudos prisiteisimo būdo, įgyvendinant teisę į atlyginimą už į vartotojų turinio išimtį patenkančio kūrinių naudojimą. Žinoma, galima paminėti tai, kad pagal dabartinę BSR direktyvą teisių turėtojai ir taip bet koku atveju turi teisę gauti atlyginimą, kurią galima įgyvendinti per atitinkamų licencinių sutarčių sudarymą, tačiau remiantis šiuo modeliu civilinės atsakomybės taikymas vis tiek nebūtų išvengiamas atvejais, kai tokios licencinės sutartys nebūtų sudaromos, kaip kad ir numatoma BSR direktyvos 17 str. 4 d. Dėl šios priežasties atitinkamos išimties nustatymas yra laikytinas platesnio pobūdžio sprendimu, kuris, kartu su alternatyvaus kompensavimo mechanizmo nustatymu, galėtų geriau užtikrinti ir pačių teisių turėtojų ekonominius interesus.

Atskirai galima pažymėti, kad toks vartotojų padėties internete reguliavimo sprendimas nebūtų visiškai naujas ar inovatyvus kitų jurisdikcijų atžvilgiu. Kaip panašaus pobūdžio vartotojų kuriamo turinio išimties įtvirtinimo pavyzdį galima išskirti Kanadą, kuri savo autorių teisės sistemoje jau turi numačiusi nekomerciniais tikslais vartotojų sukurto turinio išimtį, pagal kurią leidžiamas kūrinio ar kito objekto naudojimas sukurti naujam išvestiniam kūriniui ir leisti tarpininkams jį platinti, kai 1.) toks kūrinio ar kito objekto naudojimas yra atliekamas nekomerciniais tikslais, 2.) šaltinis, iš kurio pasitelktas pirminis kūrinys ar objektas, ir jei šaltinyje nurodytas, autoriaus vardas, taip pat transliuotojo pavadinimas, yra nurodomi išvestiniame kūrinyje (kai tai yra įmanoma), 3.) išvestinio kūrinio autorius turi pagrįstą pagrindą manyti, kad pirminiu kūriniu ar kitu objektu nėra pažeidžiamos trečiųjų asmenų autorių teisės, 4.) pirminio kūrinio ar objekto panaudojimas neturi reikšmingos finansinės ar kitokio pobūdžio įtakos egzistuojančiai ar potencialiai kūrinio rinkai bei išvestinis kūrinys negali būti kaip pakaitalas pirminiam kūriniui (1985 m. Kanados Autorių teisių akto (Copyright Act of Canada, 1985) 29.21 str. 1 dalis). Dalis

autorių šį, dar kartais „YouTube“ išimtimi vadinamą apribojimą, laiko tinkamu pavyzdžiu, kaip galėtų būti įgyvendintas išimčių ir apribojimų išplėtimas ir Europos Sąjungos autorių teisės kontekste (Thetsidaeng, 2019, p. 53). Iš tiesų, kaip galima matyti, nurodyta norma turi kelis privalumus, iš kurių galima būtų pasimokyti kuriant nuosavą išvestinio kūrinio išimties modelį. Pirma, nurodytu modeliu pripažįstama, kad tik nekomercinis kūrinio naudojimas gali būti laikomas teisėtu siekiant sukurti atskirą išvestinį kūrinį. Manytina, kad tokios nuostatos įtvirtinimas yra visiškai pagrįstas, kadangi užtikrina tam konkurencijos tarp teisių turėtojo ir išvestinio kūrinio autoriaus nebuvimą. Priešingas modelis galėtų privesti prie situacijos kai išvestinis kūrinys, nors ir modifikuotas nuo pradinio turinio, galėtų iš esmės pakeisti pirminį kūrinį ir apskritai apriboti bet kokias teisių turėtojo galimybes įgyvendinti jam priklausančias turtines teises. Su šiuo aspektu taip pat yra susijusi ir minėtos normos 4 punktas, reikalaujantis, kad atitinkamu išvestiniu kūriniumi nebūtų esmingai paveikiama pradinio kūrinio rinka. Šiuo atžvilgiu komercinio naudojimo atvejai vis dar reikalauja gauti atskirą teisių turėtojo sutikimą, be kita ko, galimą įgyti sudarant licencinę sutartį dėl atitinkamo kūrinio naudojimo. Antra, nurodytas modelis taip pat apima ir įpareigojimą apsaugoti neturtines pirminio kūrinio autoriaus teises, nurodant autoriaus vardą bei šaltinį, kuriame šis kūrinys buvo paskelbtas, kartu su išvestiniu kūriniumi. Tokios pareigos įtvirtinimas užtikrina, kad net ir perdirbus tam tikrą kūrinį pirminio kūrinio autoriaus neturtinė teisė į autoriaus vardą ir toliau išlieka gerbiama.

Šiame kontekste kiek daugiau klausimų gali kilti autoriaus neturtinės teisės į kūrinio neliečiamumą atžvilgiu. Modifikuojant kūrinį, į visais atvejais yra atliekama tam tikra intervencija ir pažeidžiamas kūrinio neliečiamumas. Todėl autoriaus neturtinės teisės prieštarauti dėl kūrinio iškraipymo ar kitokio modifikavimo įgyvendinimas gali visais atvejais tapti rimtu iššūkiu minėto apribojimo efektyviam įgyvendinimui, kadangi leistų jam autoriui uždrausti jo modifikavimą ne per turtinę, tačiau moralinę savo teisę (Scassa, 2013, p. 443). Vis dėlto, vadovaujantis ta pačia logika, iš esmės autorius galėtų užkirsti kelią ir jau egzistuojančių parodijos bei pastišo išimčių taikymui, nors toks naudojimas paprastai yra nekvestionuojamas. Šiuo požiūriu manytina, kad lemiančiu faktoriumi, ar tam tikra intervencija į kūrinį (išvestinio, originalaus kūrinio sukūrimas per pirminio kūrinio modifikavimą) galėtų būti laikoma kaip neteisėta ir pažeidžiančia neturtinės pirminio autoriaus teises, galėtų būti tokio naudojimo būdo atitikimas Informacinės visuomenės direktyvos 5 str. 5 d. įtvirtintoms sąlygoms, reikalaujančioms, kad šia direktyva nustatytos išimties ir apribojimai būtų taikomi tik tam tikrais specialiais atvejais, kurie neprieštarauja įprastiniam kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų teisių turėtojų interesų (trijų žingsnių testas). Tais atvejais, kai kūrinys yra naudojamas net ir jį

tam tikra apimtimi perkuriant ir tokiu būdu įsikišant į jo neliečiamumą, tačiau tai yra atliekama neužkertant kelio įprastiniam pirminio kūrinio naudojimui ar nepažeidžiant teisėtų teisių turėtojų interesų (pvz. teisių turėtojams mainais už išvestinio kūrinio sukūrimą gavus įstatymu numatytą kompensaciją), toks kūrinio naudojimas turėtų būti laikomas teisėtu bei nepažeidžiančiu ir šios neturtinės autorių teisės.

Grįžtant prie Kanados modelio, galiausiai galima būtų pažymėti, kad tai galėtų būti tinkamas orientyras tolimesnėms šios srities reguliacinėms iniciatyvoms. Nors, kaip galima matyti, tam tikros šio modelio nuostatos (konkrečiai turint omenyje nuostatas, susijusias su potencialios kūrinio rinkos vertinimu), yra kiek labiau pritaikytos bei artimesnės amerikietiškajam *Fair use* modeliui, todėl atitinkamai turėtų būti adaptuotos ir *droit d'auteur* atžvilgiu, šis modelis galėtų būti tinkamas atsakymas ieškant galimų ES autorių teisės reformos inspiracijų bei išpildyti anksčiau minėtus tokiai reformai keliamus poreikius.

Apibendrinant šioje darbo dalyje nurodyto potencialias tolimesnio reguliavimo apžvalgą, galima nurodyti, jog išvardintos priemonės turėtų būti vertinamos nebūtinai kaip vienintelis galimas kelias tarp visų tolimesnio reguliavimo potencialių alternatyvų. Šioje dalyje nurodytomis priemonėmis siekiama greičiau parodyti, kad kitoks nei dabartinis interneto tarpininkų civilinės atsakomybės reguliavimas apskritai yra įmanomas, o turinio filtravimo internete perspektyva nėra vienintelė, kuria gali pasirinkti įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti aukštesnį autorių teisių apsaugos lygį. Ateityje išvelgiant tolimesnę skaitmenizacijos plėtrą¹⁰ bei atitinkamam interneto tarpininkų vaidmeniui kasdieniauose visuomeniniuose santykiuose tik stiprėjant, privalomas ir atitinkamas, visuomeninių santykių poreikius galintis patenkinti modelis, pasižymintis gebėjimu subalansuoti visų informacijos mainuose dalyvaujančių subjektų interesus bei skatinti kūrybines iniciatyvas bei verslo inovacijas skaitmeninėje (internetu) erdvėje.

---

¹⁰ Kaip pvz. žr. 2021 m. kovo 9 d. Europos Komisijos komunikatą COM(2021) 118 final Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominiam ir socialiniam Komitetui bei regionų Komitetui: 2030 skaitmeninis kompasas: Europos kelias į skaitmeninį amžių. Išsikeltas tikslas padidinti internetinių paslaugų prieinamumą bei skaitmeninių technologijų plėtrą Europoje iki 2030 m.

3. INTERNETO TARPININKAMS TAIKYTINI DRAUDIMAI IR KITI SPECIALIEJI TEISIŲ GYNIMO BŪDAI

3.1. Neteisėtos informacijos pašalinimas ir jos perdavimo sustabdymas

Interneto tarpininkų atsakomybė gali pasireikšti ne tik kaip turtinių reikalavimų (civilinės atsakomybės) jiems iškėlimas, tačiau ir kitų, specialiųjų teisių gynimo būdų taikymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (toliau – Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva) 11 str. yra numatyta, kad nepažeisdamos Informacinės visuomenės direktyvos 8 str. 3 d., valstybės narės privalo nustatyti, kad teisių turėtojai galėtų pareikšti draudimo reikalavimą tarpininkui, kurio paslaugomis naudojasi tretieji asmenys, darydami pažeidimus (2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 11 str.). Beveik analogiška nuostata taip pat yra įtvirtinta Informacinės visuomenės direktyvos 8 str. 3 d., kuria įtvirtinta, jog valstybės narės privalo užtikrinti, kad teisių turėtojai turėtų galimybes prašyti teismo draudimo tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojami autorių teisėms ar gretutinėms teisėms pažeisti. Minėtos normos taip pat yra papildytos Elektroninės komercijos direktyvos 12 – 14 str. nuostatomis, nurodančiomis, kad šiuose straipsniuose įtvirtinti interneto tarpininkų „saugūs uostai“ neturi įtakos minėtų draudimų taikymui (Elektroninės komercijos direktyvos 12 str. 3 d., 13 str. 2 d., 14 str. 3 d.). Nors šios nuostatos ES teisėje suteikia draudimų bei kitų privalomųjų nurodymų taikymo pagrindą interneto tarpininkams, detalesnis minėtų draudimų reguliavimas šiuo lygmeniu nėra numatytas. Atsižvelgiant į tai, klausimai, kaip konkrečiai galėtų atrodyti šie draudimai, bei kokios konkrečiai galėtų būti jų rūšys, yra palikti kiekvienos iš valstybių narių diskrecijai, šioms galint pasirinkti šių draudimų pobūdį bei apimtį.

Lietuvos autorių teisėje dar 2003 m., įgyvendinant Informacinės visuomenės direktyvos 8 str. 3 d., buvo numatyta, jog autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai, gindami savo teises, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises (2003 m. kovo 5 d. ATGTĮ redakcijos 77 str.¹¹). Šiame pačiame straipsnyje taip pat įtvirtinta, jog minėti draudimai apima 1.) su autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimu susijusios informacijos perdavimo sustabdymą, 2.) jeigu tarpininkas techniškai tai gali atlikti, tokios informacijos pašalinimą ir 3.) priegos prie autorių teises, gretutines teises ar

---

¹¹ Atitinkamos nuostatos dabartinėje ATGTĮ redakcijoje perkeltos į 78 str.

sui generis teises pažeidžiančios informacijos panaikinimą. Kaip galima matyti, nors visi trys šie draudimai yra iš esmės nukreipti į vieningą tikslą – galimybės pasiekti tam tikrą neteisėtą informaciją panaikinimą, jie išsiskiria savo apimtimi ir įgyvendinimo pobūdžiu. Manytina, jog būtent pastarasis tarpininkams galimas taikyti draudimas – prieigos prie neteisėtos informacijos panaikinimas, pasižymi plačiausia apimtimi bei gali būti pritaikomas kaip labiausiai tarpininkų teises suvaržantis privalomasis nurodymas. Atitinkamai, šis draudimas atskirai bus aptariamas vėlesniuose šios dalies skyriuose, kol šiame skyriuje didesnis dėmesys bus skiriamas pirmiesiems dviem galimiems taikyti draudimams.

Pirmoji ATGTĮ minėtame straipsnyje nurodyta draudimo rūšis – informacijos perdavimo sustabdymas galėtų būti apibūdinamas kaip įpareigojimas interneto tarpininką sulaikyti tam tikrą informaciją nuo jos pateikimo galutiniams vartotojams, kai tokia informacija išlieka šių tarpininkų valdomuose serveriuose, internetinėse svetainėse, puslapiuose ar tinkluose, tačiau vartotojas tokios informacijos negali matyti. Pasisakydamas dėl šio draudimo taikymo galimybės, LAT savo praktikoje yra suformavęs teisės aiškinimo taisyklę, jog taikant šį draudimą, visais atvejais turi būti suformuotas baigtinis informacijos, kurios perdavimas turi būti sustabdytas, sąrašas (LAT 2019 m. liepos 4 d sprendimas byloje Nr. *e3K-3-236-969/2019* (toliau – Linkomanijos byla)). Atitinkamai, tokia informacija negali būti apibrėžta kaip visa tam tikroje svetainėje talpinama ar tam tikro tarpininko (kaip antai, tam tikros svetainės administratoriaus) perduodama informacija, kadangi pritaikius šio perdavimo sustabdymą tokiu plačiu mastu, šis draudimas iš esmės nesiskirtų nuo kito interneto tarpininkams galimo taikyti draudimo – prieigos prie neteisėtos informacijos panaikinimo. Techniškai šio draudimo įgyvendinimas gali reikalauti iš tarpininko mažiausiai tam reikiamų pastangų, kadangi tarpininkas gali paprasčiausiai nustoti aktyviai perduoti informaciją, nesiidamas papildomų veiksmų jai pašalinti, arba pakankamai lengvai nutraukti automatinį jos perdavimą¹². Dėl to ši priemonė galėtų būti laikoma kaip mažiausiai tokio tarpininko teises apribojančiu draudimu, kuriam, esant galimybei, ir siekiant proporcingumo principo įgyvendinimo, galėtų būti taikomas prioritetas svarstant dėl draudimų ar kitų privalomų nurodymų tarpininkams. Žinoma, tam tikrais atvejais siekiant tinkamai apginti teisių turėtojų interesus, šio draudimo pritaikymas gali būti ir nepakankamas, ypačingai tais atvejais, kai negalima pateikti baigtinio stabdytinės informacijos sąrašo (pvz. dėl to, kad jis

---

¹² Kaip antai, tokios platformos kaip YouTube turi prieinamas „informacijos perdavimo ribojimo“ priemones, pagal kurias gali lengvai pasirinkti, kas tokią informaciją gali pasiekti, jos pačios nepašalinant iš svetainės. Prieiga internetu: <<https://support.google.com/youtube/answer/6303378>> [žiūrėta 2021-03-08].

nuolatos kintantis), kaip kad susiklostę ir Linkomanijos bylos faktinių aplinkybių atžvilgiu, šios svetainės naudotojams nuolatos įkeliant naują autorių ar gretutines teises pažeidžiantį turinį į minėtą piratinei veiklai specializuotą puslapį.

Nesant galimybės pritaikyti neteisėtos informacijos sustabdymo, kita galima išeitis siekiant apriboti galimybes pasiekti tam tikrą turinį internete yra neteisės informacijos pašalinimas, kai tarpininkas gali techniškai tai atlikti. Šis institutas savo pobūdžiu yra labai artimas jau ankstesnėse šio darbo dalyse bei interneto tarpininkų civilinės atsakomybės taikymo atžvilgiu aktualiam *notice and take down* mechanizmui, pagal kurį, gavęs teisių turėtojo pranešimą bei iniciavęs pažeidimo ištyrimo procedūrą, tarpininkas gali pašalinti tam tikrą šio teisių turėtojo teises pažeidžiantį kūrinį ar kitą objektą. Vienintelis skirtumas tarp šių dviejų priemonių yra tokio įpareigojimo privalomumas interneto tarpininkui, teismui pagal ATGTĮ 78 str. galinti pritaikyti privalomojo pobūdžio nurodymą, kai tarpininkas neatlikdamas jokio papildomo tyrimo, kai nuo jo paties vertinimo galėtų priklausyti, ar informacija bus pašalinta, ar ne, privalo panaikinti tam tikrą pažeidimą pašalindamas savo administruojamą turinį. Šiame kontekste pažymėtina, kad kaip ir minėto nurodymo sustabdyti informacijos perdavimą atveju, visos pašalinamos informacijos sąrašas privalo būti baigtinis (Linkomanijos byla, 15 p.). Toks išaiškinimas atitinka ir bendrąją poziciją, jog tarpininkams negali būti nustatyta bendrojo pobūdžio pareiga atlikti perduodamos informacijos stebėseną (monitoringą). ESTT, aiškindamas tokios priemonės pritaikymo galimybes, yra konstatavęs, jog bendrojo monitoringo, siekiant nustačius tam tikrą neteisėtą turinį jį pašalinti, nustatymas galėtų pažeisti ne tik Elektroninės komercijos direktyvos 15 str. įtvirtintą bendrojo pobūdžio stebėsenos draudimą, tačiau ir ES pagrindinių teisių Chartijoje (2012/C 326/02) įtvirtintas laisvojo informacijos dalijimosi bei saviraiškos laisves (2011 m. lapkričio 24 d. ESTT sprendimas byloje *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, C 70/10, p. 50). Kaip ir minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, tai, ar tapataus (labai panašaus) turinio stebėjimas tokį turinį kartą jau pašalinus, gali būti atliekamas nepažeidžiant šios bendrosios stebėjimo pareigos yra abejotina, tačiau nepaisant to, tokį stebėjimą leidžiantis reguliavimas yra įtvirtintas ir BSR direktyvoje, kurios nuostatos turėtų būti reikšmingos aiškinant ir draudimų tarpininkams turinį.

Mokslinėje literatūroje yra išskiriamos tokios minėtųjų draudimų įgyvendinimo sąlygos: 1.) suinteresuoto asmens rašytinis pareiškimas; 2.) pakankami įrodymai apie tarpininko tinkluose, tinklalapiuose, serveriuose pateikimą ir perduodamą informaciją, pažeidžiančią autorių ar gretutines teises, arba trečiųjų asmenų, kurie naudojami tarpininko paslaugomis pažeisdami autorių ar gretutines teises, veiksmus (Mizaras, 2007, p. 65).

Remiantis ATGTĮ 81 str. 1 d. 3 p., draudimai interneto tarpininkams taip pat gali būti taikomi ir kaip laikinosios apsaugos priemonės, kuriuo atveju jiems yra keliami ir visi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (Valstybės žinios, 2002) nustatyti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikalavimai bei sąlygos. Spręsdamas dėl šių įpareigojimų, kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, teismas taip pat turi teisę įpareigoti šias priemones prašantį taikyti teisių turėtoją pateikti visus pagrįstai turimus įrodymus, galinčius pakankamai įtikinti, kad jis ar asmuo, kurio interesais prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones, yra pagal ATGTĮ saugomų teisių subjektas ar naudotojas ir kad jo, kaip pareiškėjo, teisė pažeidžiama arba kad gresia toks pažeidimas (ATGTĮ 81 str. 4 d.).

Įpareigojimai pašalinti neteisėtą informaciją arba sustabdyti jos perdavimą ne visais atvejais gali būti efektyvūs. Ši problema ypatingai paaštrėjanti kai tarpininkai visą savo veiklą orientuoja tam, jog būtų sudarytos sąlygos autorių teisių pažeidimams bei nuo tokių draudimų bando pasislėpti nustatydami savo buveinės adresus jurisdikcijose, kur tokie draudimai jų galėtų ir nepasiekti. Atitinkamai, kartais vieninteli galima priemonė lieka prieigos prie internetinės svetainės (ar jos dalies) užblokavimas, kuris dažnai yra nukreipiamas ne į pačius neteisėtą turinį talpinančius valdytojus, tačiau kitus tarpininkus, suteikiančius internetinę prieigą vartotojams. Kita vertus, toks minėtas apribojimas dažnai gali kelti tam tikrų jo proporcingumo klausimų bei neretai yra kvestionuojamas doktrinoje bei teismų praktikoje kaip per plačiai tarpininkų teises, pirmiausia jų teisę užsiimti verslu, galintis apriboti draudimas. Atsižvelgiant į tai, toliau bus pateikiama būtent minėtų, į turinio blokavimą internete, nukreiptų priemonių analizė, kuri galės padėti nustatyti tikrąsias interneto tarpininkams galimos taikyti atsakomybės ribas.

3.2. Prieigos prie neteisėtos informacijos blokavimas

3.2.1. Taikymo sąlygos bei pobūdis

Prieigos prie neteisėtos informacijos blokavimas, kaip ir kiti interneto tarpininkams galimi taikyti draudimai, yra įtvirtintas ATGTĮ 78 str., kuriuo numatyta, jog tarpininkams gali būti nustatytas įpareigojimas panaikinti prieigą prie autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises pažeidžiančios informacijos. Šis specifinis draudimas interneto tarpininkams gali būti taikomas ne tik teisiniu keliu, tačiau ir kreipiantis į viešojo administravimo subjektą – Lietuvos radijo ir televizijos komisiją (toliau – Radijo ir televizijos komisija), kuriai 2018 m. ATGTĮ pakeitimais suteikta teisė tarpininkus įpareigoti panaikinti galimybę pasiekti neteisėtai viešai paskelbtą autorių teisių saugomą turinį, blokuojant interneto domeno vardą, identifikuojantį interneto svetainę. Šis pakeitimas atliktas, be kita ko,

atsižvelgiant į tai, jog civilinio proceso tvarka nagrinėjamos bylos nesudaro sąlygų greitai ir efektyviai taikyti teisių gynimo priemonės, kas ypatingai svarbu teisių gynimui skaitmeninėje aplinkoje (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 20, 20(1), 65, 78 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas). Pagal pakeistą tvarką į Radijo ir televizijos komisiją teisių turėtojai (kolektyvinės autorių teisių asociacijos) gali kreiptis tik pirmiausiai išnaudojus neteismines gynybos priemones arba objektyviai pagrindus, kad jie neturėjo informacijos, kuria remiantis jie galėtų susisiekti su tarpininku (interneto svetainės, kurioje patalpintas neteisėtas turinys administratoriumi arba prieglobos paslaugų teikėju), todėl šios neteisminės procedūros jie įgyvendinti negalėjo (Radijo ir televizijos komisijos 2019 m. kovo 27 d. sprendimo Nr. KS-14 „Dėl teisių turėtojų prašymų taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 9, 10 p.). Pastebėtina, kad minėtiems tarpininkams nepašalinus neteisėtos informacijos arba nesustabdžius jos perdavimo teisių turėtojo reikalavimu, pakartotinai Radijo ir televizijos komisija nurodytų reikalavimų neskirianti, tačiau, kaip ir minėta, galinti pritaikyti prieigos blokavimo draudimą. Ši priemonė taip pat gali būti nustatyta ne bet kokio pobūdžio tarpininkui (priešingai ne teismo įpareigojimo atveju), tačiau interneto prieigos paslaugų teikėjams, kurie teikia paslaugas pažeidimus atliekantiems tretiesiems asmenims (ATGTĮ 78 str. 2 d.). Kaip galima bus matyti toliau, būtent toks galimo nustatyti blokavimo įgyvendinimo pobūdis ir suponuoja tam tikras šios priemonės proporcingumo rizikas, kadangi ji gali būti pritaikyta tarpininkams, kurie jokiais veiksmais, išskyrus tai, kad vartotojams suteikia interneto prieigą, prie pažeidimo neprisideda (priešingai, nei, pvz. tarpininkai, kurie administruoja piratinėse platformose pateiktą neteisėtą informaciją, sudarydami neteisėtai patalpintų kūrinių sąrašus, nustatydami tokių kūrinių eiliškumą ir pan.).

Panašiai kaip ir teismo įpareigojimo atveju, prašymai taikyti prieigos prie neteisėtos informacijos blokavimo priemonę interneto prieigos paslaugų teikėjams Radijo ir televizijos komisijai turi būti pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir juos pagrindžiančiais dokumentais (ATGTĮ 78 str. 5 d.). Vis dėlto, šiuo reikalavimu nustatyta įrodinėjimo našta teisių turėtojams yra kiek palengvinta, kadangi, kaip toliau nurodoma minėtame straipsnyje, preziumuojama, jog prašymuose taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams nurodytas autorių teisių saugomas turinys viešoje interneto prieigoje (interneto svetainėje) yra viešai paskelbtas neteisėtai (*Ibidem*). Vertindama tokio prašymo pagrįstumą, Radijo ir televizijos komisija atsižvelgia, į tai, ar 1.) vieša interneto prieiga (interneto svetainė) sukurta ir naudojama autorių teisių saugomo turinio neteisėtam viešam paskelbimui; 2.) viešoje interneto prieigoje (interneto svetainėje)

virtotojai tiesiogiai ar netiesiogiai skatinami neteisėtai viešai skelbti autorių teisių saugomą turinį, jį atsisiųsti, atgaminti ar kitaip naudoti; 3.) viešą interneto prieigą (internetu svetainę) administruojantis asmuo (tarpininkas) nesiėmė priemonių pagal teisių turėtojo (atstovo) pateiktą prašymą pašalinti neteisėtai viešai paskelbtą autorių teisių saugomą turinį. Galima matyti, jog panašūs kriterijai kalbant apie tarpininkų atsakomybės klausimus (ypač į piratinę veiklą orientuotų tarpininkų atsakomybės kontekste) yra suformuoti ir ESTT bei Lietuvos teismų praktikoje (pirmiausia turint omenyje Pirate Bay ir Linkomanijos sprendimus), teismams taip pat akcentuojant tokių tarpininkų veiksmus tvarkant neteisėtą turinį bei skatinant vartotojus juo naudotis¹³. Tam, kad Radijo ir televizijos komisijos sprendimas galėtų būti vykdomas, jis privalo būti sankcionuotas Vilniaus apygardos administracinio teismo, kuris per 3 kalendorines dienas privalo tokį Radijo ir televizijos komisijos išnagrinėti ir dėl jo pateikti motyvuotą sprendimą (ATGTĮ 78 str. 9 d.). Teismas, patvirtindamas tokį sprendimą, vertina tik sprendime nurodytas aplinkybes bei pateiktus faktinius įrodymus. Atitinkamai, kaip galima matyti, nei teismas, nei pati Radijo ir televizijos komisija šio proceso metu nevertina interneto tarpininko, kuriam būtų taikomas įpareigojimas panaikinti prieigą prie neteisėto turinio, pozicijos bei jam nėra suteikiama galimybė pateikti ją pagrindžiančius įrodymus. Manytina, jog tokia tvarka yra nustatyta atsižvelgiant į tai, jog prieš kreipiantis į Radijo ir televizijos komisiją, visais atvejais privalo būti išnaudojama neteisminė ginčo sprendimo tvarka, teisių turėtojui pirmiausia kreipiantis į atitinkamą interneto tarpininką su prašymu panaikinti galimybę pasiekti jo teises pažeidžiantį kūrinį ar kitą objektą. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, jog šios procedūros metu yra adresuojami tik neteisėtą turinį talpinantys tarpininkai, o ne interneto prieigos teikėjai, kuriems Radijo ir televizijos komisija ir turi kompetenciją nustatyti privalomuosius draudimus. Atsižvelgiant į tai, susiklostanti situacija, kai šie subjektai, kuriems galiausiai ir yra taikomos prieigos prie neteisėto turinio nutraukimo priemonės, apskritai neturi galimybės pareikšti prieštaravimus dėl jų taikymo. Vienintelė galimybė šiems subjektams panaikinti jiems nustatytus draudimus (be atvejų, kai neteisėtą informaciją talpinantis tarpininkas ją pašalina po prieigos panaikinimo, kuriuo atveju prieiga yra atstatoma (ATGTĮ 78 str. 10 d.)) yra jų apskundimas teismine tvarka jau po jų priėmimo. Taigi, galima būtų kelti klausimą dėl šių interneto tarpininkų padėties nelygiavertiškumo teisių turėtojų, teikiančių prašymą taikyti šias priemones, atžvilgiu, Radijo ir televizijos komisijai galint sprendimą priimti remiantis vien teisių turėtojų pateiktais įrodymais bei nurodytomis aplinkybėmis. Kita vertus, galima paminėti, jog remiantis ATGTĮ 78 str. 7 d. 4 p. Radijo ir televizijos komisija, vertindama teisių turėtojo pateiktą prašymą, galinti atlikti ir

---

¹³ Žr. 11 Linkomanijos bylos sprendimo p., taip pat 45 Pirate Bay bylos sprendimo p.

papildomus tyrimo veiksmus, reikalingus įvertinti draudimo taikymui reikšmingas aplinkybes, kas, manytina, jai leistų ir tam tikrais atvejais kreiptis ir į patį internetinės prieigos paslaugų teikėją, prašant pateikti tam tikrus paaiškinimus ar papildomus įrodymus, tačiau tai yra palikta visiškai Radijo ir televizijos komisijos diskrecijai, jai, nematant poreikio, galint tokio veiksmo ir neatlikti.

3.2.2. Problematika žmogaus teisių kontekste

Informacinės visuomenės direktyvos 8 str. 1 d. yra įtvirtinta, jog interneto tarpininkams galimi taikyti draudimai bei teisių gynimo būdai turi būti veiksmingi, proporcingi ir atgrasantys. Ši norma taip pat yra papildyta Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvos 3 str., kuria numatyta, jog intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdai ir priemonės turi būti teisingos ir proporcingos bei neturi būti pernelyg brangios. Pasisakydamas dėl minėto proporcingumo kriterijaus, ESTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, kad minėtų teisių gynimo būdų taikymui privalo būti rastas tinkamo balanso tarp ES pagrindinių teisių Chartijoje (2012/C 326/02) saugomų teisių – teisės į intelektinės nuosavybės apsaugą (17 str.), laisvės gauti ar skleisti informaciją (11 str.) ir informacinių paslaugų teikėjų laisvės užsiimti verslu (16 str.) – suradimas (pvz. žr. ESTT 2008 m. sausio 29 d. sprendimo byloje *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, C-275/06 62-68 p., taip pat ESTT 2014 m. kovo 27 d. sprendimą byloje *UPC Telekabel Wien GmbH v. Constanntin Film Verleih GmbH ir kiti*, C-314/12 (toliau – Telekabel) 46-63 p., *Scarlet* 46-50 p.). Šios priemonės turi būti labai tikslingos tuo požiūriu, kad jos turi būti skirtos trečiojo asmens daromam autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimui nutraukti, nepakenkiant interneto vartotojams, kurie naudojami šio teikėjo paslaugomis norėdami gauti teisėtą informaciją. Priešingu atveju, kišimasis į šių naudotojų informacijos laisvę būtų nepateisinamas, atsižvelgiant į siekiamą tikslą (*Telekabel* bylos sprendimo 56 p.). Europos Žmogaus Teisių Teismas šiuo požiūriu taip pat yra pažymėjęs, jog panaikinant interneto svetainės prieigą, gali būti apribota ir paties tokios svetainės valdytojo saviraiškos laisvė (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 str.), kuri taikoma ne tik šioje svetainėje talpinamo turinio atžvilgiu, tačiau ir jo platinimo būdams, kadangi jų apribojimas visais atvejais gali turėti poveikį laisvai informacijos sklaidai (Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Pendov v. Bulgarija*, 2020, 44229/11).

Problematiškumas dėl minėtų priemonių taikymo ypatingai išryškėja atvejais, kai interneto svetainių (jų dalies) blokavimo nurodymas yra taikomas interneto prieigos teikėjams, įpareigojant šiuos subjektus savo pasirinktomis priemonėmis panaikinti prieigą

prie vienos ar kitos interneto svetainės, kurioje atliekami autorių ar gretutinių teisių pažeidimai. Tokios priemonės yra taikomos atsižvelgiant pirmiausia į tai, jog dažnu atveju svetainės, suteikiančios prieigą prie autorių ar gretutines teises pažeidžiančios informacijos, gali piktnaudžiauti savo padėtimi, atsisakyti tenkinti teisių turėtojų prašymus pašalinti tam tikrus kūrinius ar kitus objektus, o kartais, siekdamas išvengti atsakomybės taikymo, savo buveinę būti užregistravusios mažesnę autorių teisių apsaugą suteikiančiose valstybėse (nors savo veiklą orientuoti į ES valstybes nares). Atitinkamai, absoliutaus prioriteto teikimas kitiems, nei prieigos panaikinimo, draudimams, teisių turėtojus pirmiausia reikalaujant savo pretenzijas bei reikalavimus visais atvejais reikšti tokių svetainių valdytojams (net kai jų nustatymas, šiems bandant nuslėpti savo duomenis, galėtų reikalauti neproporcingai didelių lėšų bei tokiems svetainių valdytojams visiškai nebendradarbiaujant kovoje su daromais autorių teisių ir kitų intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais, ar net juos skatinant), negalėtų būti suderinamas su efektyvių teisių gynimo principu, teise į teisingą teismą bei reikalavimu užtikrinti aukštą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos lygį.

Kita vertus, intuityviai neatrodo teisinga šią našą užkrauti ir internetinės prieigos paslaugų teikėjams, kadangi jie atlieka vien techninio pobūdžio veiksmus bei užima visiškai neutralią padėtį turinio dalijimosi internete sistemoje – neatlieka jokios perduodamo turinio kontrolės bei stebėsenos (kuri, kaip minėta, anksčiau, yra draudžiama), niekaip aktyviais veiksmais prie daromų pažeidimų neprisideda bei paprasčiausiai perduoda vartotojams internete talpinamą informaciją, niekaip nesikišdami į jos turinį ar apimtį. Atitinkamai, kiekvieną kartą svarstant dėl tokios priemonės nustatymo minėtiesiems tarpininkams, būtina atlikti analizę, ar tokia priemonė neproporcingai apvaržytų ir jų interesus.

Teisės doktrinoje pažymima, kad tuo atveju, jei prašomo blokuoti tinklalapio turinys yra didžiąja dalimi neteisėtas, autorių teisių apsaugos poreikis nusveria tiek šio tinklalapio operatoriaus, tiek interneto naudotojų saviraiškos laisvę ir teisę į informaciją, kadangi ši teisė nėra absoliuti ir neapima teisės daryti pažeidimus (Lindsay, 2017, p. 10). Tačiau jei tinklalapyje, prieigą prie kurio prašoma blokuoti, yra didelė dalis teisėtos informacijos, susijusių teisių pusiausvyros analizė bus kitokia ir teisei į informaciją bus teikiama didesnė svarba (*Ibidem*). Panaši pozicija buvo išreikšta ir *Telekabel* byloje, ESTT pažymint, jog įpareigojimas taikyti draudimą gali būti suderinamas su pagrindinėmis teisėmis tik, be kita ko, su sąlyga, kad iš interneto naudotojų be reikalo nebus atimta galimybė teisėtu keliu gauti esamą informaciją ir, antra, jomis bus užkirstas kelias arba bent jau labai apsunkinama galimybė neleistinu būdu prieiti prie saugomų objektų (*Telekabel* bylos 63 p.). Konkretus

skaičius ar procentinę išraišką, numatanti kokia informacijos dalis svetainėje turi būti neteisėta, tam, kad galima būtų taikyti blokavimą, įstatymo nėra nustatyta bei nėra reikalaujama įvertinti taikant minėtą draudimą. Dar daugiau, Linkomanijos byloje LAT yra pažymėjęs, jog neteisėto turinio dalis, išreikšta konkrečiais skaičiais ar procentine išraiška, nėra vienintelis ir visa lemiantis kriterijus sprendžiant apie daromų pažeidimų mastą (*Linkomanijos* byla, 110 p.). Vis dėlto, kaip kitaip galėtų atrodyti kiti minėti kriterijai, teismas byloje nenurodė, vietoj to referuodamas į tai, jog minėta platforma yra sukurtas spartus kūrinių bei kitų objektų dalijimosi mechanizmas, kuris skatina vartotojus kuo didesne apimtimi šiuos kūrinius bei objektus parsisiųsti į savo asmeninius įrenginius bei juos toliau platinti tarpusavyje (*Linkomanijos* bylos 111 p.). Tačiau, šiame kontekste būtina pabrėžti, jog manytina, kad vartotojams šiais kūrinių galint dalintis ir teisėtai (pvz. patiems autoriams nusprendus įkelti savo sukurtą kūrinių į minėtą platformą), vien aplinkybė, kad jais galima dalintis sparčiai, savaime nieko neatskleidžia, kadangi tokių kūrinių (nenustatyta) dalis gali būti ir didesnė nei neteisėtai pasidalintų kūrinių (kitų objektų) atveju. Atitinkamai, vien prezumpcija, jog svetainėje didžioji dalis kūrinių yra patalpinta neteisėtai, neturėtų būti pagrindu pritaikyti tokio plataus ir griežto pobūdžio apribojimą, kuris tam tikrais atvejais gali visiškai sustabdyti svetainės valdytojo veiklą bei apriboti jo saviraiškos bei informacijos sklaidos laisves. Atsižvelgiant į tai, nors konkrečios neteisėtai pasidalintos informacijos dalies nustatymas gali ir pasunkinti teisių turėtojų įrodinėjimo našta, kitos galimybės, siekiant, kad ši priemonė nebūtų taikoma neproporcingai, neįžvelgtina.

Kitas svarbus aspektas, į kurį būtina atsižvelgti, siekiant nustatyti, ar šios priemonės taikymas gali būti proporcingas, yra tokios priemonės veiksmingumas, kuris doktrinoje dažnai susilaukia kritikos, vartotojams galint lengvai pasinaudoti techninėmis priemonėmis apeiti tokio pobūdžio blokavimus (Norrgård, 2014, p. 2). Iš tiesų, internete į paieškos laukelį įvedus žodį „Linkomanija“, vienas pirmųjų siūlomų pasirinkimų, yra nuorodą į svetainę su trumpu instrukcijų, kaip apeiti šios svetainės blokavimą, sąrašu, kurį sekdamas kiekvienas vartotojas gali nesunkiai toliau naudotis šia svetaine¹⁴. Atitinkamai, galima kelti klausimą, ar tokia priemonė, reikalaujanti iš interneto paslaugų teikėjų nemažai finansinio bei bendrojo pobūdžio pastangų, jog būtų įgyvendinta, tikrai pagrįstai gali būti taikoma tokiems subjektams, kadangi net ir po tokių priemonių panaudojimo, gali ir toliau būti sėkmingai pasiekiami. Todėl pabrėžtina, jog ESTT savo praktikoje suformulavo dvi sąlygas, keliamas prieigos blokavimo priemonei, kad ši atitiktų veiksmingumo reikalavimą: pirma, tokia priemone turi būti užkirstas kelias ar bent jau labai apsunkinta

---

¹⁴ Prieiga internetu: <www.atblokuoti.lt> [žiūrėta 2021 m. kovo 3 d.].

galimybė neleistinu būdu prieiti prie saugomų objektų; antra, interneto naudotojai, kurie naudojami asmens, kuriam skirtas šis draudimas, paslaugomis, turi būti realiai atgrasomi nuo prieigos prie šių objektų, kurie padaryti jiems prieinami pažeidžiant minėtą pagrindinę teisę (*Telekabel* bylos sprendimo 62 p.). Nors, tai, ar šia priemone yra labai apsunkinta galimybė neleistinu būdu prieiti prie saugomų objektų, galima būtų įvertinti tik palyginus tokios svetainės lankytojų duomenis¹⁵, manytina, jog yra pakankama, kad ne visi, tačiau bent reikšminga dalis įprastinių neteisėtą informaciją talpinančios svetainės vartotojų nutrauktų tokios svetainės paslaugų naudojimą tam, kad ji minėtos praktikos kontekste būtų laikoma veiksminga. Bet kokių atveju, pabrėžtina, kad esant galimybei teisių turėtojai kreiptis tiesiogiai į tokios svetainės valdytoją, šiam teisių gynimo būdui turėtų būti taikomas prioritetas, kadangi būtent šis subjektas gali efektyviausiai, ekonomiškiausiai ir techniškai paprasčiausiai panaikinti prieigą prie interneto svetainės, apskritai pašalindamas informaciją iš jam priklausančių serverių, kuriuo atveju jos būtų neįmanoma pasiekti jokiomis svetainių blokavimą galinčiomis apeiti priemonėmis (Geiger, Izyumenko, 2019, p. 18). Kita vertus, kaip ir minėta, tokia galimybė ne visais atvejais gali būti prieinama, dėl ko interneto prieigos teikėjų atliekamas blokavimas gali likti kaip paskutinė prieinama teisių apsaugos priemonė.

Svarstymo dėl blokavimo priemonių proporcingumo kontekste taip pat yra labai svarbu kelti klausimą, ar prieigos prie neteisėto turinio panaikinimas privalo būti įgyvendinamas interneto prieigos teikėjų lėšomis, ar jas turėtų kompensuoti patys teisių subjektai. Viena vertus, kaip ir minėta, interneto prieigos teikėjams neatliekant jokių teises pažeidžiančių veiksmų, bei suteikiant išimtinai neutralias techninio pobūdžio paslaugas, gali atrodyti neproporcinga, jog jiems būtų perduodama minėtų priemonių įgyvendinimo našta bei jie turėtų padengti su jų įgyvendinimu susijusias išlaidas. Tačiau tas pats gali būti pasakytina ir apie pačius teisių turėtojus, kurių teises pažeidus, jie neturėtų patirti papildomų išlaidų, jog šias teises galėtų apginti. Žinoma, problemos gali ir nelikti tais atvejais, kai galima tiesiogiai kreiptis į svetainės valdytoją (arba galint identifikuoti ir tiesioginius pažeidėjus), tačiau, kaip ir minėta, praktiškai tai įgyvendinti gali būti sunku. Nepaisant to, jokie reikalingo atsakymo negalima rasti nei ATGTĮ, nei anksčiau minėtų direktyvų nuostatose. LAT šiuo atžvilgiu, vadovaudamasis kitų kontinentinės teisės tradicijos valstybių teismų praktika, yra užėmęs poziciją, jog internetinės prieigos teikėjai, turėdami pareigą prisidėti prie kovos su autorių teisių pažeidimais (be kita ko, įtvirtintą

---

¹⁵ Šiuo atžvilgiu galima paminėti, jog tam tikros empirinės mokslininkų studijos rodo, jog piratinių svetainių blokavimas efektyviai pakelia teisėtai būdais prieinamo turinio vartojimo skaičius bei rodo, jog tam tikra dalis vartotojų, nors galėdami pakankamai lengvai apeiti nustatytas priemones, pasirenka to nedaryti (žr. pvz. Danaher, *et al.*, 2019, p. 45).

Informacinės visuomenės direktyvoje), taip pat turi būti priimti ir tam tikrą su tokių pažeidimų nutraukimu susijusią ekonominę naštą (*Linkomanijos* bylos sprendimo 52 p.). Toks išaiškinimas galėtų būti ir kvestionuojamas, nurodant, jog prisidėjimo prie kovos su autorių teisių pažeidimais pareiga greičiau suponuoją poreikį bendradarbiauti siekiant nustatyti autorių ar gretutinių teisių pažeidėjus, tačiau negali būti traktuojama kaip faktinis išimtinai interneto paslaugos teikėjų turimas prisiimti įsipareigojimas padengti tokių priemonių išlaidas (Husovec, 2013, p. 124). Vis dėlto, nesant šiam klausimui galimo išspręsti reguliavimo, tokia pozicija bent intuityviai galėtų atrodyti kaip tinkamiausias laikinas atsakymas siekiant kuo suteikti kuo aukštesnę autorių teisių apsaugos lygį teisių turėtojams, kartu nurodydama tam tikrą poreikį šio klausimo išsprendimu ir papildomomis reguliacinėmis iniciatyvomis.

Apibendrinant pažymėtina, kad vertinimas, ar priegos prie informacijos blokavimas yra proporcingas teisių gynimo būdas, yra labai kompleksiškas ir gali priklausyti nuo daugelio aplinkybių. Nors neabejotina, jog tam tikrais atvejais, negalinti tiesiogiai kreiptis į neteisėtą turinį administruojantį tarpininką, tokia priemonė yra reikalinga ir jos taikymas galėtų būti pagrįstas, kartu ji kelia ir tam tikras rizikas dėl neproporcingo interneto tarpininkų teisių suvaržymo bei pažeidimo. Manytina, jog šias rizikas galima būtų iš dalies suvaldyti šiek tiek modifikuojant šiuo metu ATGTĮ nustatytą priegos blokavimo nurodymo modelį, sekant kai kurių kitų valstybių modelių pavyzdžiais. Atsižvelgiant į tai, tolimesniame skyriuje bus pateikiami tam tikri pasiūlymai dėl galimo minėtos priemonės modelio tobulinimo, pirmiausia trumpai apžvelgus ir sektinos užsienio praktikos pavyzdžius.

3.2.3. Atsakomybės naštos perkėlimas tiesioginiams pažeidėjams

Kaip ir minėta anksčiau, ES antrinėje teisėje yra įtvirtintas bendrojo pobūdžio reikalavimas valstybėms narėms numatyti galimybę tarpininkams taikyti draudimus bei kitus privalomojo pobūdžio įpareigojimus, tačiau tai, kaip jie konkrečiai galėtų atrodyti, palikti nustatyti kiekvienai valstybei narei. Nors dauguma valstybių narių pasirinkusios nustatyti analogiškus ar labai panašius draudimus kaip ir Lietuva, keletas valstybių išsiskyrė savo praktika, pasirinkdamos ir kiek labiau neįprastas alternatyvas.

Kaip antai, Prancūzija, keletą kartų keitusi tarpininkams galimų taikyti draudimų reguliavimą, 2009 m. priėmė HADOPI (pranc. *Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des droits sur Internet*) įstatymą, kuris papildė iki tol galimus taikyti blokavimo draudimus atsakomybės modeliu tiesioginiams autorių teisių pažeidėjams

(interneto prieigos paslaugų vartotojams)¹⁶. Šis modelis yra įgyvendinamas trejais etapais, kuriais yra siekiama užkirsti kelią pasikartojantiems pažeidimams bei atgrasyti vartotojus nuo neteisėto turinio dalijimosi. Pirmajame etape, HADOPI, kaip ginti autorių teises įkurta organizacija, gavusi teisių turėtojo skundą bei kartu su interneto prieigos teikėjo pagalba nustatiusi šio pažeidėjo IP adresą, jam elektroniniu paštu išsiunčia pranešimą, kuriuo informuoja apie įtariamą autorių teises pažeidžiančią veiklą (Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso 336-3 str.). Šiame etape jokios sankcijos vartotojui nėra nustatomos, tačiau informuojama apie už autorių teisių pažeidimus galimas taikyti administracines nuobaudas. Jei per šešis mėnesius (antrajame etape) tas pats IP adresas identifikuojamas pakartotinio pažeidimo atveju, jam yra išsiunčiamas antrasis elektroninis laiškas su pakartotiniu įspėjimu. Minėtą pažeidimą per vienerių metų laikotarpį pakartojus ir trečiąjį kartą, HADOPI prieš šį internetinės prieigos paslaugų vartotoją pradeda teisės pažeidimo procedūrą, kurios metu jam gali būti taikomos administracinės sankcijos, turimos patvirtinti ir teismo. Šios sankcijos visais atvejais yra piniginės, tačiau iki 2013 m. buvo galima taikyti ir internetinės prieigos nutraukimo sankciją, kuri vėliau buvo panaikinta dėl manytino neproporcingumo (Giblin, 2014, p. 127).

Nors HADOPI modelis ir nėra tobulas bei dažnai doktrinoje susilaukia kritikos (kaip antai, dėl galimo prieštaravimo nekaltumo prezumpcijos principui, vien iš IP adreso, kuriuo galint naudotis keliems asmenims, negalinti tiksliai nustatyti pažeidėjo tapatybės (De Filippi, Bourcier, 2016, p. 141)), manytina, kad tokios praktikos pritaikymas galėtų potencialiai padėti bent iš dalies perkelti našta nuo interneto prieigos teikėjų, kuriems pagal dabartinį modelį tenkanti visos finansinės interneto svetainių blokavimo išlaidos, juos įpareigojus pašalinti prieigą prie neteisėtos informacijos, bei kartu padėtų iš dalies suvaldyti blokavimo priemonių proporcingumo rizikas. Pažeidimus adresuojant dar vartotojų lygmenyje bei sumažinus neteisėtai vartojamo turinio srautus, galima būtų apskritai išvengti ir minėtų blokavimo draudimų, kaip *ultima ratio* priemonių, naudojimo bei su autorių teisių pažeidimais kovoti ir kitais būdais. Tam, kad šiuo atveju neproporcingai nebūtų apriboti ir interneto vartotojų interesai, galima būtų sekti ir ankstesnėse šio darbo dalyse nurodytais pasiūlymais dėl teisėtų kūrybinių ar gretutinių teisių objektų naudojimo būdų išplėtimo, apimant ir vartotojų sukurtą turinį bei taip atsakomybę už galimus pažeidimus orientuojant į piratinę tokių vartotojų veiklą, kuria nėra sukuriama jokie originalūs, nors ir kitu turiniu paremti objektai, bei taip nėra sukuriama jokia jų pridėtinė vertė.

---

¹⁶ Pakeitimai įtvirtinti Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse (*Code de la propriété intellectuelle*, 1992)

Kitas dėmesio vertas modelis taip pat galėtų būti Jungtinė Karalystė, kuri reguliaciniu lygmeniu nors ir neturinti nustačiusi panašaus tiesioginių pažeidėjų įspėjimo mechanizmo kaip Prancūzija, tačiau skatinanti interneto tarpininkus bei kūrybines industrijas priimti savarankiškus savireguliacinius modelius, kurie leidžia palengvinti tarpininkų turimą autorių bei gretutinių teisių apsaugos įgyvendinimo našą (Quintais, 2018, p. 64.). Remiantis minėta iniciatyva, 2014 m. filmų bei muzikos industrijos organizacijų atstovai sudarė susitarimą su keturiais didžiausiais Jungtinės Karalystės interneto prieigos paslaugų teikėjais dėl Savanoriškos autorių teisių įspėjimo programos sudarymo (angl. Voluntary Copyright Aler Programme), pagal kurią pažeidimų atvejais teisių turėtojai gali pateikti minėtiems tarpininkams turimus neteisėto jiems priklausančių objektų naudojimo įrodymus, kuriuos įvertinę paslaugų teikėjai gali išsiųsti įspėjamuosius laiškus pagal pažeidėjų IP adresus, skatindami nutraukti atliekamus autorių teisių pažeidimus bei susilaikyti nuo pakartotinių pažeidimų atvejų. Viso pažeidėjams gali būti išsiųsta iki keturių laiškų, su vis griežtėjančio pobūdžio įspėjimais, bet jokios atitinkamos sankcijos pačių interneto prieigos teikėjų nėra pritaikomos, paliekant galimybę teisių turėtojams patiems kreiptis į pažeidėjus su reikalavimu atlyginti žalą ir nutraukti vykdomus neteisėtus veiksmus.

Panašiai kaip ir Prancūzijos atveju, toks modelis ypač skatina galimų atlikti pažeidimų prevenciją bei kiek palengvina interneto tarpininkų padėtį, pirmiausia atsakomybės našą nukreipiant tiesioginiams autorių teisių bei gretutinių teisių pažeidėjams. Kita vertus, kaip parodo ir šių nurodytų valstybių praktika, poreikis galimybei taikyti prieigos prie neteisėtos informacijos panaikinimo draudimus, visiškai nėra panaikinamas net ir perkėlus dalį šios naštos tiesioginiams pažeidėjams¹⁷. Nepaisant to, atsižvelgiant į tai, kad interneto svetainių blokavimas gali būti tik kaip *ultima ratio* priemonė, palankesnių sąlygų teisių turėtojams kreiptis į tiesioginį jų teisių pažeidėją nustatymas daugeliu atveju galėtų poreikį taikyti minėtą priemonę ir panaikinti, teisių turėtojams turint pareigą pirmiausiai bandyti apginti savo teises jiems kitais prieinamais būdais ir tik tuomet, nesant jokių kitų galimų alternatyvų, kreiptis į teismą ar atitinkamą viešojo administravimo subjektą dėl svetainių užblokavimo. Atitinkamai, šioje dalyje nurodytų modelių nustatymas galėtų būti kaip laukiamas pokytis siekiant didesnio interneto tarpininkų, vartotojų bei teisių turėtojų interesų balanso, galimus apribojimus pirmiausia

---

¹⁷ Kaip antai, Prancūzijoje interneto svetainių blokavimo įpareigojimai buvo taikomi ir po HADOPI sistemos priėmimo (pvz. žr. 2014 m. gruodžio 4 d. Paryžiaus apygardos teismo (Tribunal de Grande Instance de Paris) sprendimą byloje *SCPP v. Orange, Free, SFR et Bouygues Télécom*, 14/03236.

orientuojant į tiesioginius bei sąmoningus autorių teisių pažeidėjus, o ne į neutralius vaidmenis užimančius tarpininkus.

3.3. Įpareigojimas pateikti pažeidimo informaciją

Doktrinoje, paskutinė tarp galimų interneto tarpininkams taikyti specialiųjų teisių gynimo priemonių taip pat yra priskiriamas ir įpareigojimas interneto tarpininkams pateikti su autorių ar gretutinių teisių pažeidimu susijusią informaciją (Mizaras, 2009, p. 462). Ši priemonė yra įtvirtinta ATGTĮ 79 str., pagal kurią, teismas, nagrinėdamas bylą dėl ATGTĮ saugomų teisių pažeidimo, remdamasis pagrįstu ir laikantis proporcingumo principo parengtu ieškovo prašymu, teismo proceso metu gali įpareigoti asmenis nedelsiant pateikti informaciją apie kūrinių, kitų ATGTĮ saugomų teisių objektų kopijų, prekių ir paslaugų, pažeidžiančių autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises, kilmę ir platinimo būdus – pažeidėjo vardą (pavadinimą) bei adresą, tais atvejais, kai ATGTĮ saugomi objektai yra parduodami, jų kiekį ir kainą, kuri buvo ar turėjo būti sumokėta, taip pat šių objektų panaudojimo mastą, trukmę, naudotojų gautas pajamas ir kitus duomenis, reikalingus atlyginimui apskaičiuoti (ATGTĮ 79 str. 1 d. 1 – 3 p.). Nurodytas įpareigojimas, be kita ko, gali būti taikomas asmenims, kurie komerciniais tikslais teikia paslaugas, kurias tretieji asmenys naudoja darydami ATGTĮ saugomų teisių pažeidimą, taigi ir interneto tarpininkams, kurių veikla turi komercinį pobūdį (ATGTĮ 79 str. 2 d.).

Vis dėlto, manytina, jog šios priemonės, kaip atskiro teisių gynimo būdo išskyrimas yra greičiau sąlyginis, kadangi, kaip minėtina, pagal ATGTĮ įtvirtintą reguliavimą, ji gali būti taikoma tik jau pradėto teismo proceso metu, tačiau ne kaip visiškai atskiras ir savarankiškas teisių gynimo būdas, taikomas be jokių kitų reikalavimų. Nepaisant to, pabrėžtina, jog ši priemonė gali būti ypač aktuali kalbant apie galimą tarpininkų atsakomybės naštos perkėlimą tiesioginiams autorių bei gretutinių teisių pažeidėjams bei apskritai nulemti, ar galint nustatyti tiesioginio pažeidėjo tapatybę, tarpininkams atsakomybė išvis bus taikoma. Todėl atskiras dėmesys šiai priemonei magistriniame darbe gali būti ir tikslingas, siekiant sudaryti bei perteikti visą tarpininkams galimos taikyti atsakomybės kontekstą.

Manytina, kad iš nurodytos interneto tarpininkų galimos pateikti informacijos daugelio interneto tarpininkų atžvilgiu yra būtent pažeidėjo tapatybė bei adresas, kadangi savo veikloje praktiškai visi tarpininkai savaime galintys su tokia informacija susidurti (visiems esant vartotojų pasirinktos informacijos perdavėjais), kol informacija, susijusi su objektų kaina, naudotojų gaunamomis pajamomis ir panašiais ekonominiais parametrais bus aktuali tik daliai tarpininkų, kurie tokia informacija operuoja (kaip antai, internetinėms

prekyvietėms, mainų platformoms ir pan.). Šiame kontekste doktrinoje kaip problematiniai tokio įpareigojimo aspektai dažniausiai išskiriami autorių teisių apsaugos ir asmens duomenų apsaugos santykis, taip pat tarpininko patirtų kaštų nustatant pažeidėjo tapatybę atlyginimo našta (Edwards, Waelde, 2005, p. 54).

Atsižvelgiant į šio darbo tikslus bei nesiekiant detalesnės asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo analizės, pirmuoju aspektu galima preliminariai pažymėti, kad interneto tarpininkų atliekamas duomenų tvarkymas, kai tam tikro pažeidėjo informacija yra perduodama teismo nurodymu teisių turėtojui, galėtų potencialiai atitikti teisėtus duomenų tvarkymo pagrindus, numatytus 2016 m. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 6 str. (konkrečiai teisėtų trečiosios šalies interesų pagrindą). Toks duomenų tvarkymas yra būtinas, kadangi be nurodytos informacijos teisių turėtojai, manytina, negalėtų pareikšti tiesioginių reikalavimų tiesioginiams jų teisių pažeidėjams, bei toks informacijos atskleidimo poreikis būtų pateisinamas ir balanso tarp duomenų subjekto (pažeidėjo) ir duomenų valdytojo teisių atžvilgiu, kadangi informacija prašoma atskleisti siekiant apsaugoti dėl šio duomenų subjekto padaryto pažeidimo pažeistas autorių teisių turėtojų teises. Atitinkamai, galima preziumuoti, kad šiuo požiūriu neturėtų iškilti didesnių klausimų dėl šio įpareigojimo proporcingumo.

Antruoju aspektu atkreiptinas dėmesys, kad interneto tarpininkai tam tikrais atvejais gali neturėti tiesioginės informacijos apie tikslią pažeidėjo tapatybę (vardą, pavardę) bei adresą. Iš tiesų, tarpininkų turima informacija gali būti tik antrinė, pvz. susijusi tik su tam tikro pažeidėjo IP adresu, dėl ko interneto tarpininkams gali prireikti atlikti papildomus veiksmus, siekiant nustatyti tikslus tokio pažeidėjo duomenis (Caron, Weneburg, 2018, p. 2). Šiame kontekste taip pat gali iškilti klausimas, kieno sąskaita interneto tarpininkai, gavę teismo nurodymą identifikuoti konkrečius pažeidėjus, tai turėtų atlikti. Konkretus atsakymas negali būti sutiktas nei ATGTĮ, nei kituose su interneto tarpininkais susijusius visuomeninius santykius reguliuojančiuose įstatymuose, kaip ir Lietuvos teismų praktikoje, kuri minėtos normos įgyvendinimo atžvilgiu yra ganėtinai skurdi. Kita vertus, galima prisiminti ir LAT praktiką dėl interneto svetainių blokavimo įpareigojimų atžvilgiu, pagal kurią minėtų priemonių įgyvendinimo našta buvo perkelta patiems tarpininkams. Remiantis šia pozicija, minėtas išaiškinimas, nors ir pateiktas kito tarpininkams galimo taikyti draudimo kontekste, galėtų potencialiai būti pritaikomas ir įpareigojimo pateikti informaciją atžvilgiu, ypač atsižvelgiant į tai, jog konkrečioje byloje tarpininkas, kuriam būtų taikomas minėtas nurodymas, veiktų kaip atsakovas, kuriam būtų keliami ir kito

pobūdžio reikalavimai, be kita ko, galintys apimti ir reikalavimą dėl žalos atlyginimo dėl netiesiogiai šio tarpininko atliekamų pažeidimų, kuriuo atveju nebūtų galima taikyti „vien techninio pobūdžio funkcijas“ atliekančios šalies gynyba.

Bet kokių atveju, paminėtina, kad įtvirtinus tiesioginių pažeidėjų informavimo apie jų atliekamus pažeidimus sistemą, minėtą ankstesnėje šio darbo dalyje, įpareigojimas pateikti su pažeidimu susijusią informaciją taip pat galėtų būti įtvirtintas kaip visiškai savarankiškas teisių gynimo būdas, kuris galėtų būti taikomas ne tik jau pradėto teismo proceso metu, tačiau ir kaip atskiras bei naujoje byloje galimas pareikšti reikalavimas, kuris būtų reikalingas siekiant palengvinti teisių turėtojų galimybes reikalauti jų patirtos turtinės žalos atlyginimo iš tiesioginių jų teisių pažeidėjų, šiems nepaisant jiems interneto tarpininkų perduodamų pranešimų apie atliekamus neteisėtus veiksmus. Šiuo atveju taip pat galima būtų svarstyti ir apie kiek kitokį ekonominės naštos už pažeidėjo identifikavimą paskirstymą, bylą teisių turėtojams iniciavus siekiant įgyti pažeidėjų informaciją bei nereiškiant jokių kitų papildomų reikalavimų interneto tarpininkams, kuriuo atveju šie taip pat galėtų remtis neutralios šalies gynyba bei potencialiai reikalauti, jog papildomą informacijos perdavimu susijusią ekonominę naštą taip pat padengtų patys teisių turėtojai. Tačiau, žinoma, apie tokią galimybę galima būtų svarstyti tik priegos prie neteisėtos informacijos panaikinimo priemonių reguliacinių pakeitimų kontekste, kuris priklausytų ir nuo pačios įstatymų leidėjo valios ieškoti visų turinio dalijimosi internete sistemos grupių teisių ir interesų pusiausvyros bei noro užtikrinti tinkamas galimybes apsaugoti savo paties išsikeltas vertybes.

IŠVADOS

1. Išskirtinis bei visuotinas interneto tarpininkų vaidmuo internete atliekamame informacijos mainų procese suformuoja poreikį svartyti dėl jų, kaip sąlygas interneto vartotojų daromiems autorių teisių pažeidimams sudarančių subjektų, atsakomybės nustatymo. Norint, jog ši atsakomybės našta būtų proporcinga, siekiamybe numatomas aukštos autorių teisių apsaugos lygio įtvirtinimo bei kitų galimų vertybių – saviraiškos bei informacijos sklaidos laisvės, taip pat pagrįsto pačių interneto tarpininkų intereso vykdyti ekonominę veiklą – balansas.
2. BSR direktyva nustatytas interneto tarpininkų civilinės atsakomybės modelis gali būti vertintinas kaip ydingos ir neefektyvios teisėkūros pavyzdys, keliantis rizikas dėl galimo prieštaravimo ankstesnėje Europos Sąjungos teisėje nustatytiems autorių teisių pažeidimų stebėsenos principams, pamatinėms žmogaus teisėms ir laisvėms bei visuomeninių santykių diktuojamiems poreikiams. Šis modelis kartu yra ir nepakankamas, kadangi interneto tarpininkų civilinę atsakomybę reglamentuoja tik viešojo paskelbimo teisės ir tik vienos iš galimų interneto tarpininkų kategorijų atžvilgiu, kitus interneto tarpininkų civilinei atsakomybei svarbius klausimus Europos Sąjungos lygmeniu paliekant nereglamentuotus.
3. Kaip galimas tolimesnis teisėkūros kelias interneto tarpininkų civilinei atsakomybei reglamentuoti magistro darbe siūlomas alternatyvaus kompensacinio mechanizmo nustatymas kartu su autorių teisių išimčių bei apribojimų išplėtimu, pasireiškiančiu hibridinio *droit d'auteur* ir *Copyright* modelio ar (ir) išvestinio kūrinio išimties nustatymu, taip pat įtvirtinant ir į minėtas išimtis ir apribojimus nepatenkančių kūrinių bei kitų saugomų objektų naudojimo atvejams skirtą harmonizuotą skirtingų interneto tarpininkų kategorijas apimančią netiesioginės atsakomybės modelį.
4. Prieigos prie neteisėtos informacijos blokavimo įpareigojimas interneto tarpininkams, iš visų Lietuvos autorių teisėje įtvirtintų interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų bei kitų specialiųjų teisių gynimo būdų, kelia didžiausias proporcingumo rizikas, pasireiškiančias finansinės šios priemonės įgyvendinimo naštos perkėlimu vien tik technines funkcijas atliekantiems interneto prieigos paslaugų teikėjams ir abejotinu šios priemonės veiksmingumu. Pripažįstant, kad nepaisant šių rizikų neteisėtos informacijos blokavimo įpareigojimas kai kuriais

atvejais gali būti vienintelė prieinama priemonių autorių ar gretutinių teisių apsaugai užtikrinti, siūloma nurodytas rizikas bandyti sumažinti įvedant vartotojų pažeidėjų įspėjimų sistemą, artimą Prancūzijos bei Jungtinės Karalystės modeliams.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Tarptautinės sutartys:

- 1.1. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). OL 1994 m. L 336;
- 1.2. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Valstybės žinios, 1995, Nr.: 40-998;
- 1.3. PINO autorių teisių sutartis. 1996. [interaktyvi; žiūrėta 2020 m. gruodžio 21 d.]. Prieiga internetu: <<https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/ab1608de-9c73-462c-ad09-28e41ee81e6f>>;
- 1.4. Europos Sąjungos ir Kanados išsamusis ekonomikos ir prekybos susitarimas (angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement). 2017. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. gruodžio 21 d.]. Prieiga internetu: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:22017A0114\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:22017A0114(01))>;

2. Europos Sąjungos teisės aktai:

- 2.1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL 2012 m. C 326;
- 2.2. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje. OL 2000 m. L 178;
- 2.3. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo. OL 2001 m. L 167;
- 2.4. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. OL 2004 m. L 157;
- 2.5. 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka. OL 2015 m. L 241;
- 2.6. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB, OL 2016 m. L 119
- 2.7. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB. OL 2019 m. L 130.

3. Lietuvos Respublikos teisės aktai:

- 3.1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 50-1598;
- 3.2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262;
- 3.3. Lietuvos Respublikos informacinė visuomenės paslaugų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 65-2380;
- 3.4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 94-3784 dėl galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 94-3784;
- 3.5. Radijo ir televizijos komisijos 2019 m. kovo 27 d. sprendimas Nr. KS-14 „Dėl teisių turėtojų prašymų taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2020, Nr. 20-14612.

4. Užsienio valstybių teisės aktai:

- 4.1. 1960 m. Švedijos autorių teisių įstatymas [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 12 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf>>;
- 4.2. 1968 m. Australijos Autorių teisių įstatymas [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 10 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.legislation.gov.au/Details/C2017C00180>>;
- 4.3. 1976 m. JAV Autorių teisių įstatymas [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. gruodžio 21 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.copyright.gov/title17/>>;
- 4.4. 1985 m. Kanados Autorių teisių įstatymas [interaktyvus: žiūrėta 2020 m. lapkričio 19 d.]. Prieiga internetu: <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/Index.html>>;
- 4.5. 1992 m. Prancūzijos Intelektinės Nuosavybės Kodeksas [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 11 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr467en.pdf>>.

Teismų praktika

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika:

- 1.1. 2016 m. rugsėjo 15 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Tobias McFadden v Sony Music Entertainment Germany GmbH*, C-484/14, EU:C:2016:689;

- 1.2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA v. Netlog NV*, C-360/10, EU:C:2012:85;
- 1.3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, C-70/10, EU:C:2011:771;
- 1.4. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Stichting Brein v Ziggo BV and XS4All Internet BV*, C-610/15, EU:C:2017:456;
- 1.5. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Stichting Brein v Jack Frederik Wullems, veikiantį ir „Filmspeler“ vardu*, C-527/15, ECLI:EU:C:2017:300;
- 1.6. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker*, C-160/15, ECLI:EU:C:2016:644;
- 1.7. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Generalinio Advokato Henrik Saugmandsgaard Øe 2020 m. liepos 6 d. išvada Sąjungoje byloje *C-682/18 ir C-683/18 Frank Peterson v Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH (C-682/18) ir Elsevier Inc. v Cyando AG (C-683/18)*, ECLI:EU:C:2020:586;
- 1.8. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH*, C-314/12, ECLI:EU:C:2014:192;
- 1.9. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. sausio 29 d. sprendimas byloje *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, C-275/06, ECLI:EU:C:2008:54.

2. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika:

- 2.1. 2020 m. kovo 26 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Pendov v. Bulgarija*, 44229/11.

3. Lietuvos teismų praktika:

- 3.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2010;
- 3.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-378/2016;

- 3.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 4 d sprendimas byloje Nr. e3K-3-236-969/2019.

4. JAV teismų praktika:

- 4.1. Leibovitz v. Paramount Pictures Corp., 948 F. Supp. 1214 (S.D.N.Y. 1996);
- 4.2. Rogers v. Koons, 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992).

5. Prancūzijos teismų praktika:

- 5.1. SCPP v. Orange, Free, SFR et Bouygues Télécom, 14/03236.

Specialioji literatūra:

1. Abrams, H. B. (2010). Copyright's First Compulsory License. *Santa Clara High Technology Law Journal* (26);
2. Angelopoulos, C., Quintais, J. P. (2019) Fixing Copyright Reform: A Better Solution to Online Infringement. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 10 (2);
3. Angelopoulos, C. (2020). Harmonising Intermediary Copyright Liability in the EU: A Summary, *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*;
4. Bently, L. *et al.* (2018) Intellectual property Law. Fifth edition. *Oxford University Press*;
5. Burri, M., Zihlman, Z. (2021). Intermediaries' Liability in Light of the Recent EU Copyright Reform. *Indian Journal of Intellectual Property Law* (12);
6. De Filippi, P. Bourcier, D. (2016) 'Three-Strikes' Response to Copyright Infringement: The Case of Hadopi. *The Turn to Infrastructure in Internet Governance*;
7. Dinwoodie, G. (2020). Who are Internet Intermediaries? *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*;
8. Favale, M. (2016) Is there an EU Copyright Jurisprudence? An Empirical Analysis of the Workings of the European Court of Justice. *Moder Law Review*;
9. Frosio, G. F. (2017) Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: a European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review*;
10. Frosio, G. F., *et al.* (2019) Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive: Recommendations From European Academics. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 10 (3);

11. Geiger, C. Izyumenko, E. (2019). Towards a European 'Fair Use' Grounded in Freedom of Expression. *American University International Law Review*, Vol. 35, No. 1;
12. Geiger, C., Izyumenko, E. (2020). Blocking Orders: Assessing Tensions with Human Rights. *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*;
13. Geller, P.E. (2018). International copyright: the introduction: monografija. *Lionel Bently*;
14. George, C., Scerri, J. (2007). Web 2.0 and User-Generated Content: legal challenges in the new frontier. *Journal of Information, Law and Technology*;
15. Giblin, R. (2014) Evaluating Graduated Response. *37 Columbia Journal of Law & the Arts* 147-209, 2014;
16. Ginsburg, J. C. (2017). The Court of Justice of the European Union Creates an EU Law of Liability for Facilitation of Copyright Infringement: Observations on Brein v. Filmspeler [C-527/15] (2017) and Brein v. Ziggo [C-610/15] (2017). *2016/5-6 Auteurs et Médias* 401;
17. Grisse, K. (2019). After the storm – examining the final version of Article 17 of the new Directive (EU) 2019/790. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, t. 14;
18. Hilty, R., Bauer, A. (2017) Use of Protected Content on Online Platforms. *Modernisation of the EU Copyright Rules Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition (Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 17-12)*;
19. Husovec, M. (2013) Injunctions Against Innocent Third Parties: Case of Website Blocking. *Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 13-14*;
20. Kuczerawy, A. (2020). From 'Notice and Take Down' to 'Notice and Stay Down': Risks and Safeguards for Freedom of Expression. *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*;
21. Lee, E. (2008). Warming up to user-generated content. *University of Illinois Law Review*, (5);
22. Lindsay, D. F. (2017) Website Blocking Injunctions to Prevent Copyright Infringements: Proportionality and Effectiveness. *UNSW Law Journal*, Nr. 40 (4);
23. Menel, P. (1999). Intellectual Property: General Theories. *Encyclopedia of Law and Economics*;

24. Mizaras, V. (2007). Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimo novelos: Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB – materialiniai teisių gynimo būdai, neturintys kompensacinio poveikio. *Teisė*, Nr. 63;
25. Mizaras, V. (2009). Autorių teisė: monografija. Vilnius: *Justitia*, t. 2;
26. Perel, M. Elkin-Koren, N. (2016) Accountability in Algorithmic Copyright Enforcement. *Stanford Technology Law Review* (19);
27. Quintais, J.P. (2017). Copyright in the Age of Online Access: Alternative Compensation Systems in EU Law. *Kluwer Law International*;
28. Riordan, J. (2016). The Liability of Internet Intermediaries. *Oxford University Press*;
29. Rosati, E. (2017). The CJEU Pirate Bay judgement and its impact on the liability of online platforms. *European Intellectual Property Review*;
30. Scassa, T. (2013). Acknowledging Copyright's illegitimate Offspring: User-Generated Content and Canadian Copyright Law. *The Copyright Pentology. How the Supreme Court of Canada Shook the Foundations of Canadian*, University of Ottawa, Ottawa;
31. Schwemer, S. (2020). Article 17 at the Intersection of EU Copyright Law and Platform Regulation, *Nordic intellectual property law review* 1;
32. Sentfleben, M., *et al.* (2017). The Recommendation on Measures to Safeguard Fundamental Rights and the Open Internet in the Framework of the EU Copyright Reform. *European Intellectual Property Review*, t. 40;
33. Shikhiashvili, L. (2019). The Same Problem, Different Outcome: Online Copyright Infringement and Intermediary Liability Under US and EU Laws. *24 Intell. Prop. and Tech. L. J.* 1;
34. Spindler, G. (2020). Copyright Law and Internet Intermediaries Liability. *EU Internet Law in the Digital Era. Springer International Publishing*;
35. Stalla-Bourdillon, S., *et al.* (2017). An Academic Perspective on the Copyright Reform, *Computer Law & Security Review* (3);
36. Thetsidaeng, C. (2019) User-generated content and Copyright Dilemma in Web 2.0 Era. *Uppsala Universitet, Magistro darbas*;
37. Waelde, C., Edwards, L. (2005) Online Intermediaries and Copyright Liability. *WIPO Workshop Keynote Paper, Geneva*;

Kiti dokumentai

Elektroniniai dokumentai:

1. Europos Komisijos pranešimas dėl atsako į viešąsias konsultacijas dėl ES autorių teisės taisyklių peržiūros, 33-36 COM, 2014. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 28 d.] Prieiga internetu: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/modernisation-eu-copyright-rules-useful-documents>>;
2. 2021 m. kovo 9 d. Europos Komisijos komunikatas COM (2021) 118 final Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominiam ir socialiniam Komitetui bei regionų Komitetui: 2030 skaitmeninis kompasas: Europos kelias į skaitmeninį amžių. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.]. Prieiga internetu: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118>>;
3. Caron, S. Werneburg, J. ISPs Entitled To Compensation For Costs Of Identifying Infringing Subscribers. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. vasario 27 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.mondaq.com/canada/copyright/741202/isps-entitled-to-compensation-for-costs-of-identifying-infringing-subscribers>>;
4. Danaher, B. The Effect of Piracy Website Blocking on Consumer Behavior. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. vasario 27 d.]. Prieiga internetu: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2612063>;
5. Fisher, W. Theories of intellectual property. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.]. Prieiga internetu: <<https://cyber.harvard.edu/people/tfisher/iptheory.pdf>>;
6. Funk, M. How Many YouTube Channels Are There?. [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. sausio 5 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.tubics.com/blog/number-of-youtube-channels/>>;
7. Hugenholtz, P. B., Senfleben, M. (2011). Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 26 d.]. Prieiga internetu: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1959554>;
8. Iqbal, M. (2020) YouTube Revenue and Usage Statistics [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.businessofapps.com/data/youtube-statistics/>>;
9. Khan, M., *et al.* (2019) Google under fire over not paying for news content in Europe. Financial Times [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 6 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.ft.com/content/a451ffda-df87-11e9-9743-db5a370481bc>>;
10. Madiega, T. (2020) Reform of the EU liability regime for online intermediaries. Background for forthcoming digital services act. *European Parliamentary Research Service*. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga internetu: <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ID A\(2020\)649404](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ID A(2020)649404)>;

11. Mizaras, V. (2019) ES autorių teisių bendroje skaitmeninėje rinkoje direktyva: politikų bei lobistų kompromisas, galimai tapsiantis standartiniu eksperimentu visuomenei. *Teisė Pro.* [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 3 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.teise.pro/index.php/2019/03/31/v-mizaras-es-autoriu-teisiu-bendroje-skaitmenineje-rinkoje-direktyva-politiku-bei-lobistu-kompromisas-galimai-tapsiantis-standartiniu-eksperimentu-visuomenei/>>;
12. Mizaras, V. (2020). YouTube ir Google neatsako už jų platformose vartotojų įkeltų nelegalių turinių autoriams sukeltą žalą: Generalinio advokato išvada ESTT jungtinėje C-682/18 ir C-683/18 byloje. *Teisė Pro.* [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 15 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.teise.pro/index.php/2020/07/20/v-mizaras-youtube-ir-google-neatsako-uz-ju-platformose-vartotoju-ikeltu-nelegaliu-turiniu-autoriams-sukelta-zala-generalinio-advokato-ismada-estt-jungtineje-c-682-18-ir-c-683-18-byloje/>>;
13. Monteleone, A. G. User-Generated-Content and Copyright: the European Union Approach [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 26 d.]. Prieiga internetu: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2922225>;
14. Nordermann, J. B. Liability of Online Service Providers for Copyrighted Content – Regulatory Action Needed? In-Depth Analysis for the IMCO Committee. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.]. Prieiga internetu: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614207/IPOL_IDA\(2017\)614207_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614207/IPOL_IDA(2017)614207_EN.pdf)>;
15. Nordermann, J. Liability for Copyright Infringements on the Internet: Host Providers (Content Providers) – The German Approach. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.] Prieiga internetu: <<https://www.jpipitec.eu/issues/jpipitec-2-1-2011/2962>>;
16. Norrgård, M. Blocking Web Sites – Experiences from Finland. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. kovo 6 d.]. Prieiga internetu: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1997103>;
17. Perset, K. The economic and social role of intermediaries. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.oecd.org/digital/ieconomy/44949023.pdf>>;
18. Quintais, J. P. Global online piracy studies legal background report. [interaktyvus: žiūrėta 2021 m. vasario 27 d.]. Prieiga internetu: <<https://www.ivir.nl/publicaties/download/Global-Online-Piracy-Study-Legal-Background-Report.pdf>>;

19. Setfleben, M. (2019). Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 3 d.]. Prieiga internetu: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367219>;
20. Soha, M., Mcdowell, J. Monetizing a Meme: YouTube, Content ID, and the Harlem Shake. [interaktyvus; žiūrėta 2021 m. kovo 30 d.]. Prieiga internetu: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2056305115623801>>.

Travaux préparatoires

1. 2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos pasiūlymas COM(2020) 825 final dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB. [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga internetu: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?qid=1608117147218&uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>>;
2. 2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos pasiūlymas COM (2016) 593 final dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje [interaktyvus; žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga internetu: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>>;
3. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 20, 20(1), 65, 78 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *Valstybės žinios*, 2018 Nr. XIIP-2415.

SANTRAUKA

Magistro darbe „Interneto tarpininkų atsakomybės transformacijos autorių teisėje“ darbo autorius Justinas Drakšas analizuoja interneto tarpininkų civilinę atsakomybę bei kitus interneto tarpininkams galimus taikyti specialiuosius teisių gynimo būdus, jų raidą ir perspektyvas. Šiam tikslui darbe yra pateikiama nuosekli svarbiausių interneto tarpininkų atsakomybei institutų raidos apžvalga, didžiausią dėmesį skiriant Bendrosios Skaitmeninės rinkos direktyvos nuostatoms, kuriomis buvo įtvirtintas anksčiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sukurtas tarpinis tiesioginės bei antrinės civilinės atsakomybės modelis bei *notice and stay down* turinio filtravimo internete mechanizmas. Pastarojo atžvilgiu darbe išreiškiama kritika bei nurodomos rizikos dėl potencialaus prieštaravimo pamatinėms žmogaus teisėms bei ankstesniems Europos Sąjungos autorių teisės principams.

Remiantis požiūriu, jog dabartinis reguliavimas gali būti tobulinamas, darbe toliau pateikiamos alternatyvos minėta direktyva įtvirtintam civilinės atsakomybės modeliui – pristatomas galimos įtvirtinti harmonizuotos netiesioginės civilinės atsakomybės taisyklės bei galimas alternatyvus kompensavimo mechanizmas teisių turėtojams, taip pat jo pagrindu galimos numatyti autorių teisių išimtyms bei apribojimai.

Galiausiai, siekiant visapusiško interneto tarpininkų atsakomybės problematikos išryškinimo, šiame darbe pateikiamos ir su interneto tarpininkams galimų taikyti draudimų bei kitų specialiųjų teisių gynimo būdų taikymu susijusios rizikos, kurių valdymui siūloma įvesti vartotojų pažeidėjų įspėjimų sistemą, artimą Prancūzijos bei Jungtinės Karalystės modeliams.

SUMMARY

In this thesis “Transformation of Internet intermediaries’ liability in copyright law” the author Justinas Drakšas analyzes the civil liability and other special remedies available to be applied to Internet intermediaries. Furthermore, the development and perspectives of civil liability and other special remedies are analyzed in the thesis. To this end, the paper provides a coherent overview of the evolution of the main online intermediaries’ liability institutes, focusing on the provisions of the Digital Single Market Directive, which acknowledges the intermediate direct and secondary civil liability model previously provided by the Court of Justice of the European Union and established the *notice and stay down* content filtering mechanism. With regard to the latter, the author criticizes and points out the risks of potential contradiction with fundamental human rights and the previous principles of European Union copyright.

Based on the view that the current regulation can be improved, the author of the thesis presents alternatives to the model of civil liability established by the said Directive: possible harmonized indirect civil liability rules and alternative compensation mechanism for the rightsholders, as well as copyright exceptions and limitations based on such mechanism, are introduced in the thesis.

Finally, in order to fully address the issue of liability of online intermediaries, the author of the thesis also presents the risks associated with the use of bans and other special remedies available to online intermediaries, for which a consumer offender alert system close to the French and UK models is proposed.